

3. Орталық және жергілікті атқарушы органдар, сондай-ақ Қазақстан Республикасының Президентіне тікелей бағынатын және есеп беретін мемлекеттік органдар Бағдарламаны іске асыру бойынша шаралар қабылдасын.

4. «Мемлекеттік бағдарламалар тізбесін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2010 жылғы 19 наурыздағы № 957 Жарлығына (Қазақстан Республикасының ПҰАЖ-ы, 2010 ж., № 25-26, 185-құжат) мынадай өзгеріс пен толықтыру енгізілсін:

жоғарыда аталған Жарлықпен бекітілген Мемлекеттік бағдарламалар тізбесінде:
реттік нөмірі 8-жол алып тасталсын;
мынадай мазмұндағы реттік нөмірі 9-жолмен толықтырылсын:

«

9.	Қазақстан Республикасының агроөнеркәсіптік кешенін дамытудың 2017 – 2021 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы	Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрлігі	2016 жылғы 1 желтоқсанға дейін	2017 – 2021 жылдар	2016 жылғы 31 желтоқсанға дейін
----	---	---	--------------------------------	--------------------	---------------------------------

»

5. «Қазақстанның су ресурстарын басқару мемлекеттік бағдарламасы және «Мемлекеттік бағдарламалар тізбесін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2010 жылғы 19 наурыздағы № 957 Жарлығына толықтыру енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Президентінің 2014 жылғы 4 сәуірдегі № 786 Жарлығының (Қазақстан Республикасының ПҰАЖ-ы, 2014 ж., № 25, 189-құжат) күші жойылды деп танылсын.

6. Осы Жарлықтың орындалуын бақылау Қазақстан Республикасы Президентінің Әкімшілігіне жүктелсін.

7. Осы Жарлық қол қойылған күнінен бастап қолданысқа енгізіледі.

Қ а з а қ с т а н Р е с п у б л и к а с ы н ы ң

Президенті

Н.Назарбаев

Қ а з а қ с т а н

Р е с п у б л и к а с ы

П р е з и д е н т і н і ң

2 0 1 ж ы л ғ ы

№ Ж а р л ы ғ ы м е н

БЕКІТІЛГЕН

**Қазақстан Республикасының агроөнеркәсіптік кешенін дамытудың
2017 – 2021 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы**

А с т а н а

қ а л а с ы ,

2016 жыл

1. Паспорт

Атауы	Қазақстан Республикасының агроөнеркәсіптік кешенін дамытудың 2017 – 2021 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы
Әзірлеу үшін негіз	Қазақстан Республикасы Президентінің 2016 жылғы 9 қыркүйектегі Қазақстан Республикасы Үкіметінің кеңейтілген отырысында берген тапсырмасы
Жауапты орындаушы	Қазақстан Республикасының Ауыл шаруашылығы министрлігі
Іске асыруға жауаптылар	Қазақстан Республикасының Ауыл шаруашылығы министрлігі, Қазақстан Республикасының Ұлттық экономика министрлігі, Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігі, Қазақстан Республикасының Инвестициялар және даму министрлігі, Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігі, Қазақстан Республикасының Денсаулық сақтау және әлеуметтік даму министрлігі, Қазақстан Республикасының Ішкі істер министрлігі, Қазақстан Республикасының Энергетика министрлігі, Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникациялар министрлігі, облыстардың, Астана және Алматы қалаларының әкімдіктері
Басты мақсаты	Нарықтарда сұранысқа ие, бәсекеге қабілетті агроөнеркәсіптік кешен (бұдан әрі – АӨК) өнімін өндіруді қамтамасыз ету
Міндеттер	1) ауыл шаруашылығы кооперативтерін құру 2) ішкі нарықты отандық өніммен молықтыру 3) экспорттық әлеуетті дамыту 4) ішкі нарықты молықтыру, экспорттық әлеуетті іске асыру және мал шаруашылығы үшін азықтық базаны кеңейту үшін өсімдік шаруашылығы өнімінің басым түрлерінің өндірісін ү д е т у 5) мал шаруашылығы өнімінің қайта өңделуі мен экспортын ұлғайту үшін оның басым түрлерінің өндірісін ү д е т у 6) ішкі нарықты молықтыру үшін бағалы балық түрлерін өсіру көлемін ұлғайту 7) ауыл шаруашылығы өнімін қайта өңдеу және тамақ өнеркәсібі салаларын дамыту 8) мемлекеттік қаржылық қолдау шараларын тиімді пайдалану 9) су ресурстарын тиімді пайдалану 10) жер ресурстарын тиімді пайдалану 11) техникалық жаратандырылу деңгейін арттыру 12) топырақ құнарлылығын сақтау мен жақсарту және өсімдік шаруашылығындағы түсімділікті арттыру үшін қажетті тыңайтқыштар өндірісін ұлғайту және ассортиментін к е ң е й т у 13) сауда-логистикалық инфрақұрылымды дамыту 14) тиімді шетелдік технологиялар трансферті 15) ақпараттық-маркетингтік қамтамасыз ету 16) ғылыми және кадрлық қамтамасыз ету
Іске асыру мерзімі	2017-2021 жылдар
Нысаналы индикаторлар	2021 жылы мынадай көрсеткіштерге қол жеткізу: 1) ауыл шаруашылығындағы еңбек өнімділігінің 2015 жылдың деңгейіне қарағанда нақты м ә н д е 3 4 % - ғ а ө с у і ; 2) ауыл шаруашылығы жалпы өнімінің (көрсетілетін қызметтерінің) 2015 жылдың деңгейіне қарағанда нақты м ә н д е 30%-ға ө с у і ; 3) өсімдік шаруашылығы өнімдері өндірісінің 2015 жылдың деңгейіне қарағанда нақты м ә н д е 3 3 % - ғ а ө с у і ; 4) мал шаруашылығы өнімдері өндірісінің 2015 жылдың деңгейіне қарағанда нақты м ә н д е 2 7 % - ғ а ө с у і ; 5) акваөсіру өнімдері өндірісінің 2015 жылдың деңгейіне қарағанда нақты м ә н д е 6,5 есеге ө с у і ; 6) азық-түлік тауарлары көтерме саудасының 2015 жылдың деңгейіне қарағанда 29%-ға өсуі.

Бағдарламаны 2017 – 2021 жылдары іске асыруға республикалық және жергілікті бюджеттерде көзделген жалпы шығыстар барлығы 2 374,2 млрд. теңге (РБ – 1 216 млрд. теңге*, ЖБ – 904 млрд. теңге*, басқа көздер – 306,2 млрд. теңге) құрайды, оның ішінде:

	2 0 1 7				ж ы л ы :
	барлығы	–	3 5 9 , 7	млрд.	теңге;
	РБ	–	1 9 8 , 2	млрд.	теңге;
	ЖБ	–	1 4 4 , 5	млрд.	теңге;
	басқа көздер		– 1 7 , 0	млрд.	теңге;
	2 0 1 8				ж ы л ы :
	барлығы	–	3 9 7 , 9	млрд.	теңге;
	РБ	–	2 0 2 , 0	млрд.	теңге;
	ЖБ	–	1 5 1 , 0	млрд.	теңге;
	басқа көздер		– 4 4 , 9	млрд.	теңге;
Қаржыландыру көздері мен көлемдері	2 0 1 9				ж ы л ы :
	барлығы	–	4 2 9 , 4	млрд.	теңге;
	РБ	–	2 0 7 , 9	млрд.	теңге;
	ЖБ	–	1 5 8 , 4	млрд.	теңге;
	басқа көздер		– 6 3 , 1	млрд.	теңге;
	2 0 2 0				ж ы л ы :
	барлығы	–	5 5 8 , 8	млрд.	теңге;
	РБ	–	2 8 1 , 6	млрд.	теңге;
	ЖБ	–	1 9 3 , 6	млрд.	теңге;
	басқа көздер		– 8 3 , 6	млрд.	теңге;
	2 0 2 1				ж ы л ы :
	барлығы	–	6 2 8 , 4	млрд.	теңге;
	РБ	–	3 2 6 , 3	млрд.	теңге;
	ЖБ	–	2 0 4 , 5	млрд.	теңге;
	басқа көздер		– 9 7 , 6	млн.теңге.	

* – сомалар тиісті қаржы жылына арналған мемлекеттік бюджетке сәйкес нақтыланатын болады

2. Кіріспе

АӨК елдің азық-түлік және экономикалық қауіпсіздігін, сондай-ақ ауылдық аумақтардың еңбек және қоныстанушылық әлеуетін қалыптастыратын экономиканың маңызды секторының бірі болып табылады.

Қазақстан Республикасының (бұдан әрі – ҚР) АӨК-сі әрі қарай дамыту үшін жақсы перспективаларға ие: майлы, етті секторлардың экспорттық позициясы күшеюде, ал астық пен ұн бойынша Қазақстан қысқа мерзімде әлемдегі ірі экспорттаушы елдердің қатарына кірді. Қазақстанның Еуразиялық экономикалық одаққа (бұдан әрі – ЕАЭО) және Дүниежүзілік сауда ұйымына (бұдан әрі – ДСҰ) мүшелігі мүмкіндіктер ашады және сонымен бірге ішкі нарықта да, сыртқы нарықта да бәсекеге қабілеттілікке жоғары талаптар қояды. Осыған байланысты, АӨК-ні мемлекеттік реттеудің рөлі аса маңызды.

Тәуелсіздік кезеңінде тоғыз бағдарламалық құжат әзірленді, олардың негізінде АӨК саласындағы мемлекеттік саясат іске асырылды: 1991 – 1995 жылдарға және 2000 жылға дейінгі кезеңге арналған «Ауыл»

элеуметтік-экономикалық даму бағдарламасы, АӨК-ні дамытудың 1993 – 1995 және 2000 жылға дейінгі кезеңге арналған тұжырымдамалық бағдарламасы, Ауыл шаруашылығы өндірісін дамытудың 2000 – 2002 жылдарға арналған бағдарламасы, 2003 – 2005 жылдарға арналған Мемлекеттік аграрлық азық-түлік бағдарламасы, Ауылдық аумақтарды дамытудың 2004 – 2010 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы, АӨК-ні тұрақты дамытудың 2006 – 2010 жылдарға арналған тұжырымдамасы, ҚР АӨК-сін тұрақты дамытудың 2006 – 2010 жылдарға арналған тұжырымдамасын іске асыру жөніндегі бірінші кезектегі шаралар бағдарламасы, АӨК-ні дамыту жөніндегі 2010 – 2014 жылдарға арналған бағдарлама және ҚР АӨК-сін дамыту жөніндегі 2013 – 2020 жылдарға арналған «Агробизнес-2020» бағдарламасы.

Тамақ өнімдерінің анағұрлым сұранысқа ие түрлеріне баса назар аударып, ауыл шаруашылығы өндірісінің көлемін ұлғайту және қайта өңделген ауыл шаруашылығы өнімдерінің экспортын дамыту мақсатында бәсекеге қабілетті өнімді бастапқы қайта өңдеу, сақтау мен өткізу үшін қолайлы жағдай және инфрақұрылым жасау жолымен ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілерді (бұдан әрі – АШТӨ) мемлекеттік қолдаумен барынша қамтуды қамтамасыз ету қажет.

Осы ҚР АӨК-сін дамытудың 2017-2021 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы (бұдан әрі – Бағдарлама) Мемлекет басшысының 2016 жылғы 9 қыркүйектегі Қазақстан Республикасы Үкіметінің кеңейтілген отырысында берген тапсырмасына, «100 нақты қадам» Ұлт жоспарында белгіленген Қазақстан Республикасын дамытудың стратегиялық мақсаттарына және «Қазақстан-2050» стратегиясына сәйкес әзірленді.

Осылайша, аталған Бағдарлама ауыл шаруашылығы өнімдерінің аса қажетті түрлері бойынша халықтың ішкі қажеттілігін қамтамасыз етуге, мақсатқа бағытталған экспорттық саясатты айқындауға бағытталады болады.

Бағдарлама АӨК-ні дамытудың «Агробизнес-2017» бағдарламасы мен Қазақстанның су ресурстарын басқару мемлекеттік бағдарламасын интеграциялау негізінде әзірленді.

3. Ағымдағы ахуалды талдау

Ауыл шаруашылығында елдің жалпы ішкі өнімінің (бұдан әрі – ЖІӨ) шамамен 5%-ы жасалады. 2015 жылы ауыл шаруашылығы өнімдерінің жалпы шығарылымы 3,3 трлн . теңгені құрады, бұл нақты мәнде 2011 жылдың деңгейінен 4,1 %-ға төмен.

1-диаграмма. Жалпы ауыл шаруашылығы өнімдерінің серпіні, млрд. теңге

Саланың жалпы өнімі құрылымында жеке қосалқы шаруашылықтар өнімінің жоғары үлесі байқалады. Қазақстанда өндірілген ауыл шаруашылығы өнімінің 80%-ға жуығы қайта өңделместен шикізат түрінде өткізіледі, ал дайын өнімнің бәсекеге қабілеттілігі төмен.

АӨК саласын SWOT талдау

Күшті жақтары	Әлсіз жақтары
<ul style="list-style-type: none"> - Қазақстан аумағы бойынша әлемде тоғызыншы орынды иеленеді; - Қазақстан жан басына шаққандағы жыртылған жерлердің алаңы бойынша әлемде екінші орынды иеленеді; - Қазақстан астық пен ұн бойынша ірі экспорттаушылардың қатарына кіреді; - ауыл халқының көптігі (барлық халықтың 43%-ы), жұмыспен қамтылғандардың жоғары үлесі (жұмыспен қамтылған халықтың 18%-ы); - ТМД және Орталық Азия елдерінің өткізу нарықтарының азық-түлік өнімдеріне деген жоғары әлеуетті сұранысы; - АӨК жалпы өнімінің тұрақты өсімі; - органикалық өнім өндірісі мен экспортының жоғары әлеуеті. 	<ul style="list-style-type: none"> - елдің ЖІӨ-сінің төмен үлесі (4,8%); - сауданың, оның ішінде экспорттық сауданың дамымағандығы; - ғылыми-зерттеу және тәжірибелік-конструкторлық жұмыстарды енгізудің төмен деңгейі; - ветеринария және тамақ қауіпсіздігі деңгейінің төмендігі; - жоғары капитал сыйымдылығы; - өзін-өзі ақтау мерзімінің ұзақтығы; - табиғи-климаттық жағдайларға тәуелділік; - төмен еңбек өнімділігі; - АШТӨ табысының төмен деңгейі.
Мүмкіндіктер	Қауіп-қатерлер
<ul style="list-style-type: none"> - халық санының өсуіне және тамақтану құрылымының өзгеруіне байланысты ауыл шаруашылығы өнімдерінің барлық түрлерінің көлемін ұлғайту мүмкіндігі; - АШТӨ-ні және ауыл шаруашылығы кооперативтерін тиімді мемлекеттік қолдауды қалыптастыру; - перспективалы салалар бойынша жеткізілімдер географиясын және экспорт көлемін кеңейту. 	<ul style="list-style-type: none"> - табиғи-климаттық жағдайлардың қолайсыз өзгерістері, ауа-райы жағдайларының тұрақсыздығы; - жануарлар мен өсімдіктер ауруларының таралуы және табиғи ортаның ластануы; - ДСҰ-ға кіруге байланысты жекелеген өнім түрлері бойынша халықаралық нарықтардағы бәсекелестіктің өсуі; - саланы тиімсіз мемлекеттік реттеу тәуекелі.

3.1. Ішкі нарықтың және экспорттың АӨК өнімімен қамтамасыз етілуі және ауыл шаруашылығы кооперациясы

Жалпы азық-түлік тауарларының өндіріс көлемінің орташа жылдық өсу қарқыны халықтың тұтынысы мен кірісінің өсу қарқынына үлгермейді, осының нәтижесінде нарықтағы бос тауаша импорт есебінен толтырылады және оның үлесі ішкі тұтынуда едәуір жоғары күйінде қалып отыр.

Тамақ өнімдері өндірісінің жалпы шығарылымы 2015 жылы 1,1 трлн. теңгені құрады, бұл нақты мәнде 2011 жылдың деңгейінен 12,5 %-ға жоғары.

Тамақ өнімдерін өндіру құрылымындағы негізгі үлес астықты қайта өңдеу саласына (22,3%), сүт (16,7%), нан және нан-тоқаш (15%), етті қайта өңдеу (13,6%), май-тоң май (7,9%), жеміс-көкөніс (7,6%) салаларына және өзге салаларға (16,9%) тиесілі.

2-диаграмма. 2015 жылғы ақшалай мәндегі ауыл шаруашылығы өнімін қайта өңдеу өнімінің өндірісі, млн. теңге

Елдің ауыл шаруашылығы шикізатын қайта өңдеу және тамақ өнеркәсібі өнімдері бойынша сыртқы саудадағы тауар айналымының көлемі 2015 жылы 3,2 млрд. АҚШ долларын құрады, бұл 2011 жылдың көлемінен (3,8 млрд. АҚШ доллары) 17,7%-ға төмен.

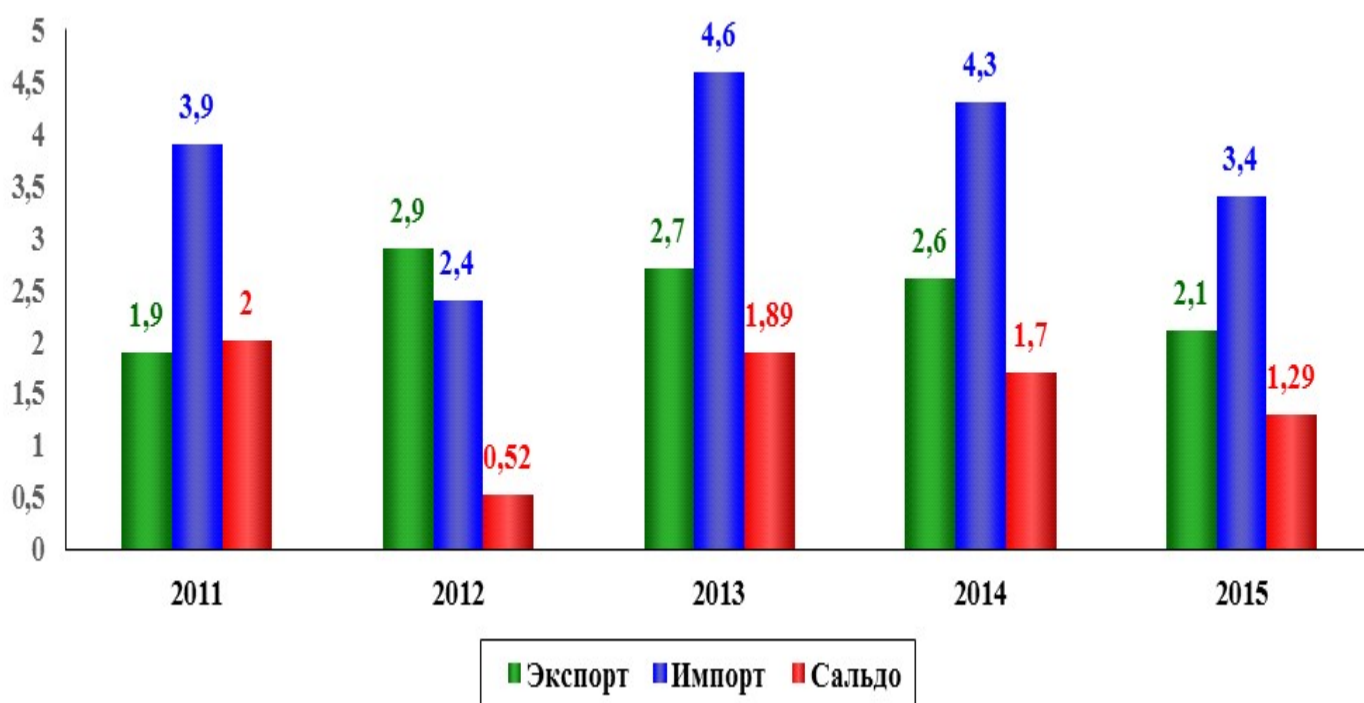
Ауыл шаруашылығы шикізатын қайта өңдеу және тамақ өнеркәсібі өнімдері бойынша экспорт көлемі 6,5%-ға (1,0 млрд. АҚШ долларынан 0,9 млрд. АҚШ долларына дейін) азайды.

Импорт көлемі 2015 жылы 2011 жылмен салыстырғанда 21,6%-ға азайды және 2,3 млрд. АҚШ долларын құрады.

Анағұрлым жоғары технологиялы өндіріс бойынша импорттың жоғары үлесі сақталуда. Орташа есеппен бес жылда мал шаруашылығы өнімін қайта өңдеу өнімдері

бойынша импорттың анағұрлым жоғары үлесі ірімшік пен сүзбеге (51 %), шұжық өнімдеріне (46%), ет және ет-өсімдік консервілеріне (40%) және сары майға (36,4 %) тиесілі. Өсімдік шаруашылығы өнімін қайта өңдеу өнімдері бойынша импорттың анағұрлым жоғары үлесі қант (42%) бойынша байқалады, ал құрақ қант шикізатын әкелу есебінен импорт 97%-ға дейін жетеді. Бұл ретте қант зауыттарының өндірістік қуаттары 37,1%-ға жүктелген. 2015 жылы жеміс пен көкөністі қайта өңдейтін кәсіпорындардың жүктелуі 27% деңгейінде болғанда жеміс-көкөніс консервілерінің импорты 98,7 мың тоннаны немесе ішкі тұтынудың 84%-ын құрады. Ішкі тұтынудағы май-тоң май өнімдері импортының үлесі 30-40%-ға жетеді. Бұл ретте, май-тоң май кәсіпорындарының қуаты 45-50%-ға жүктелген. Өндірістік қуатты жүктеуге арналған сапалы шикізаттың жетіспеушілігі проблемасы жалпы барлық қайта өңдеу саласы үшін өткір мәселе. Жарма мен ұн өндірісі ішкі тұтынуды толығымен қамтамасыз етеді (осы Бағдарламаға 1-қосымшаны қараңыз).

3-диаграмма. АӨК өнімдерінің экспорты, импорты және сальдосы, млрд. АҚШ доллары

Қайта өңделген немесе консервіленген картоп өндірісінің көлемі 0,4 мың тоннаны, ішкі тұтынудағы импорт үлесі 98%-ды құрады. Картопты қайта өңдеу кәсіпорындарының өндірістік қуаты 23%-ға жүктелген.

Жаңа ауланған, салқындатылған және мұздатылған балықтың ішкі нарығы 70 мың тонна деңгейінде бағаланады. Ішкі тұтынудағы импорттың үлесі 75%-ды құрайды.

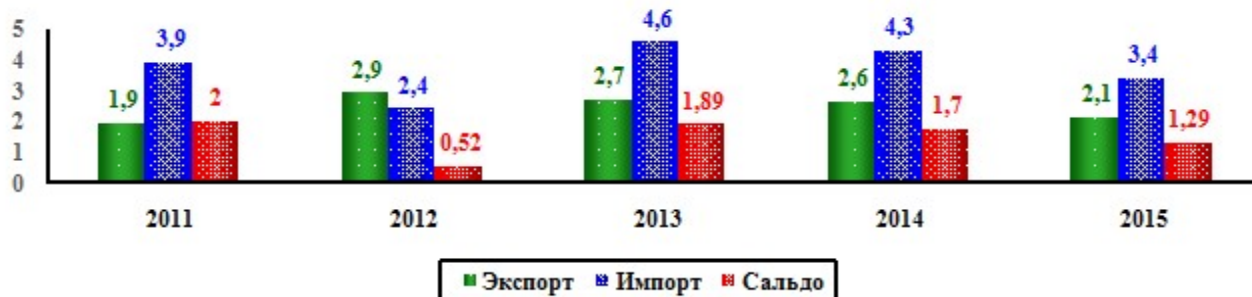
Балықты қайта өңдейтін кәсіпорындардың қуаты жылына 64 мың тоннаны, жүктелуі 43% - ды құрайды.

Қайта өңдеу қуаттылықтарын орналастыру ірі балық кәсіпшілігі су айдындарына байланыстырылған. Балық шығарылымының негізгі көлемі Атырау және Қызылорда облыстарына тиесілі.

2015 жылы жаңа ауланған, салқындатылған немесе мұздатылған балықтың өндіріс көлемі 24,7 мың тоннаны, дайындалған немесе консервіленген балық өндірісінің көлемі 9,4 мың тоннаны құрады.

Экспорт 52,6 млн. АҚШ доллары сомасына 24,5 мың тоннаны құрады. Балық және балық өнімдерінің импорты 61,5 млн. АҚШ доллары сомасына 52,2 мың тоннаны құрады (осы Бағдарламаға 2-қосымшаны қараңыз).

4-диаграмма.2015 жылы қайта өңдеу өнімдерін өндіру және өткізу, %

Жүргізілген талдау тамақ өнімдерінің ішкі нарығында,оның ішінде отандық кәсіпорындарда дәстүрлі түрде шығарылатын сары май мен өсімдік майы, ірімшік пен сүзбе, шұжық өнімдері мен қант, жеміс-көкөніс және ет консервілері сияқты азық-түлік тауарларының түрлері бойынша айтарлықтай дәрежеде импорт барын көрсетеді. Бұл ретте елімізде өндірілетін ауыл шаруашылығы өнімін қайта өңдеу үлесінің төмендігі және қайта өңдеуші кәсіпорындардың өндірістік қуатының жете жүктелмегендігі байқалады.

АӨК-ні техникалық реттеу саласында ЕАЭО шеңберінде 12 техникалық регламент және оларға стандарттар тізбесі қабылданды. АӨК-нің негізгі өнім түрлеріне арналған ЕАЭО-ның таға да 4 техникалық регламентін әзірлеу жоспарлануда. Аталған регламенттер АӨК өнімдерінің қауіпсіздігін қамтамасыз ету мақсатында әзірленуде.Алайда сапасыз өнім өткізу фактілері бар.

Қалыптасқан жағдайдың негізгі себептерінің бірі АШТӨ-ден алынған өнімді дайындау мен ауыл шаруашылығы шикізатын өңдеуші кәсіпорындарды қоса алғанда, өткізу нарығына жылжыту жүйесінің дамымағандығы болып табылады. Өткізу желісіндегі делдалдар рөлінің күшеюі өндірушілер мен шикізатты қайта өңдеушілердің өзара байланысын толықтай жойды. Ауыл шаруашылығы өнімдеріне деген төмен сатып алу бағасы олардың өндіріс көлемін ұлғайтуды ынталандырмайды, бұл нәтижесінде ауыл шаруашылығы шикізатын қайта өңдеудің төмен үлесіне, қайта өңдеуші кәсіпорындар қуатының жете жүктелмеуіне және соңында азық-түлік

тауарлары импортының жоғары үлесіне алып келеді.

Ұсақ және орта отандық АШТӨ-нің өнімі сапасы және орамы жағынан шетелдік жеткізушілерге біршама жол береді және олармен табысты түрде бәсекелесуге қабілетсіз. Көптеген шаруашылықтар қаржының және білікті кадрлардың жетіспеуіне, санитариялық талаптарды орындау үшін жоғары шығындардың қажет етілуіне, салық заңнамасының жетілдірілмеуіне байланысты өздерінің етін, сүті мен басқа да өнімдерін қайта өңдеуді ұйымдастыра алмайды. Өзінің сауда желісінің болмауы да әсер етеді, оны құру және ұстау әр кәсіпорын үшін қолжетімді бола бермейді.

Көрсетілген проблемаларды шешудің аса тиімді құралы АШТӨ кооперациясы
б о л ы п т а б ы л а д ы .

2015 жылғы қазанда «Ауыл шаруашылығы кооперативтері туралы» ҚР Заңы қабылданғанға дейін ауыл кооперациясын дамытуды мемлекеттік қолдау тетігінің екі моделі қолданыста болды :

- Қазақстан Республикасы Ауыл шаруашылығы министрлігі (бұдан әрі - ҚР АШМ) желісі бойынша «Аграрлық несие корпорациясы» АҚ арқылы ауылдық тұтыну кооперативтерін құруға 5-7 жылға 5%-бен жеңілдетілген кредит беру жолымен;

- «Әлеуметтік-кәсіпкерлік корпорациясы»ҰК» АҚ өңірлік желілері («Оңтүстік», «Жетісу», «Ертіс», «Тобыл», «Батыс», «Сарыарқа», «Каспий») бойынша ауылдық тұтыну кооперативтеріне аграрлық сервистік қызмет ұсыну бойынша сервистік-дайындау орталықтарын (бұдан әрі –СДО) құру жолымен.

Алайда қабылданған мемлекеттік қолдау шараларына қарамастан ауылдық кооперация тиісті түрде дамымады.

Талдау олардың дамуын тежейтін негізгі проблемаларды анықтауға мүмкіндік берді :

- кооперациялардың артықшылығын және кооперативтердің жұмыс істеу тетіктерін түсіндіру бойынша жұмыстың жеткілікті түрде жүргізілмеуіне байланысты АШТӨмен ауыл тұрғындарының кооперативтендіруге сенбеуі;

- басқарушы персоналдың кәсіби даярлығының төмендігі және мамандардың ж е т і с п е у ш і л і г і ;

- мемлекеттің кооперативтендіру процестерін жеткілікті түрде ынталандырмауы;

- негізгі кооперативтік қағидаттардың (еріктілік, демократиялылық, 1 мүше = 1 дауыс және басқалар) бұзылуы ;

- АШТӨ-ні өз мүшелеріне көрсетілетін қызметтерді ұсыну емес, жеңілдетілген кредит алу мақсатында біріктіру ;

- бастамашы, кепіл беруші, кооперативтің нақты иесі, кооператив қызметінен түсетін барлық пайданы бөлуші болып табылатын бір ірі шаруашылықтың мүддесінде өткізуді жүзеге асырады ;

- жеткіліксіз немесе өтімсіз кепілмен қамтамасыз ету ;

- АШТӨ-ні ауыл шаруашылығы кооперативтеріне біріктіруге ынталандырудың жоқтығы, атап айтқанда кооперативтің коммерциялық емес деген мәртебесінің болуына байланысты кооперативтің таза кірісін оның мүшелері арасында бөлу мүмкіндігінің болмауы.

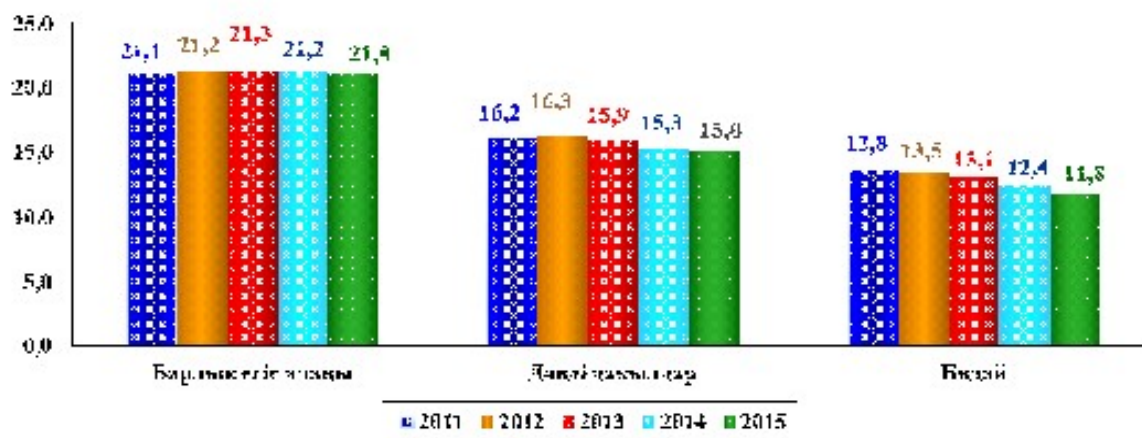
3.2. Өсімдік шаруашылығы

2015 жылы жалпы өсімдік шаруашылығы өнімінің көлемі 1,8 трлн. теңгені құрады, бұл нақты мәнде 2011 жылдың деңгейінен 10,5%-ға төмен. Ауыл шаруашылығы өнімдерінің жалпы шығарылымы құрылымындағы саланың үлесі 55,2%-ды құрады.

Ауыл шаруашылығы дақылдарының егіс алаңы соңғы 5 жылда 21 млн. гектарды құрады және болмашы ғана өзгерді, негізі өзгерістер оның құрылымынан алынып тасталды. Егістіктердің айтарлықтай үлесі бидайға берілген, бірақ монодақылдылықтан бас тартуға және басқа дақылдардың алаңын кеңейтуге бағытталған өсімдік шаруашылығын әртараптандыру саясатының арқасында 2011 жылдан бастап бидай егістіктері 2015 жылы 13,8 млн. гектардан 11,7 млн. гектарға дейін қысқарды (осы Бағдарламаға 3-қосымшаны қараңыз).

Көрсетілген жылдары арпаның алаңы 578,5 мың гектарға немесе 37,6%-ға, сұлы – 66,3 мың гектарға (45,2%), жүгері (маис) – 40,4 мың гектарға (41,0%), майлы дақылдар - 193,6 мың гектарға (10,7%), азықтық дақылдар – 1,0 млн. гектарға (40,8%), көкөніс-бақша дақылдары – 37,8 мың гектарға (19,2%), картоп – 6,2 мың гектарға (3,4 %) өсті.

5-диаграмма.2011 – 2015 жылдардағы егіс алаңдарының серпіні, млн. гектар

2011 – 2015 жылдары дәнді дақылдардың егіс алаңы 16,2 млн. гектардан 15,0 млн. гектарға дейін қысқарды. Осы бес жылда орташа жылдық астық жиналымы 18,8 млн. тоннаны құрады, бұл 2006 – 2010 жылдардағы ұқсас көрсеткіштен 10,1%-ға артық. Бұл ретте дәнді дақылдардың орташа түсімділігі 12,3 ц/гектарды (10,4%-ға артық) құрады (

осы Бағдарламаға 4-қосымшаны қараңыз).

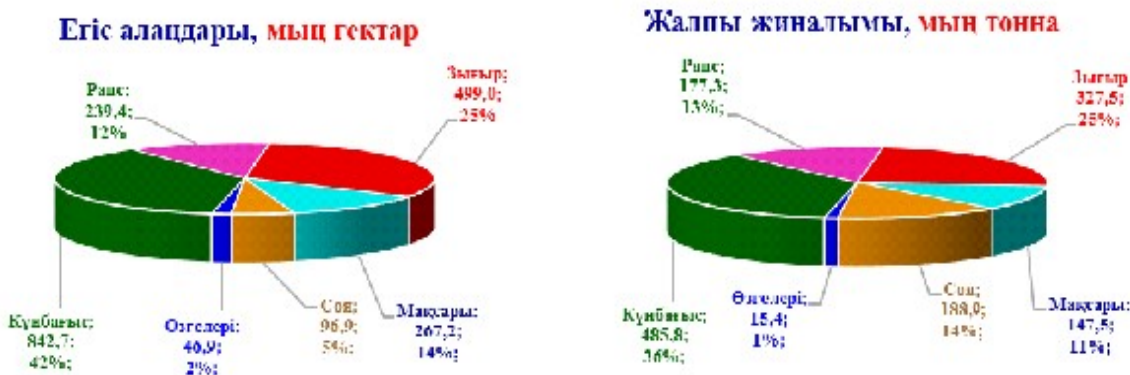
Майлы дақылдардың егіс алаңы 2015 жылы 2,0 млн. гектарды немесе жалпы егіс алаңының 9,5%-ын құрады. 2011 жылмен салыстырғанда майлы дақылдардың жалпы алаңындағы күнбағыстың үлес салмағы 15,6 пайыздық тармаққа қысқарды, бұл ретте рапстың үлесі – 3,6%пайыздық тармаққа, зығырдың үлесі 13,4%пайыздық тармаққа, сояның үлесі – 1,3%пайыздық тармаққа ұлғайды (осы Бағдарламаға 5-қосымшаны қ а р а ң ы з) .

2015 жылы азықтық дақылдар алаңы 3,5 млн. гектарды құрады, бұл 2011 жылдың деңгейінен 40,8%-ға артық. Жалпы егіс алаңына қарағанда азықтық дақылдардың егіс алаңының үлесі 2015 жылы 16,6 %-ды құрады, ол 2011 жылы 11,8%-ды қ ұ р а ғ а н б о л а т ы н .

Көрсетілген кезеңде көпжылдық шөптер алаңы – 16,1%-ға, біржылдық шөптер алаңы 3,3 есеге өсті. Алайда азықтық дақылдардың жалпы жиналымы мал шаруашылығының қажеттілігін қамтамасыз ету үшін жеткіліксіз (осы Бағдарламаға 6-қ о с ы м ш а н ы қ а р а ң ы з) .

2011 – 2015 жылдар аралығындағы кезеңде көкөніс дақылдарының егіс алаңы 8,4%-ға ұлғайды, бұл ретте көкөніс өндірісі 23,9%-ға ұлғайды. Ішкі тұтытудағы импорттың үлесі 2015 жылы 11%-ды құрады (осы Бағдарламаға 7-қосымшаны қараңыз).

6-диаграмма.2011 – 2015 жылдардағы майлы дақылдардың егіс алаңдарының құрылымы және жалпы жиналымы

2015 жылы жабық топырақтағы құрылыстардың алаңы 967,8 гектарды, жылыжай көкөністерінің жалпы жиналымы 147,7 мың тоннаны құрады, бұл 2011 жылмен салыстырғанда 120 мың тоннаға артық. Халықтың жылыжай көкөністерімен қамтамасыз етілуі 60% - ды құрайды.

2015 жылы картоптың егіс алаңы 190,6 мың гектарды, жалпы жиналымы 3 521,1 мың тоннаны құрады, бұл 2011 жылдың деңгейінен тиісінше 3,4% және 14,5%-ға артық (осы Бағдарламаға 8-қосымшаны қараңыз).Бұл ретте, ірі АШТӨ өндіретін картоп толығымен қалалардың нарықтарына, тұқымға және экспортқа кетеді.

2015 жылы жеміс-жидек дақылдары мен жүзімдіктердің алаңы 57,5 мың гектарды,

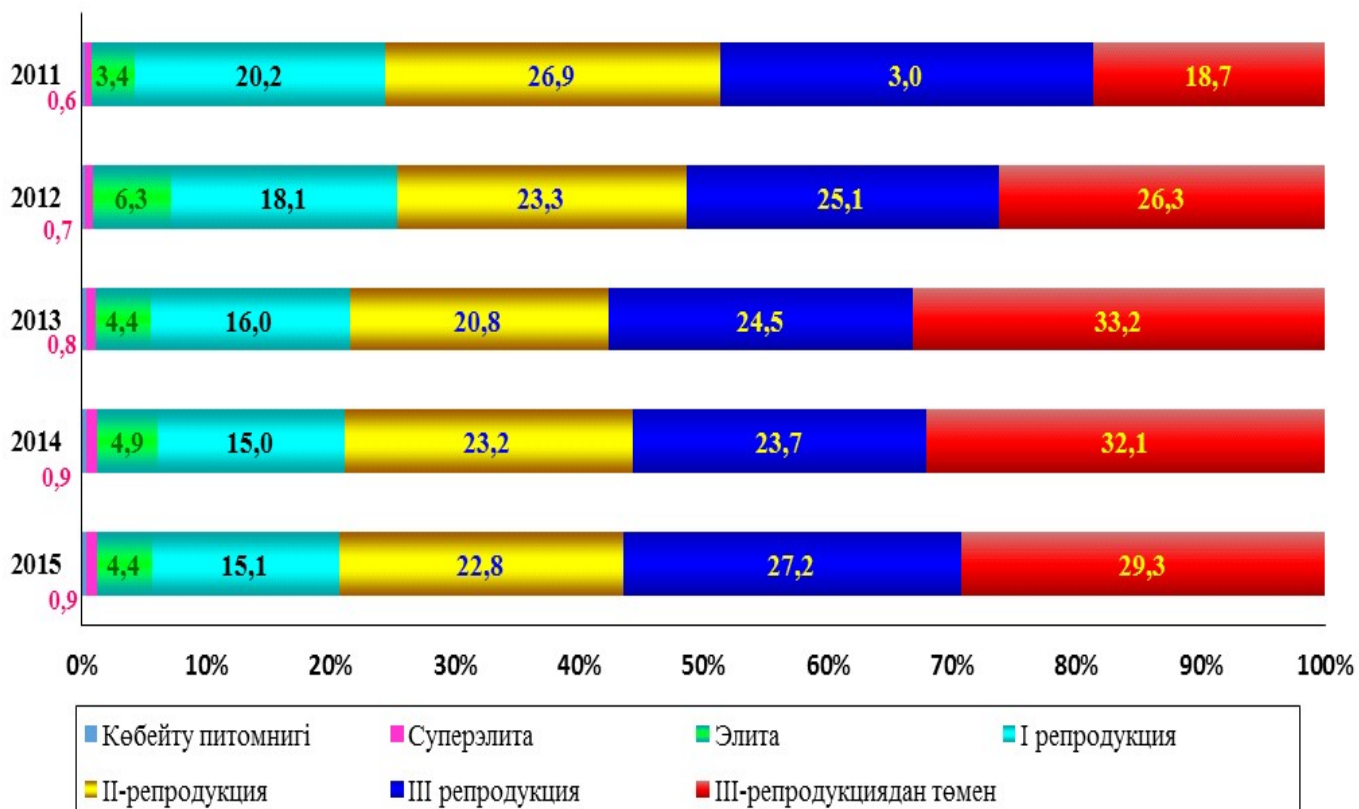
жалпы жиналымы 280,2 мың тоннаны құрады, бұл 2011 жылдың деңгейінен тиісінше 5,3% және 19,2%-ға артық. Көрсетілген көлем республика халқының қажеттілігін 54%-ға қамтамасыз етуге мүмкіндік берді, ал тапшылық импорттық өнімдер есебінен жабылады (осы Бағдарламаға 9-қосымшаны қараңыз).

2015 жылы қант қызылшасының егіс алаңы 9,2 мың гектарды құрады, бұл 2011 жылдың деңгейінен 49,5%-ға аз. 2011 – 2015 жылдар кезеңінде қант қызылшасы өндірісінің орташа жылдық көлемі 122,9 мың тоннаны құрады, бұл 2006 – 2010 жылдар көрсеткіштерімен салыстырғанда 99,5 мың тоннаға немесе 45%-ға аз. Қант қызылшасы өндірісі көлемінің жеткіліксіздігі себебінен республикаға жыл сайын орта есеппен 255 мың тонна көлемінде құрақ қант шикізаты импортталады (осы Бағдарламаға 10-қосымшаны қараңыз).

Шитті мақта өндірісі Оңтүстік Қазақстан облысында шоғырланған. 2011 – 2015 жылдар аралығындағы кезеңдегі әртараптандыру бойынша қабылданған шаралар шеңберінде мақтаның егіс алаңдарының төмендеуі 61,3 мың гектарды немесе 38,2%-ды құрады, орташа жылдық түсімділік 25,9 ц/гектар болғанда шитті мақтаның жалпы жиналымы 62,1 мың тоннаға немесе 18,5%-ға азайды (осы Бағдарламаға 11-қосымшаны қараңыз).

Республикада ауыл шаруашылығы дақылдарының тұқымдарын өндіру мен өткізуді 362 аттестатталған тұқым өндіруші жүзеге асырады, бұл ретте басым көпшілігі (74%) дәнді дақылдар тұқымын өндірумен айналысады, майлы дақылдар бойынша 66 субъект, азықтық шөптер бойынша – 55, жүгері бойынша – 9, қант қызылшасы бойынша - 2 субъект аттестатталған. Осыған байланысты, республикада өндірілген көрсетілген дақылдар тұқымдарының көлемі оларға деген қажеттілікті жаппайды және тұқым импортының айтарлықтай үлесі байқалады.

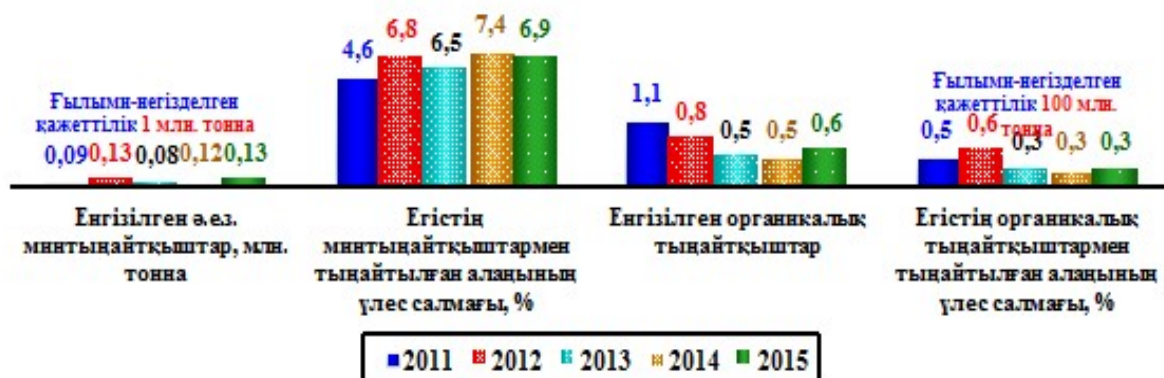
7-диаграмма. Әр түрлі репродукцияның тұқымдары себілген егістер үлесі, %

2015 жылдан бастап тұқым шаруашылығын субсидиялау тетігінің өзгеруіне, ең төменгі нормалар бойынша 1-репродукциялы тұқымдарды субсидиялауға көшуге байланысты элиталық тұқымдар себілген алаңдар үлесі төмендеді. Айталық, 2011 жылы аталған көрсеткіш 4,4%-ды, 2014 жылы – 6,3%-ды, 2015 жылы – 3,4%-ды құраған болатын (осы Бағдарламаға 12-қосымшаны қараңыз).

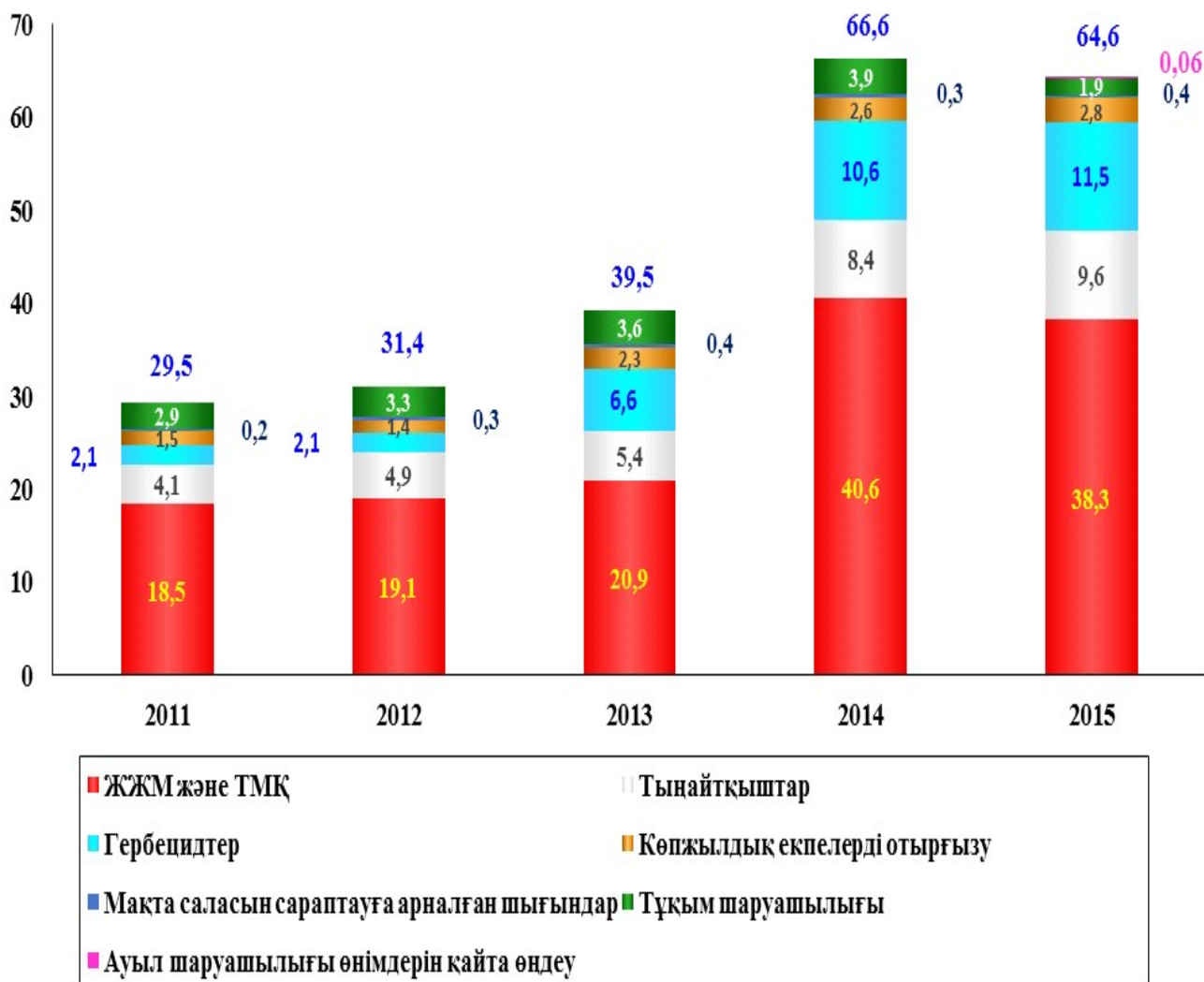
Органикалық тыңайтқыштар енгізілген алаң 2015 жылы шамамен 69 мың гектарды құрады, бұл 2011 жылдың деңгейінен 29,1%-ға төмен. Егіс алаңы 21-22 млн. гектар болған кездегі республиканың органикалық тыңайтқыштарға деген жыл сайынғы қажеттілігі ғылыми-негізделген енгізу нормасы гектарына 5 тонна жағдайында шамамен 100-110 млн. тоннаны құрайды.

8-диаграмма. Тыңайтқыштарды қолдану серпіні

2011 – 2015 жылдары орташа есеппен жыл сайын 109,1 мың тонна әсер етуші заттағы минералды тыңайтқыш енгізілді. Ауыл шаруашылығының минералды тыңайтқыштарға деген жыл сайынғы қажеттілігі әсер етуші затта 1,0 млн. тоннаны немесе нақты салмақта шамамен 2,5 млн. тоннаны құрайды. Бұл ретте, 48%-ы азотты тыңайтқыштардың үлесіне, 51%-ы фосфорлы тыңайтқыштардың үлесіне және 1%-ы калийлі тыңайтқыштардың үлесіне тиесілі (осы Бағдарламаға 13-қосымшаны қараңыз).

9-диаграмма. Өсімдік шаруашылығын субсидиялау серпіні, млрд. теңге

Өсімдік шаруашылығындағы субсидиялау құралдары басым ауыл шаруашылығы дақылдары мен бақтарды гектарлық субсидиялауға бағытталған. Сонымен бірге, талдау бұл субсидиялау түрінің төмен тиімділігін көрсетіп отыр: біріншіден, ол АШТӨ-ні агротехнологиялар деңгейін арттыруға және өндіретін өнім түсімділігі мен сапасын арттыруға ынталандырмайды; екіншіден, ведомствоаралық комиссия (бұдан әрі – ВАК) мүшелері гектарлық субсидия туралы шешімді көбіне егістердің бар-жоғын іс жүзінде тексерместен қабылдайды; үшіншіден, АШТӨ орындалған жұмыстар көлемін (егістер

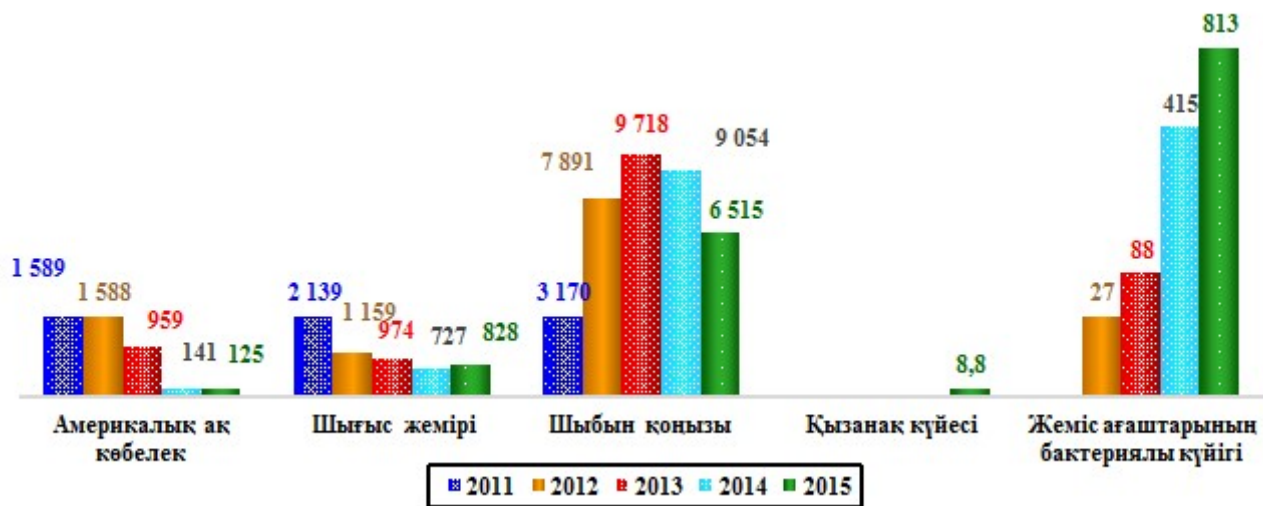
алаңының көлемдерін) жоғарылатып көрсетеді.

Бұдан басқа, өсімдік шаруашылығында минералды тыңайтқыштар, гербицидтер, биоагенттер (энтомофагтар) және биопрепараттар, тұқымдар, шитті мақта мен мақта талшығының сапасын сараптауға арналған шығындар құны, сондай-ақ ақ қант өндіру үшін қант қызылшасын сатып алу субсидияланады (осы Бағдарламаға 14-қосымшаны қ а р а ң ы з) .

Республикада фитосанитариялық қауіпсіздік қанағаттанарлық деңгейде. Зиянкестермен күрестің биологиялық әдістерін қолдану дамуда. Сонымен бірге, ошақтары соңғы жылдары оқшау түрде ұлғайған карантиндік объектілердің жаңа түрлері (жеміс ағаштарының бактериялы күйігі, оңтүстік америкалық қызанақ күйесі) анықталды. Карантиндік объектілер мен аса қауіпті зиянды организмдердің таралу алаңы 2016 жылғы жағдай бойынша 5 085,4 мың гектарды құрайды (осы Бағдарламаға 15 - қ о с ы м ш а н ы қ а р а ң ы з) .

АШТӨ жерлеріндегі карантиндік арамшөптерді қоспағанда, карантиндік объектілер мен аса қауіпті организмдерге қарсы химиялық өңдеулер жүргізу жөніндегі іс-шаралар республикалық бюджет (бұдан әрі – РБ) есебінен қаржыландырылады. Зиянды организмдерге қарсы іс-шаралар жергілікті бюджет (бұдан әрі – ЖБ) есебінен қаржыландырылады. Карантиндік объектілермен және аса қауіпті зиянды организмдермен күрес фитосанитариялық саламаттылықты қамтамасыз ету процесіне АШТӨ-ні тікелей тарту жолымен жүзеге асырылады.

10-диаграмма. Қазақстан Республикасы аумағында жекелеген карантиндік объектілердің таралу серпіні, гектар

Салада мынадай проблемалар бар:

1. Ауыл шаруашылығы дақылдарының егіс алаңдарын әртараптандырудың ж е т к і л і к с і з қ а р қ ы н ы .
2. Ауыл шаруашылығы мақсатындағы жерлердің ұтымсыз пайдаланылуы.

3. Ұсынылатын ғылыми негізделген ауыспалы егістердің сақталмауы.
4. Тұқым шаруашылығының жеткіліксіз дамуы.
5. АШТӨ-нің химиялау құралдарын (тыңайтқыштар, пестицидтер және т.б.) жеткіліксіз қолдануы.
6. АШТӨ-нің техникалық және технологиялық жарақтандырылу деңгейінің төмендігі.
7. Негізгі ауыл шаруашылығы дақылдарының жоғары емес түсімділігі.
8. Қолданылатын технологиялардың, стандарттардың, сертификаттау мен сапаны басқару жүйелерінің талаптарға сәйкес келмеуі.
9. Өңірлерге байланыстыра отырып, бақшаға жарамды аумақтарды айқындау бойынша жұмыстардың жеткіліксіздігі.
10. Аса қауіпті зиянды организмдерді есепке алудың, бақылаудың әлсіздігінен және олардың елге енуінен барлық дақылдық сорттардың арғы тегі жабайы алманың гендік қорын жоғалтып алу қатерінің болуы.
11. Фитосанитариялық заңнамада тыйымдар мен шектеулер енгізу тетігінің, фитосанитариялық тәуекелге талдау жүргізу нормаларының жоқтығы.
12. Зиянды, аса қауіпті организмдермен күресу жөніндегі фитосанитариялық іс-шараларды және карантиндік объектілерді оқшаулау мен жою жөніндегі іс-шараларды жүргізу бойынша АШТӨ-нің фитосанитариялық сауаттылығы деңгейінің төмендігі.
13. ЕАЭО мен ДСҰ-ға мүшелік шеңберінде сауда әріптестері мен тауар айналымының кеңеюіне байланысты ҚР-да бұрын тіркелмеген карантиндік объектілердің интродукциялану және таралу тәуекелінің артуы.
14. Көптеген АШТӨ үшін субсидиялардың қолжетімділігі дәрежесінің төмендігі.
15. Субсидиялаудың түпкілікті нәтиже мен өңірлердің мамандануына байланысының болмауы.
16. Гектарлық субсидия тиімділігінің төмендігі.

3.3. Мал шаруашылығы

Жалпы мал шаруашылығы өнімінің көлемі 2015 жылы 1,5 трлн. теңгені құрады, бұл нақты мәнде 2011 жылдың деңгейінен 5,1%-ға жоғары. Ауыл шаруашылығы өнімдерінің жалпы шығарылымы құрылымындағы саланың үлесі 44,4%-ды құрады.

2016 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша ірі қара мал басының саны 2011 жылмен салыстырғанда 8,3%-ға, жылқы – 28,7%-ға, қой – 1,5%-ға, құс – 8,3%-ға ұлғайған.

2015 жылы мал шаруашылығы өнімдері өндірісінде жеке қосалқы шаруашылықтардың (бұдан әрі – ЖҚШ) үлесіне жалпы өндіріс көлемінің ет бойынша

62%-ы, сүт бойынша 80%-ы, жұмыртқа бойынша 26%-ы тиесілі болды.

2016 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша еттің барлық түрінің өндірісі 931,0 мың тоннаны құрады, бұл көрсеткіш 2011 жылмен салыстырғанда 0,9%-ға төмендеген.

11-диаграмма. Мал басының саны, млн. бас

2015 жылдың қорытындылары бойынша тұтыну құрылымында сиыр етінің импорты 3,7%-ды, шошқа еті бойынша – 3,9%-ды, жылқы еті бойынша – 3%-ды, қой еті бойынша – 0,01%-ды құрады, бұл аталған өнім түрлерінің жоғары экспорттық әлеуетін білдіреді. Құс еті өндірісінің өсуіне қарамастан аталған өнім бойынша импортқа тәуелділік дәрежесі жоғары (54%) күйінде қалып отыр.

Барлық түрдегі сүт өндірісі 2015 жылы 5182,4 мың тоннаны құрады. Сүтті қайта өңдеу өнімдерін тұтыну құрылымында импорттың үлесі 10%-дан 40%-ға дейін құрайды.

Жұмыртқаның ішкі өндірісі ішкі нарықтың қажеттілігін толық жабады. Тауарлы жұмыртқаның экспорты жалпы өндірістің шамамен 2%-ын құрайды. (осы Бағдарламаға 16-қосымшаны қараңыз).

Соңғы бес жыл ішінде отандық АШТӨ-дегі ауыл шаруашылығы жануарларының орташа өнімділігі артты, бірақ дамыған елдер деңгейінен төмен күйінде қалып отыр. Мысалы, елдегі орташа сүт сауылымы бір сауын сиырға 2200 кг құрайды, ал Канадада бұл көрсеткіш 4 есеге жоғары (осы Бағдарламаға 17-қосымшаны қараңыз).

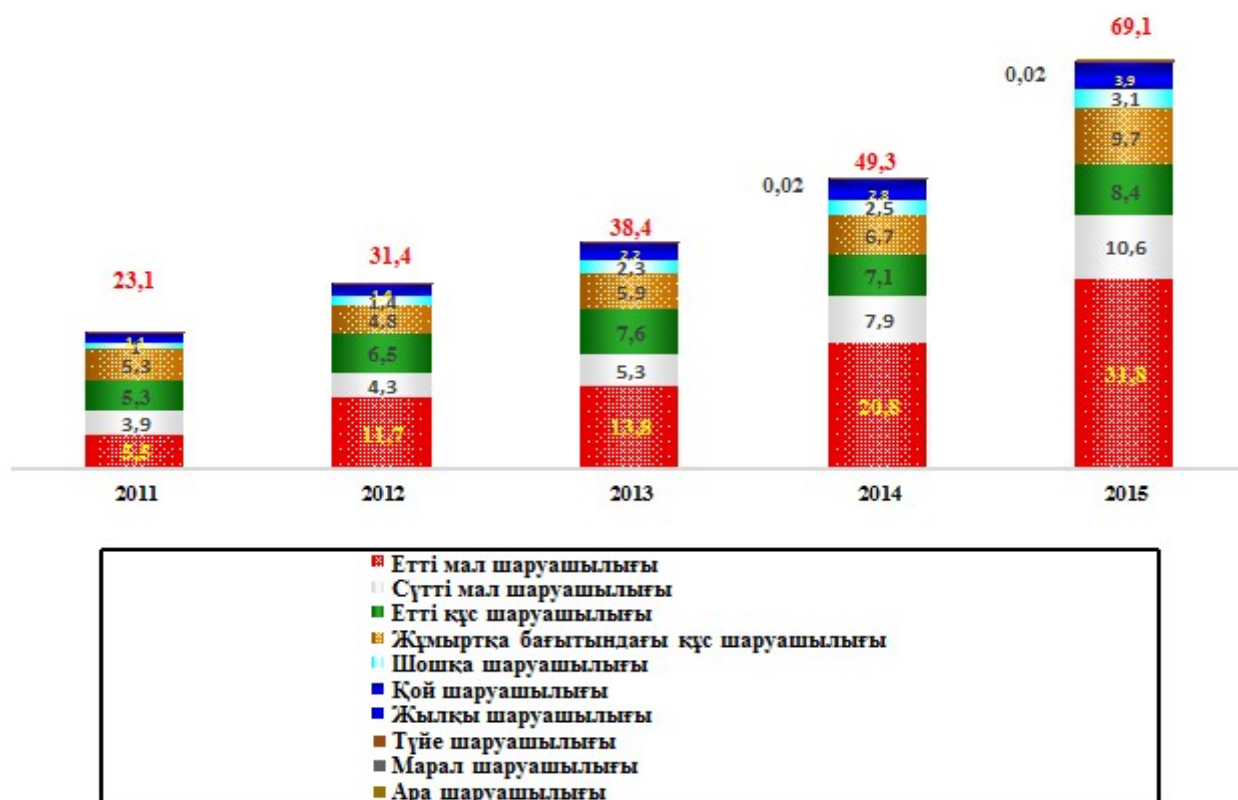
Қазіргі уақытта бір шартты басқа 14 центнер азықтық бірлік өндіріледі, бұл зоотехникалық нормалардан 2 есеге төмен. 2015 жылғы құрама жем өндірісі кәсіпорындардың жиынтық қуаттылығы 2,5 млн. тонна болғанда 1,2 млн. тоннаны құрады.

Ауыл шаруашылығы жануарларының барлық түрлері мен құстың асыл тұқымды басының үлесі айтарлықтай ұлғайды және 2015 жылдың қорытындылары бойынша: ірі қара мал (бұдан әрі – ІҚМ)–10,6%-ға, қой – 15,1%-ға, шошқа – 19,9%-ға, жылқы – 7,9%-ға, түйе – 13,1%-ға және құс – 17,1%-ға ұлғайған (осы Бағдарламаға 18-қосымшаны қараңыз).

Мал шаруашылығындағы субсидиялау құралдары сатып алынған асыл тұқымды жануарлардың құнын, селекциялық-асыл тұқымдық жұмыс жүргізуге, ауыл шаруашылығы жануарларын қолдан ұрықтандыруға арналған шығындарды арзандатуға, мал шаруашылығы өнімін өндіру құнын арзандатуға бағытталған (осы Бағдарламаға 19-қосымшаны қараңыз).

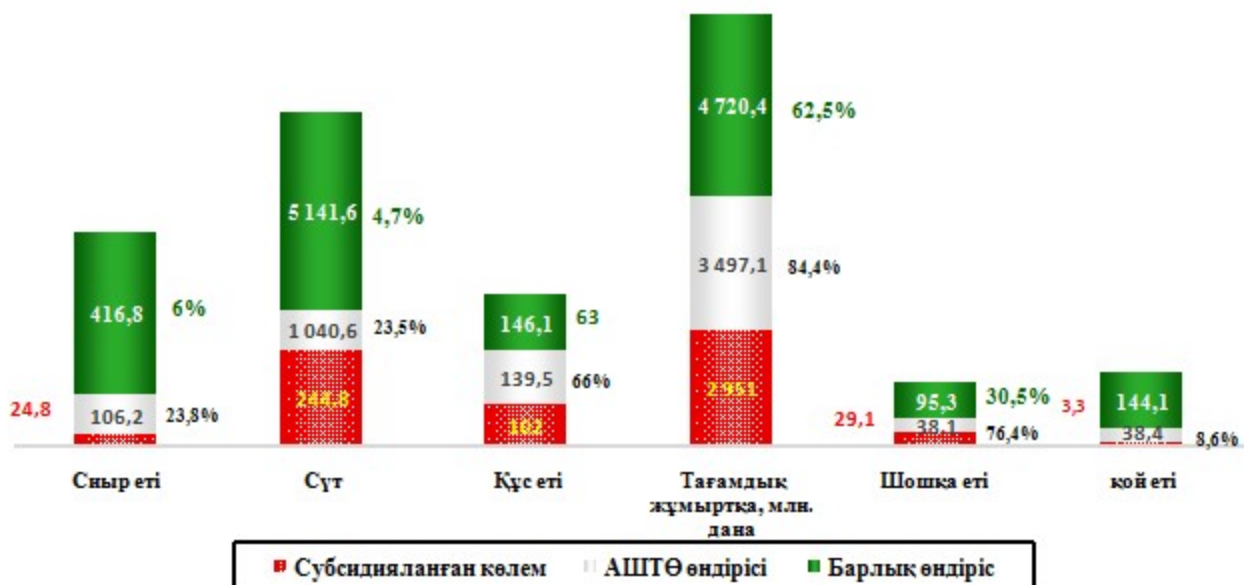
Мал шаруашылығын мемлекеттік қолдау көлемі 2015 жылы 2011 жылмен салыстырғанда 3 есеге ұлғайды. Мемлекеттік қолдау шараларымен мал шаруашылығының барлық бағыттары қамтылды.

12-диаграмма. Мал шаруашылығы салаларын субсидиялау серпіні, млрд. теңге

Жалпы сиыр етін өндіру көлемінің 6%-ы субсидиялаумен қамтылды. Бұл ретте сиыр етін өндіру көлемінің 70%-дан астамы ЖҚШ-ға тиесілі, ол субсидияланбайды.

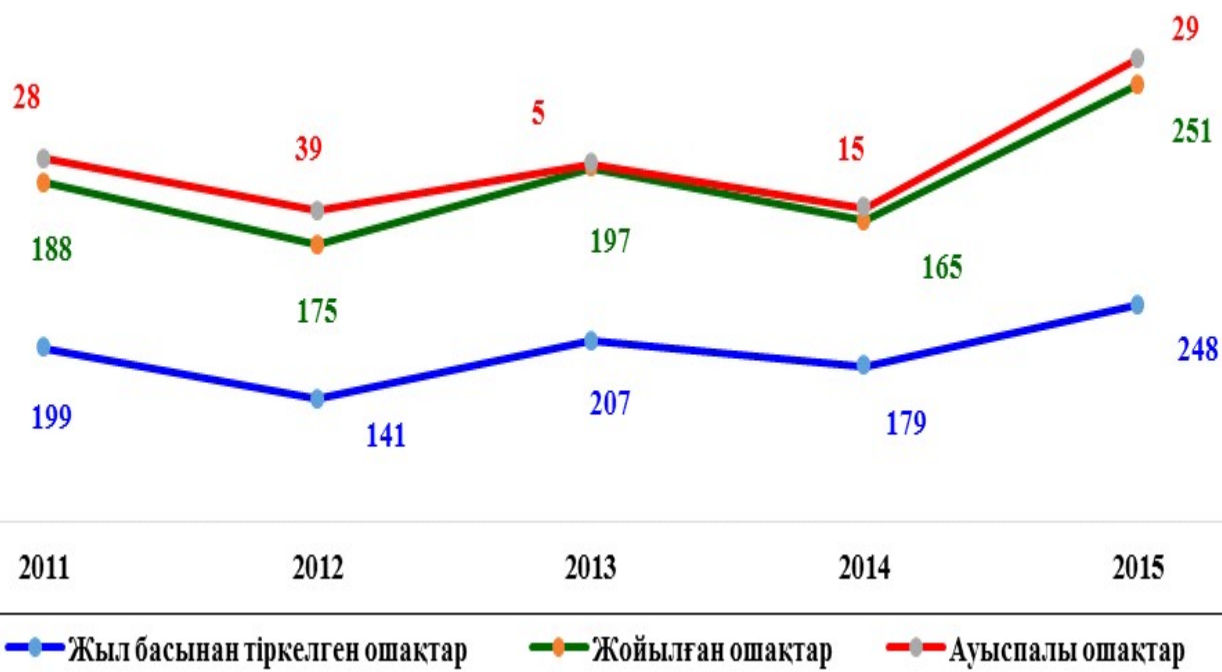
13-диаграмма. 2015 жылы мал шаруашылығы өнімдерін субсидиялаумен қамту, мың тонна

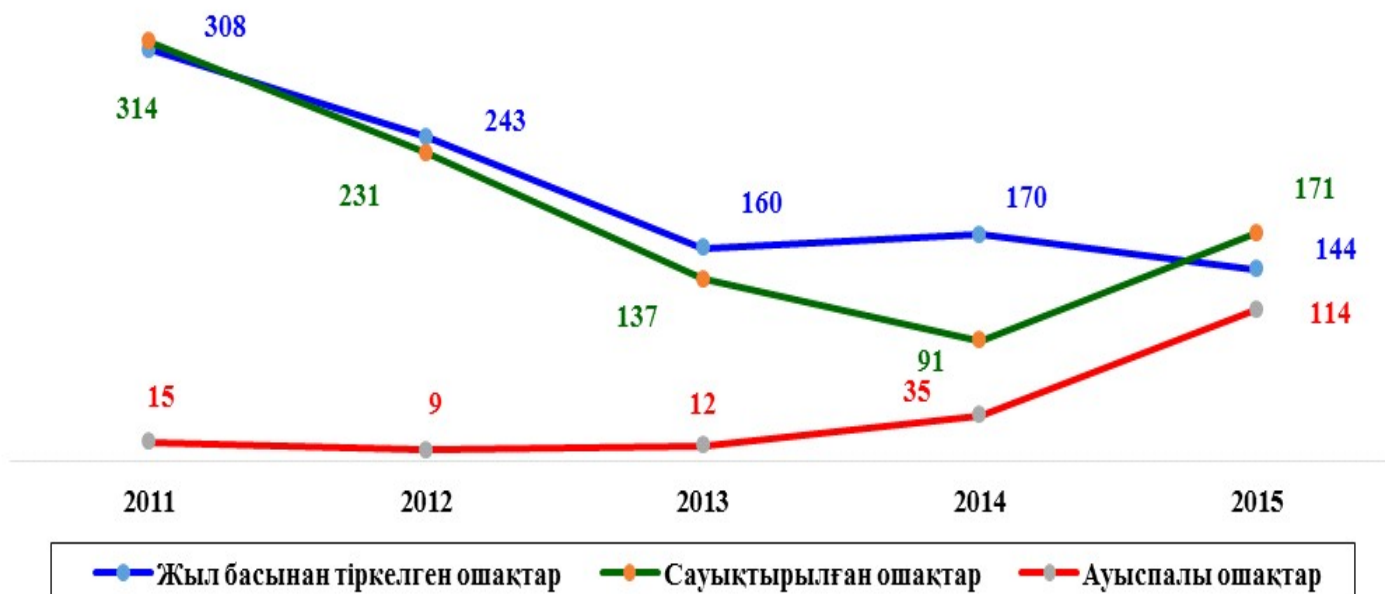
Жалпы сүт өндіру көлемінің 4,7%-ы субсидиялаумен қамтылды. Бұл ретте сүт өндіру көлемінің 80%-ы ЖҚШ-ға тиесілі (осы Бағдарламаға 20-қосымшаны қараңыз).

2015 жылы жіті инфекциялық аурулардың 248 ошағы тіркелді, нәтижесінде Қазақстанның бірқатар облыстары үшін мал шаруашылығы өнімінің экспортына тыйым салынды (осы Бағдарламаға 21 және 22-қосымшаларды қараңыз).

14-диаграмма. Жануарлардың аса қауіпті аурулары бойынша эпизоотиялық ахуал (жағдайлар саны)

15-диаграмма. Жануарлардың созылмалы аурулары бойынша эпизоотиялық ахуал (жағдайлар саны)

Салада мынадай проблемалар бар:

1. Ауыл шаруашылығы жануарлары мен құстың төмен өнімділігі.
2. Азықтық базамен жеткіліксіз қамтамасыз етілу.
3. Жануарлар мен құстың асыл тұқымды басының төмен үлесі.
4. Азықтық және жемдік дақылдар себілетін егіс алаңдарының жеткіліксіздігі.
5. Жайылымдық алқаптарды ұтымсыз пайдалану.
6. Құрама жем кәсіпорындарында айналым қаражатының жеткіліксіздігі.
7. Ауыл шаруашылығы жануарларын ветеринариялық-санитариялық іс-шаралармен толық қамтымау.
8. Ветеринария заңнамасының халықаралық талаптармен үндестіру бөлігінде жетілдірілмеуі.
9. Ветеринария саласындағы функцияларды жүзеге асыру кезінде облыстардың және облыстық маңызы бар қалалардың, аудандардың жергілікті атқарушы органдары арасында бағыныстылықтың жоқтығы.
10. Өңірлердің жануарларды бірдейлендіруге арналған құралдармен (бұйымдармен) және атрибуттармен уақтылы қамтамасыз етілмеуі.
11. Ауылдық елді мекендерді жоғары жылдамдықты, сапалы интернет байланысымен толық қамтымау.
12. Көптеген АШТӨ үшін субсидиялардың қолжетімділігі дәрежесінің төмендігі.
13. Субсидиялаудың түпкілікті нәтиже мен өңірлердің мамандануына байланысты болмауы.

14. Мал шаруашылығы салаларының ішінде өнімдердің басымдылық тәртібінің болмауы.

3.4. Акваөсіру

Бүгінде Қазақстанда негізгі балық ресурстары табиғи су айдындарынан ауланады, бұл ретте акваөсіру әлсіз дамыған. Айталық, 2015 жылы балық өсіру көлемі 0,7 мың тоннаны, ал табиғи су айдындарынан балық және басқа да су жануарларын аулау 41,5 мың тоннаны құрады.

Балық өсіруді 75-тен астам балық өсіру шаруашылығы жүзеге асырады, оның ішінде: 42 көлді-тауарлы балық өсіру шаруашылығы (бұдан әрі –КТБӨШ), 17 тоғандық, 10 тұйықталған сумен қамтамасыз ету қондырғылары (бұдан әрі –ТСҚЕК) бар индустриялық балық өсіру шаруашылығы, 3 бассейндік және 3 шарбақты балық өсіру шаруашылығы.

Дегенмен салада мынадай проблемалар бар:

1. Жеке балық өсіру шаруашылықтарының арнайы азықтармен қамтамасыз етілмеуі.
2. Кәсіпкерлерді балық өсірудің заманауи технологияларымен ақпараттық-консультациялық қамтамасыз етудің жеткіліксіздігі.
4. Акваөсірудің нормативтік-құқықтық және нормативтік-техникалық базасының жетілдірілмеуі.

3.5. Органикалық ауыл шаруашылығы өнімдерінің өндірісі

Қарқынды ауыл шаруашылығын жүргізуге өту, генетикалық-түрлендірілген организмдерді (бұдан әрі – ГТО), улы химикаттарды, минералды тыңайтқыштарды, антибиотиктерді және жануарлар өнімділігінің жеделдеткіштерін кеңінен пайдалану қоршаған орта мен адамдардың денсаулығына ғана емес, жалпы қоғамдағы экономикалық және әлеуметтік тұрақтылыққа кері әсерін тигізеді. Топырақтың биоәлеуетін, өсімдіктерді, жануарларды барынша пайдаланудың көмегімен органикалық ауыл шаруашылығы экологиялық, әлеуметтік және экономикалық тәуекелдерді барынша төмендетуге ықпал етеді, сондай-ақ ауыл тұрғындарына өз кірістерінің деңгейін арттыруға, өмір сапасын жақсартуға мүмкіндік береді. Қазақстандық ауыл шаруашылығы еңбеккерлері үшін экоөнім өндірісі перспективалы, бірақ әлі жеткілікті дәрежеде дамымаған болып табылады, бұл оларға жаңа мүмкіндіктер ашады. Бұл инновациялық бағыт және оның негізгі міндеттердің бірі – аға ұрпақтан мұра болып қалған жергілікті дәстүр мен мәдениетті сақтау, сондай-ақ ауыл шаруашылығын жүргізудің оң тәжірибесін пайдалану.

Бұдан басқа, органикалық ауыл шаруашылығы өнімінің өндірісі және оны өткізу Қазақстан АӨК-сінің объективті, ұлттық бәсекелестік артықшылығы болып табылады.

«Органикалық өнім өндіру туралы» ҚР Заңы пестицидтерді, синтетикалық минералды тыңайтқыштарды, өсімді реттегіштерді, жасанды тамақ қоспаларын пайдаланудан бас тартуды көздейді, сондай-ақ ГТО-ны пайдалануға тыйым салады. Органикалық өнімді алу топырақты, табиғи экожүйелерді дұрыс жағдайда ұстаумен және жақсартумен бірге жүреді, дамудың тұрақты болмауына байланысты қатерді барынша азайтады, халықтың денсаулығы және саламаттылығы үшін жағдай жасайды.

Органикалық өнім өндірісінің және айналымының ұлттық жүйесі халықаралық жүйемен сәйкес болуы және Қазақстандағы ауыл шаруашылығының ерекшелігін е с е п к е а л у ы т и і с .

Органикалық ауыл шаруашылығын жүргізу жүйесін қалыптастыру индустриялық ауыл шаруашылығы өндірісінен бас тартуды білдірмейді: ауыл шаруашылығы өндірісін жүргізудің органикалық және индустриялық жүйесі ішкі және халықаралық нарықтардағы органикалық өнімге деген ағымдағы және мүмкін болатын қажеттіліктерді қанағаттандыратын, аграрлық технологияға біртіндеп трансформациялана отырып, бір-біріне параллель тиімді жұмыс істей алады.

Ресми статистика 2016 жылғы жағдай бойынша органикалық өнім өндірісін жүзеге асыратын кәсіпорындардың есебін жүргізбейді.

Қазақ АӨК экономикасы және ауылдық аумақтарды дамыту ғылыми-зерттеу институтының деректері бойынша республика аумағында 29 органикалық өнім өндіруші және қайта өңдеу, сақтау, тасымалдау және органикалық өніммен байланысты басқа да операциялар үшін сертификатталған 19 компания жұмыс істейді. 2015 жылы органикалық өнім өндірісі шамамен 300 мың тоннаны құрады, оның ішінде шашамен 10 млн. АҚШ доллары сомасына 62 мың тонна өнім Ұлыбританияға, Италияға, Германияға, Францияға, Бельгияға, Нидерландыға, Польшаға, Ресейге, Украинаға және басқа да елдерге экспортталды (осы Бағдарламаға 23-қосымшаны қ а р а ң ы з .)

Органикалық өнім өндірісінің дамуын мынадай проблемалар тежейді:

1. Органикалық өнім өндірісі және айналымы саласындағы нормативтік құқықтық б а з а н ы ң ж е т і л д і р і л м е у і .

2. Елімізде өзіндік органикалық өнім өндірісін сертифициаттау жүйесінің жоқтығы.

3. Елімізде өнім сапасын айқындайтын мамандандырылған зертхананың жоқтығы.

4. Тауарлық ассортименттің, әдеттесактау мерзімі ұзақпремиум-сегмент тұтынушыларына бағытталған өнім ассортиментінің аздығы.

5. АШТӨ-нің және халықтың органикалық өнім өндірісі мен оны тұтынудың басымдықтары туралы аз хабардар етілуі.

6. Қазақстан АӨК-сіндегі қалдықтарды барынша азайтудың және қайта пайдаланудың жеткіліксіз деңгейі.

3.6. Ауыл шаруашылығы өнімдерінің экспорттық әлеуеті

Қазақстанның географиялық орналасуын, ауыл шаруашылығы өнімдерінарығының сыйымдылығын, көліктік қолжетімділігінталдау негізінде ЕАЭО, ТМД елдері, Қытай, Иран, Ауғанстан және БАӘ әлеуетті өткізу нарықтары болып қалады деген қорытынды ж а с а у ғ а б о л а д ы .

2015 жылдың қорытындылары бойынша экспортталған өнім көлемі бойынша көшбасшы мыналар болып табылады:

- өсімдік шаруашылығы өнімі – бидай, арпа, жүгері, майлы тұқым;
- мал шаруашылығы өнімі – сиыр еті, шошқа еті, қой еті, құс еті.

Тұтас алғанда Ресей, Өзбекстан, Қырғызстан және Тәжікстан сияқты елдер импортының құрылымында өсімдік шаруашылығы өнімінің жекелеген түрлері бойынша Қазақстаннан жеткізілген өнім 86%-дан асады. Айталық, 2015 жылы Ресейдің импортталған бидайының барлық көлемінде Қазақстан бидайының үлесі 86,6%-ды құрады. Өзбекстанның астық, ұн және майлы тұқымдар бойынша импортында Қазақстан өнімінің үлесі тиісінше 100%, 99,2% және 98,7%-ды құрайды.

Мал шаруашылығы өнімі бойынша ішкі тұтынудың отандық өндіріспен қамтамасыз етілгенін ескерсек, сиыр еті, шошқа еті және қой еті экспорттық әлеуетке ие. Аталған өнімдердің айтарлықтай көлемдегі импорты Қытай, Ресей, Иран және БАӘ сияқты елдерде байқалады (осы Бағдарламаға 24-қосымшаны қараңыз).

3.7. Су шаруашылығы

Қазақстандағы су ресурстарының негізгі көлемін жерүсті сулары орташа жылдық 101 км³ көлемінде қамтамасыз етеді. Оның ішінде 56%-ы оқшау, ал қалған 44%-ы Қытайдан, Өзбекстаннан, Ресей мен Қырғызстаннан келетін трансшекаралық өзендер ағысы есебінен қалыптасады (осы Бағдарламаға 25-қосымшаны қараңыз).

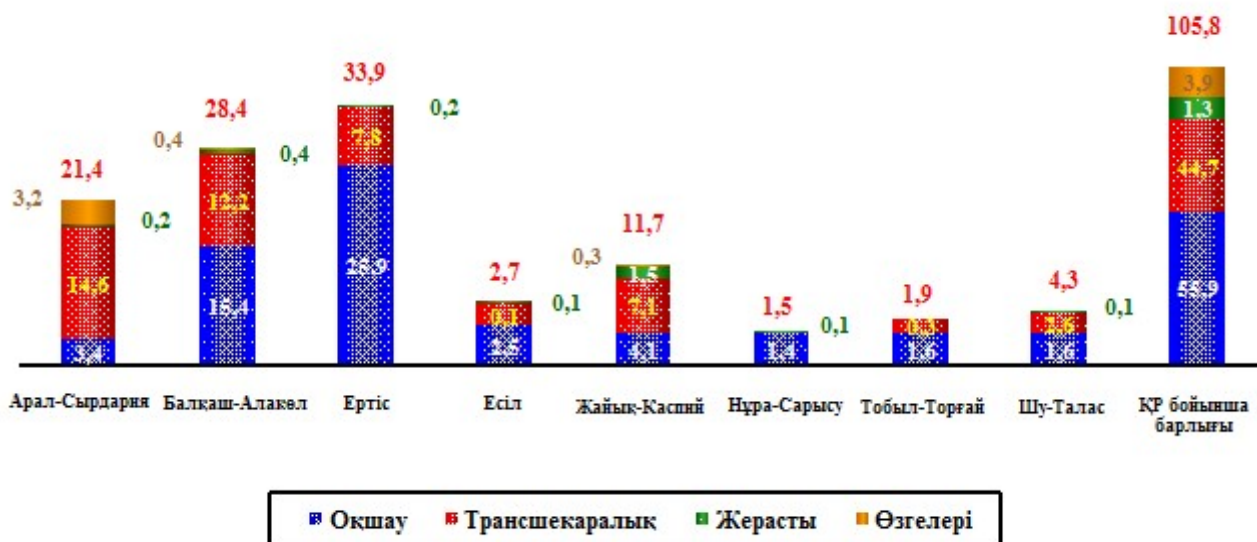
Тұщы судың қосымша көзі пайдалануға бекітілген қоры 15,4 км³ (оның ішінде қазіргі уақытта жылына 1,2 км³ өндіріледі) құрайтын жерасты сулары, тұщыландырылған теңіз сулары мен өзге де көздер болып табылады.

Кепілді су ресурстарының жалпы көлемі табиғатты қорғау мақсатында пайдалануға, шектес мемлекеттерге міндетті ағынды қамтамасыз етуге қажетті көлемді қоспағанда, жылына 23,2 км³ құрайды.

Қолайсыз климаттық және трансшекаралық гидрологиялық жағдайлар кезінде перспективада 2040 жылға қарай Қазақстан бойынша жерүсті ағыстарының жылына 11,4 км³ азаюы болжануда. Трансшекаралық өзендер бойынша су ағынының 2040 жылға қарай болжамды азаюы екі сценарий бойынша байқалады: бірінші – көршілес елдер келісімдерге сәйкес немесе су ресурстарын тең бөлу кезінде өз лимиттерін толық

алады, екінші – көршілес елдердің белгіленген квотаны арттыра отырып, су алуды ұлғайту бойынша қазіргі заманғы қарқыны сақталады (осы Бағдарламаға 26-қосымшаны қараңыз).

16-диаграмма. Қазақстанның су бассейндерінің қамтамасыз етілуі, км³

2015 жылы жалпы алынған су көлемі 22,8 км³ құрады, оның ішінде ауыл шаруашылығы мұқтаждары үшін жылына 15,5 км³, оның жылына 12,2 км³ 1,4 млн. гектар алаңды тұрақты суару мұқтаждығы үшін бұрып алынған, ал қалған жылына 3,3 км³ ауыл шаруашылығын сумен жабдықтау, көлтабандап суару, шабындықтарға су жайылту және жайылымдарды суландыру арасында бөлінген.

Ауыл шаруашылығы тұтынушылары үшін суды тасымалдау кезіндегі шығындар ирригациялық жүйелердегі пайдалы әсер коэффициенті (бұдан әрі – ПӘК) төмендігімен (0,6-дан 0,65-ке дейін) түсіндіріледі. Ауыл шаруашылығында су беру мен суарудың су үнемдегіш технологияларын қолдану пайдаланылатын суармалы жерлердің кемінде 7%-ын немесе 95,8 мың гектарды құрайды. Ауыл шаруашылығының мұқтаждарына су алудың болжамды орташа көлемі жылына 21 км³.

Соңғы тұтынушы үшін су беру жөніндегі қызметтер құнының төмендігі АШТӨ-нің су ресурстарын тиімсіз тұтынуына әкеледі және су үнемдеу тұрғысынан тиімсіз технологияларды және ауыл шаруашылығы дақылдарын пайдалануға итермелейді, су шаруашылығы және ирригациялық жүйелерге техникалық қызмет көрсетуге, оларды пайдалануға және жөндеуге мүмкіндік бермейді.

Су шаруашылығы саласында мынадай проблемалар бар:

1. Су қоймаларының, су шаруашылығы және гидромелиорациялық маңызы бар магистральдық және таратушы каналдардың қанағаттанғысыз техникалық жай-күйі.
2. Су үнемдеуге қойылатын нормативтік талаптар мен су ресурстарын пайдалану

жөніндегі бақылаудың жетілдірілмегендігі.

3. Су беру жөніндегі қызметтердің ағымдағы құны су шаруашылығы жүйелерін тиімді ұстау, оған техникалық қызмет көрсету және оны дамыту талаптарына сай келмейді.

4. Суды есепке алудың қанағаттанғысыз жай-күйі және су үнемдеудің жеткіліксізін таландырылуы.

5. Ирригациялық инфрақұрылымның бір суарылатын алап шегінде теңгерімді бөлшектенуі.

6. Қар суларын жинақтауға арналаған су қоймаларының жетіспеушілігі.

7. Тасқындар, су басу, су объектілері жағалауларының өзгеруі, аумақтарды жер асты суларының басуы, жерлердің батпақтануы және сортаңдануы, су эрозиясы, судың аздығы салдарынан судың зиянды әсер етуінен болатын материалдық залалдың өсу үрдісі.

8. Мемлекеттік меншіктегі су шаруашылығы құрылыстарын пайдалану жөніндегі кәсіпорындардың әлсіз материалдық-техникалық жарақталуы.

3.8. Жер ресурстары

Қазақстанның ауыл шаруашылығы алқаптарының жалпы алаңы 177,8 млн. гектарды, оның ішінде жайылымдар 146,9 млн. гектарды, егістік пен тыңайған жерлер 26,7 млн. гектарды, шабындықтар 4,2 млн. гектарды құрайды (осы Бағдарламаға 27-қосымшаны қараңыз).

2012 – 2014 жылдардағы түгендеу қорытындылары бойынша 7,4 млн. гектар пайдаланылмайтын жерлер, оның ішінде 0,9 млн. гектар егістік, 1,2 млн. гектар тыңайған жерлер, 0,08 млн. гектар шабындық, 5,2 млн. гектар жайылым, 0,01 млн. гектар көпжылдық екпелер бар екені анықталды.

Пайдаланылмайтын 7,4 млн. гектар жерден 3,36 млн. гектарды бұрынғы жер пайдаланушылар игеруді бастады, 3,0 млн. гектар жер бойынша жалдау шарттары бұзылды, оның ішінде ауыл шаруашылығы айналымына 1,7 млн. гектар тартылды (осы Бағдарламаға 28-қосымшаны қараңыз).

Республиканың барлық өңірлерінде жер сапасының нашарлауына, құрамында қарашіріктің, қоректі заттардың, өсімдіктердің түрлік құрамы мен оның өнімділігінің төмендеуіне қатысты тұрақты үрдіс байқалуда, бұл ауыл шаруашылығы өндірісінің әлеуетін төмендетеді (осы Бағдарламаға 29-қосымшаны қараңыз).

Жыртылған алқаптардың құнарлылығын арттыру және жайылымдарды суландыру жөніндегі іс-шаралар толық көлемде жүргізілмейді.

2015 жылдың қорытындысы бойынша тәлімі жерлердегі егістік құрылымындағы құрамында қарашірігі аз топырақ (4%-дан аз) 14,6 млн. гектарды немесе зерттеп қаралған егістік алаңының 72,8%-ын, құрамында қарашірігі орташа топырақ (4-6%) 5,3

млн. гектарды немесе 25,9%-ды, құрамында қарашірігі жоғары топырақ (6%-дан астам) 0,3 млн. гектарды немесе 1,3%-ды құрады. Суармалы егіншілік жағдайында 0,8 млн. гектар немесе зерттеп қаралған егістік алаңының 98,2%-ы төмен қамтамасыз етілген, 15,05 мың гектар немесе 1,8%-ы орташа қамтамасыз етілген болып табылады.

Құрамында жеңіл гидролизделетін азоты төмен топырақ 11,3 млн. гектар алаңды немесе тәлімі жерлердегі зерттеп қаралған егістік алаңының 55,8%-ын, құрамында жеңіл гидролизделетін азоты орташа топырақ 4,4 млн. гектарды немесе 22,0%-ды, құрамында жеңіл гидролизделетін азоты жоғары топырақ 4,5 млн. гектарды немесе 22,2%-ды құрайды. Суармалы егіншілік жағдайында 0,8 млн. гектар немесе зерттеп қаралған егістік алаңының 89,5%-ы төмен қамтамасыз етілген, 0,03 млн. гектар немесе 3,5%-ы – орташа қамтамасыз етілген және 0,06 млн. гектар немесе 7,0%-ы – жоғары қамтамасыз етілген болып табылады.

Тәлімі жер құрылымындағы жылжымалы фосформен аз қамтамасыз етілген топырақ 9,3 млн. гектар немесе 46,2%, орташа қамтамасыз етілгені – 7,9 млн. гектар немесе 39,5% және жоғары қамтамасыз етілгені – 2,9 млн. га немесе 14,3%. Суармалы егіншілік жағдайында зерттеп қаралған егіс алаңынан құрамында жылжымалы фосфоры аз топырақ 0,2 млн. гектар алаңды немесе 26,2%-ды, құрамында жылжымалы фосфоры орташа топырақ 443,2 мың гектарды немесе 51,6%-ды және құрамында жылжымалы фосфоры жоғары топырақ 190,7 мың гектарды немесе 22,2%-ды алып ж а т ы р .

Тәлімі жерлердегі егіншілік жағдайында жыртылған жерлер алмасымды калиймен былайша қамтамасыз етілген: төмен қамтамасыз етілгені 1,9 млн. гектар немесе зерттеп қаралған егістік алаңының 9,4%-ы, жоғары қамтамасыз етілгені - 16,4 млн. гектар немесе 81,4%-ы. Суармалы егіншілік жағдайында құрамында жылжымалы калийі аз топырақ 0,1 млн. гектарды немесе 13,7%-ды, орташа - 0,3 млн. гектарды немесе 33,3%-ды және жоғары - 0,5 млн. гектарды немесе 53,0%-ды алып жатыр.

Бұдан басқа, ауыл шаруашылығы қызметі мал шаруашылығынан атмосфераға бөлінетін парниктік газдардың айтарлықтай эмиссиясымен, негізінен жануарлардың энтеральді ферментациясы процесіндегі метан шығарындыларымен, көңді сақтау және пайдалану кезіндегі метанмен және көмірқышқыл газымен, жайылымдағы жайылатын малдардың экскрементінен болатын көмірқышқыл газымен, өсімдік шаруашылығынан топыраққа минералды және органикалық тыңайтқыштарды енгізумен, топыраққа егіннің биологиялық қалдықтарының сіңуімен, топырақта органикалық заттардың минералдануынан болатын азоттың босауымен байланысты көмірқышқыл газы мен азот қосындыларының шығарындыларымен, күріш өндірісіне байланысты метан шығарындыларымен бірге жүреді.

Мысалы, ауыспалы егісте үнемі қалатын егістікте 2015 жылы топырақтың 0-30 см горизонтында топырақ көміртегі запасы 1990 жылға қарағанда орта есеппен 17%-ға азайған, осыған байланысты, технологияны жаңғыртусыз және тиісті басқарусыз ауыл

шаруашылығы өндірісінің ауқымын ұлғайту жыртылған және жайылымдық жердегі топырақтан көмірқышқыл газы мен азот қышқылы ағынының артуымен с ү й е м е л д е н е т і н б о л а д ы .

Ауыл шаруашылығы алқаптарының сапалық жай-күйін көрсететін топырақтық және геоботаникалық зерттеулердің сапалы материалдарымен небәрі 27,8 млн. гектар қамтамасыз етілген, бұл жалпы тұтынудың 14,8%-ын құрайды.

Сонымен қатар, ауыл шаруашылығы жерлерінің сапалық жай-күйі туралы ақпарат оларды ұтымды және тиімді пайдаланудың негізі болып табылады.

Бұдан басқа, ауыл шаруашылығы алқаптарының сапасы олардың кадастрлық (бағалау) құнына тікелей әсер етеді, ол түзетуші коэффициенттерді қолдана отырып, жерге арналған төлемнің базалық мөлшерлемесі негізінде айқындалады. Топырақтық және геоботаникалық зерттеулердің сапалы материалдары болмауына байланысты коэффициенттер 1990 жылға дейін дайындалған материалдар бойынша қолданылады.

Іздестіру, жерге орналастыру және жер-кадастрлық жұмыстардың басқа түрлерімен қатар жоғарыда көрсетілген зерттеп қараулар нәтижелері ҚР мемлекеттік жер кадастры (бұдан әрі –МЖК) мәліметтерін қалыптастыруды қамтамасыз етеді.

МЖК-ні жүргізуді Қазақстан Республикасы Ақпарат және коммуникациялар министрлігінің «Азаматтарға арналған үкімет» мемлекеттік корпорациясы» коммерциялық емес акционерлік қоғамы (бұдан әрі –КЕАҚ) жүзеге асырады. МЖК-ні жүргізу бойынша жұмыстарды қаржыландыруды және ұйымдастыруды ҚР АШМ Жер ресурстарын басқару комитеті жүзеге асырады.

«Жер заңнамасының кейбір нормаларын қолдануға мораторий енгізу туралы» ҚР Президентінің 2016 жылғы 6 мамырдағы № 248 Жарлығына өзгерістер енгізу туралы» Мемлекет басшысының 2016 жылғы 18 тамыздағы № 308 Жарлығымен қолданыстағы мораторий 2021 жылғы 31 желтоқсанға дейін ұзартылды.

Бұл шешім Қазақстан Республикасы Премьер-Министрінің өкімімен құрылған Жер реформасы жөніндегі комиссияның ұсынысы бойынша қабылданды және ауыл шаруашылығы мақсатындағы жерлердің сандық және сапалық жағдайы туралы шынайы ақпарат алу қажеттігіне негізделген.

Осы мақсатпен мораторийдің қолданысы кезеңінде республиканың жер қорына т а л д а у ж ү р г і з у қ а ж е т .

Ауыл шаруашылығы алқаптарының мөлшері туралы шынайы ақпарат алу үшін ірі ауқымды топырақтық және геоботаникалық зерттеп қарау және кемінде 66 млн. гектар алаңның топырағына бонитирлеу жүргізу қажет.

Жүргізілген іздестірулер қорытындылары бойынша топырақтық және геоботаникалық карталар қағаз тасығышта сақталады, бұл оларды халыққа және мүдделі мемлекеттік органдарға тиісті ақпарат ұсыну бойынша қызметтер көрсету үшін п а й д а л а н у д ы б і р ш а м а қ и ы н д а т а д ы .

Осыған байланысты, қолда бар топырақтық және геоботаникалық іздестірулерді

оларды пайдаланудың барлық кезеңі ішінде өзгерістер енгізу, талдаулар жүргізу, қажетті анықтамаларды, кестелерді, диаграммаларды және т.б қалыптастыра отырып, топырақ және өсімдік жабыны параметрлерінің өзгеру қарқынын қадағалау мүмкіндігі үшін электрондық форматқа ауыстыру және жаңа материалдарды электрондық форматта дайындау қажеттілігі бар.

Сонымен бірге, жоғарыда көрсетілген іс-шараларды жүргізу үшін РБ-дан жыл сайынғы қаржыландыру көлемі ауыл шаруашылығы алқаптарының сапалық жай-күйі туралы өзекті ақпарат алуға деген қазіргі қажеттілікті қанағаттандырмайды және ұлғайтуды талап етеді.

Жер қатынастары саласында мынадай проблемалар бар:

1. Жердің сапасы мен өнімділігінің нашарлауы;
2. Ауыл шаруашылығы алқаптарын топырақтық және геоботаникалық зерттеп қарау, топырақты бонитирлеу жөніндегі сапалы материалдар көлемінің аздығы.
3. Ауыл шаруашылығы мақсатындағы жерлердің кадастрлық құнын айқындау үшін өзекті деректердің болмауы.
4. Шалғайдағы жайылымдардың жеткілікті түрде суландырылмауына байланысты оларды игерудің төмен деңгейі.
5. Ауыл шаруашылығынан көмір қышқыл газының шығарындысы.

3.9. Мемлекеттік қолдаудың қаржылық шаралары

Инвестициялық субсидиялау құралы 19 бағыт (49 паспорт) бойынша құрылыс-монтаждау жұмыстарына, техникаға және жабдыққа арналған инвестициялық шығындарды ішінара өтеуге (20%-дан 80%-ға дейін) бағытталған. Осы мемлекеттік қолдау шарасы іске асырыла бастағаннан бері (2014 – 2015жылдар) жалпы субсидиялар сомасы 19,1 млрд. теңгеге барлығы 2 729 АӨК субъектісі субсидияланып, тартылған инвестициялар сомасы 67,8 млрд. теңгені құрады.

Инвестициялық субсидиялар есебінен тартылған инвестициялардың негізгі үлесінің 55%-ы мал шаруашылығына (37,6 млрд. теңге), 35%-ы өсімдік шаруашылығына (23,2 млрд. теңге), 10%-ы мал шаруашылығы мен өсімдік шаруашылығы өнімдерін қайта өңдеуге (7 млрд. теңге) тиесілі.

Мемлекеттік қолдаудың аталған шарасы іске асырылған екі жылдың қорытындылары бойынша жете қаржыландырылмау 35,4 млрд. теңгені құрады.

АӨК субъектілеріне кредит беру, ауыл шаруашылығы техникасы мен жануарлардың, технологиялық жабдықтың лизингі бойынша сыйақы мөлшерлемелерін субсидиялау құралы бойынша кредиттік/лизингтік шарттар бойынша пайыздық мөлшерлеме айналым қаражатын толтыру, негізгі құралдарды сатып алу және т.б. үшін ұлттық валютада 7%-ға, шетелдік валютада 5%-ға арзандатылуда; мал шаруашылығы мен азық өндірісі саласында ауыл шаруашылығы техникасы мен жабдығын сатып алу

үшін сыйақы мөлшерлемесі ұлттық валютада жылына 10%-ға және шетелдік валютада 7% - ға төмендетілуде.

2014 – 2015 жылдар кезеңінде пайыздық мөлшерлемені субсидиялау жалпы негізгі борыш сомасы 243,2 млрд. теңге болатын 4 601 АӨК субъектісінің міндеттемелері бойынша, оның ішінде АӨК субъектілері сатып алған 12 254 бірлік ауыл шаруашылығы техникасы бойынша жүзеге асырылды.

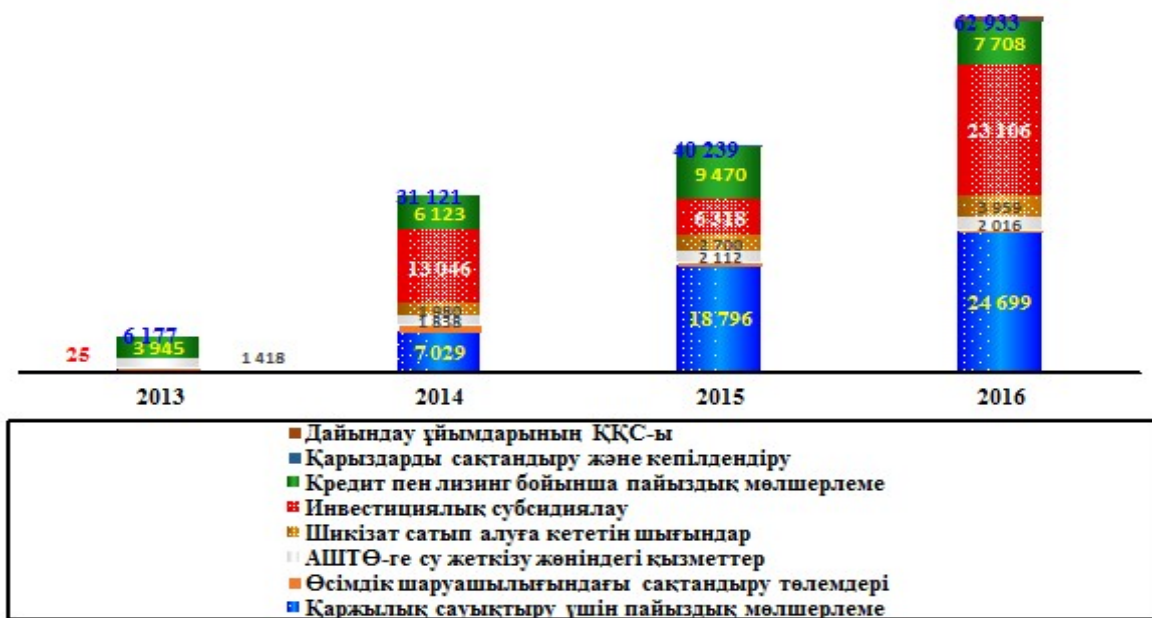
Қызмет түрлері бойынша қатысушылардың негізгі үлесінің 48,8%-ы өсімдік шаруашылығы саласына, 29,8%-ы мал шаруашылығы мен өсімдік шаруашылығы өнімдерін қайта өңдеуге, 7,8%-ы мал шаруашылығына және 13,4%-ы өзге де қызмет түрлеріне тиесілі.

АӨК субъектілерінің кредиттік жүктемесін және олардың банкротқа ұшыру тәуекелдерін төмендету мақсатында 2013 жылдан бастап АӨК субъектілерінің міндеттемелерін қаржылық сауықтыру шаралары іске асырылуда. Қаржылық сауықтыру шарттарында кредит беру мерзімдерін 9 жылға дейін ұзарту, сыйақы мөлшерлемесін 14%-ға (оның 7%-ы бюджеттен субсидияланады) дейін төмендету, сондай-ақ қаржы институттарының айыппұлдар мен өсімпұлдарды есептен шығаруы көзделеді.

2013 – 2015 жылдары АӨК субъектілерін қаржылық сауықтыруды іске асыру кезінде жалпы берешек сомасы 520 млрд. теңгеге 404 АӨК субъектісінің өтінімдері мақұлданды. 2016 жылдан бастап қаржылық сауықтыру бағдарламасына қатысу үшін жаңа өтінімдер қабылдау жүзеге асырылмайды.

2013 – 2014жылдары АӨК субъектілерін қаржылық сауықтыру шеңберінде пайыздық мөлшерлемені субсидиялауға 7,2 млрд. теңге бөлінді. 2015 жылы 18,9 млрд. теңге (оның ішінде 5,8 млрд. теңге – Қазақстан Республикасы Ұлттық қорының қаражаты) бөлініп, толықтай игерілді. РБ-да 2016 жылға 24,7 млрд. теңге мөлшерінде қаражат көзделген. Жыл сайын сыйақы мөлшерлемелерін субсидиялау үшін шамамен 20 млрд. теңге қажет етіліп, ол 2024 жылға дейін 164,3 млрд. теңгені құрайды.

17-диаграмма. 2013 – 2016 жылдардағы жалпы салалық субсидиялар серпіні, млн. теңге

Қызмет түрлері бойынша сауықтырылатын берешектің негізгі үлесінің 73 %-ы өсімдік шаруашылығы саласына, 2%-ы мал шаруашылығына, 3%-ы ауыл шаруашылығы өнімін қайта өңдеуге және 22%-ы басқа да қызмет түрлеріне тиесілі.

Берешекті сауықтандыруға мақұлданған жалпы соманың 72%-ы немесе 376,4 млрд. теңгесі ірі аграрлық холдингтердің қарызына тиесілі.

АӨК субъектілерінің қарыздарын сақтандыру мен кепілдендіруді субсидиялау шеңберінде сақтандыру компаниясының немесе кепілдік берушінің тарифтік мөлшерлемесі субсидияланады. 2015 жылы сақтандырумен қамтамасыз ету арқылы 3 АШТӨ-ге кредит берілді, тартылған кредиттің жалпы сомасы 7,9 млрд. теңгені құрады.

Дайындаушы ұйымдарға қосылған құн салығының (бұдан әрі – ҚҚС) сомасын субсидиялау есептелген ҚҚС мөлшерінде дайындаушы ұйымдардың өнімін арзандату мақсатында 2016 жылы басталды. 15 дайындаушы ұйымға 140 млн. теңге сомасына төлем жүргізілді.

ҚР Ұлттық Банкінің деректеріне сәйкес, ҚР экономикасының салаларына да, ауыл шаруашылығына да берілген кредиттер көлемі жыл сайын өсуде. Бұл ретте АӨК саласындағы кредиттер үлесі 2015 жылы 8%-ды құрады, бұл 2011 жылғы көрсеткіштен 5,4% - ға т ө м е н .

2015 жылы АӨК субъектілеріне берілген кредиттер сомасы 603,5 млрд. теңгені құрады, бұл 2014 жылғыдан 61%-ға аз.

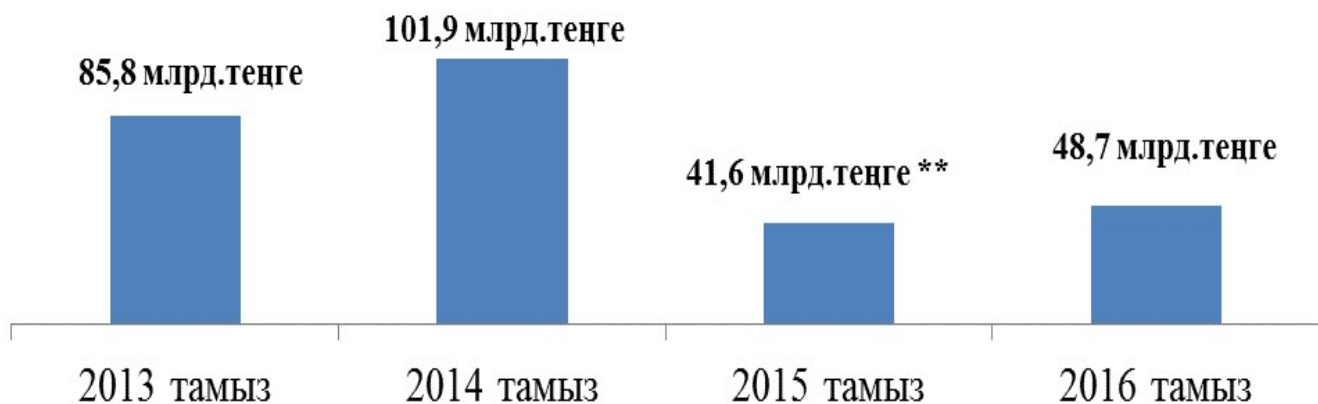
18-диаграмма. Берілген кредиттер сомасы

2016 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша екінші деңгейдегі банктер (бұдан әрі – ЕДБ) мен «ҚазАгро» ұлттық басқарушы холдингі» акционерлік қоғамының (бұдан әрі – «ҚазАгро»ҰБХ» АҚ) ауыл шаруашылығындағы жиынтық кредиттік портфелі 1 448,0 млрд. теңгені құрады, оның ішінде 66%-ы ЕДБ-ға, 34%-ы «ҚазАгро» ҰБХ» АҚ компаниялары тобына тиесілі.

2016 жылғы тамыздағы жағдай бойынша АӨК субъектілерінің ЕДБ алдындағы мерзімі өткен берешектерінің сомасы 48,7 млрд. теңгені құрады, бұл 2014 жылдың ұқсас кезеңімен салыстырғанда 44,6%-ға аз.

19-диаграмма. АӨК субъектілерінің ЕДБ алдындағы мерзімі өткен берешектерінің сомасы

** - 2015 жылы мерзімі өткен берешектің күрт төмендеуі АӨК субъектілерін қаржылық сауықтыру бағдарламасын іске асыру әсерімен байланысты

ЕДБ қысқа мерзімді өндірістік процесті қамтамасыз етуге арналған айналым қаражатын толықтыру үшін басым жағдайда ірі, орныққан шаруашылықтарға кредит береді. Бұл ретте, банктік кредит беру құрылымындағы ауыл шаруашылығының үлесі

қысқаруда.

Айталық,

2012 жылы банктік кредит беру құрылымындағы ауыл шаруашылығының үлесі 6,2%-ды, 2015 жылы 1,9%-ды құрады.

Ауыл шаруашылығына кредит беру нарығында нарықтағыдан айтарлықтай төмен сыйақы мөлшерлемелері бойынша кредит беру және лизинг қызметтерін көрсететін «ҚазАгро» ҰБХ» АҚ-ның қаржы институттары алда келеді. Нәтижесінде, ауыл шаруашылығына салынатын ұзақ мерзімді инвестициялар, негізінен, мемлекеттік қаржыландыруға тәуелді болатын жағдай орын алды.

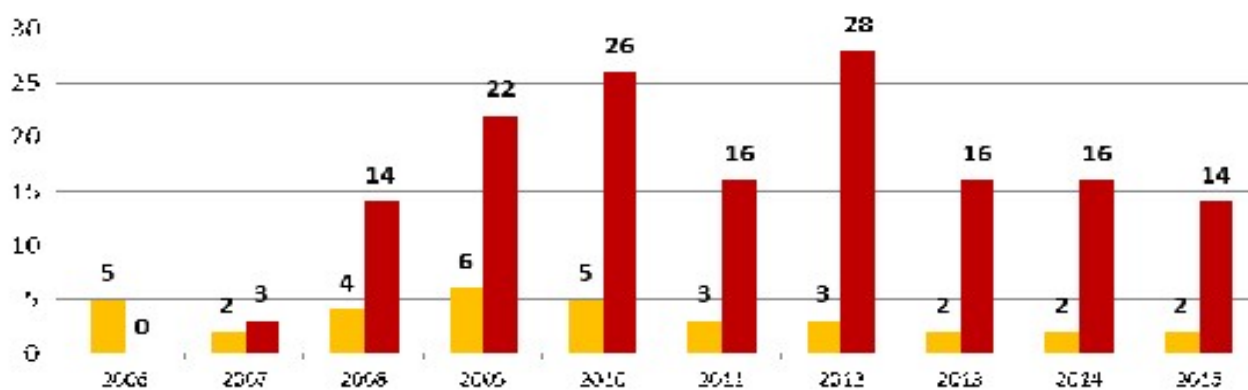
2011 – 2015 жылдары «ҚазАгро» ҰБХ» АҚ құрамына кіретін қаржы ұйымдары арқылы РБ қаражатынан 410,5 млрд. теңге, оның ішінде 318 млрд. теңгесі қысқа мерзімді бюджеттік кредиттер түрінде бөлініп, 92,5 млрд. теңгесі компаниялардың жарғылық капиталдарын толықтыруға бағытталды.

«ҚазАгро» ҰБХ» АҚ шағын және орта бизнесті инвестициялық қолдауға бағдарланған. «ҚазАгроҚаржы» АҚ арқылы жыл сайын елімізде 60%-дан астам техника сатып алынууда. ЕДБ мен басқа да жеке меншік қаржы ұйымдары аграрлық сектордағы шағын және орта бизнесті (бұдан әрі – ШОБ) қаржыландыруға болмашы ғана қатысуда.

Қолданыстағы сақтандыру жүйесі міндетті және ерікті сақтандырудан тұрады.

Міндетті сақтандырудың құқықтық негізі дәнді, майлы дақылдарды, қант қызылшасы мен мақтаны сақтандыруды міндеттейтін «Өсімдік шаруашылығындағы міндетті сақтандыру туралы» ҚР Заңы (бұдан әрі – Заң) болып табылады.

20-диаграмма. Сақтандыру компаниялары мен өзара сақтандыру қоғамдары (ӨСК) санының өсу қарқыны

Заңның бастапқы редакциясы шеңберіндегі жұмыс алға қойылған мақсаттарға қол жеткізуге мүмкіндік берді. Заңға бірнеше рет түзетулер енгізілгеннен кейін аталған нарықта алты сақтандырушыдан тек екі сақтандыру компаниясы мен он төрт өзара сақтандыру қоғамы (бұдан әрі – ӨСК) қалды. Егістердің айтарлықтай бөлігін ӨСК

формальды түрде сақтандырған.

Заң қолданылған уақытта (2006 – 2015 жылдар) жылына орта есеппен 5,4 млн. гектар егіс алаңы сақтандырылып, оның ішінде 558 мың гектар (10%) қолайсыз табиғи құбылыстарға ұшырады (осы Бағдарламаға 30-қосымшаны қараңыз).

Ауыл шаруашылығындағы ерікті сақтандыру техника мен ауыл шаруашылығы жануарларын лизингке беру кезінде уақытша нысанда қолданылады. Уақытша нысан лицензияланған астық қабылдау кәсіпорындарына қолданылады.

Қаржы институттары алдындағы АӨК субъектілерінің міндеттемелерін кепілдендіруді негізінен әлеуметтік-кәсіпкерлік корпорациялар (бұдан әрі – ӘКК) мен ЕДБ жүзеге асырады.

ЕДБ мен ӘКК кепілдіктер шығару үшін орта есеппен кепілдік сомасының 1%-ынан 7%-ына дейін комиссия алады.

«Азық-түлік келісімшарт корпорациясы» ұлттық компаниясы» акционерлік қоғамы (бұдан әрі – «Азық-түлік корпорациясы» ҰК» АҚ) 2011 – 2016 жылдары ӘКК-нің кепілдігімен жалпы сомасы 85,8 млрд. теңгеге 9 063 АШТӨ-ні қаржыландырды.

Мемлекеттік қаржылық қолдау шаралары саласында мынадай проблемалар бар:

1. Көптеген АШТӨ үшін субсидиялардың қолжетімділігі дәрежесінің төмендігі.
2. Субсидиялаудың түпкілікті нәтиже мен өңірлердің мамандануына байланысты болмауы.

3. Ұсақ АШТӨ үшін қолжетімді болмауы мен нысаналы көрсеткіштерді орындауды бақылаудың әлсіздігі кезінде инвестициялық субсидиялаудың ірі өндірістерге бағдарлануы.

4. АӨК субъектілеріне кредит беру, ауыл шаруашылығы техникасы мен жануарларының, технологиялық жабдықтың лизингі кезінде сыйақы мөлшерлемелерін субсидиялау ЕДБ мен лизингтік компанияларды кредиттер және лизинг бойынша пайыздық мөлшерлемелерді төмендетуге ынталандырмайды.

5. Қаржылық сауықтыруға қарамастан, қарыздар бойынша міндеттемелерді орындамау проблемаларының қайта пайда болу тәуекелдері және банкроттық қатері.

6. Саланың кредиттік қатерлерінің жоғары болуына байланысты АӨК субъектілерінің қарыздарын сақтандыру және кепілдендіру тетігіне сақтандыру компаниялары мен кепілдік берушілердің тиісінше қызығушылығының жоқтығы.

7. Дайындаушы ұйымдарға ҚҚС сомасын субсидиялау тетігінің жетілдірілмегендігі: субсидиялар жыл қорытындылары бойынша төленеді; субсидиялар жылдық жиынтық кіріс құрамында есептеледі, бұл субсидияларды төлеудің негізгі шарты болып табылатын ауыл шаруашылығы өнімін өткізуден түскен үлесті төмендетеді.

8. Ауылдық жерлерде өтімді кепілмен қамтамасыз етудің жетіспеуі.

9. АШТӨ-нің «ҚазАгро» ҰБХ» АҚ кредит беретін ұйымдарында қаржы ресурстарының жеткілікті болуына тәуелді болуы.

10. Кредиттік серіктестіктердің әлсіз институционалды дамуы жағдайында ауылдық

жерлерде жеке қаржы ұйымдарының нашар танылғандығынан, қаржылық қызметтер нарығындағы бәсекелестік деңгейінің төмен болуы.

11. ҚР Үкіметі мен халықаралық қаржы ұйымдарының ынтымақтастығы бағдарламалары шеңберінде АӨК-ні қаржыландыруға арналған нысаналы ұзақ мерзімді қарыздардың жоқтығы.

12. Саланың жоғары табиғи-климаттық, эпизоотиялық, фитосанитариялық, карантиндік, экономикалық тәуекелдері.

13. Жеке қаржы ұйымдарында ұзақ мерзімді қорландыру көздерінің жоқтығы.

14. ӨСҚ қызметін сақтандыру ұйымдарының қызметі сияқты мемлекеттік реттеуші органдар (ҚР АШМ және ҚР Ұлттық Банкі) бақыламайды.

15. ӨСҚ заңнамадағы олқылықтарды пайдалана отырып, сақтандырушы рөлінде де, сақтанушы рөлінде де бола алады, бұл сақтандырудың мәнін бұрмалайды.

16. ӨСҚ-ны көбіне жергілікті атқарушы органдар және қоғамдық ұйымдар құрады, бұл ӨСҚ-ны АШТӨ үшін қосымша қаржылық ауыртпалыққа айналдырды. Фермерлер сыйлықақылар төлейді, бірақ тиісінше төлем алмайды.

17. Ұсақ шаруашылықтардың көбі тіпті қарапайым аграрлық технологияларды сақтамайды, бұл тәуекел дәрежесін арттырады және қолайсыз табиғи құбылыстарға салғырттық қосылады, мұны сақтандырумен жабу мүмкін емес.

18. Заңнама сақтандыру компанияларының агротехнологияларды сақтауды талап етуіне мүмкіндік бермейді және клиент сақтандыру талаптарына анық сәйкес келмеген жағдайда сақтандырудан бас тарту мүмкіндігін көздемейді.

19. Заңға сәйкес дәнді дақылдарды сақтандыру бойынша тиісінше 2004 жылы белгіленген қолданыстағы тарифтер және 2009 жылғы шығындар нормативтері АШТӨ-ні шеккен шығынды өтеудің толық сомасымен қамтамасыз етпейді.

20. АӨК субъектілерінің міндеттемелерін кепілдендіру құралдарының дамымағандығы.

3.10. АӨК қызметінің ілеспе салалары.

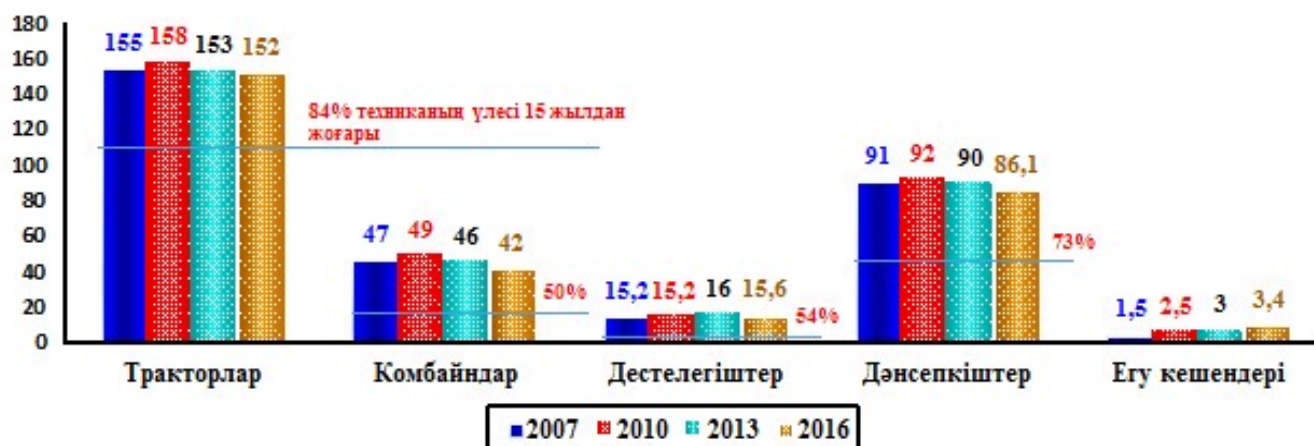
Техникалық жарақталу. Ауыл шаруашылығы машиналарын жасау

2016 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша Қазақстандағы ауыл шаруашылығы техникаларының негізгі түрлерінің паркі 152 мың бірлік трактордан, 42 мың бірлік астық жинаушы комбайннан, 3,5 мың бірлік егу кешендерінен, 86,1 мың бірлік дәнсепкіштен, 15,6 мың бірлік дестелегіштен тұрады, оның ішінде пайдалану мерзімі 15 жылдан жоғары тракторлар – 84%; комбайндар – 54%; дәнсепкіштер – 88%-дан астам; дестелегіштер – 73% (осы Бағдарламаға 31-қосымшаны қараңыз).

Ауыл шаруашылығы техникаларының орташа амортизациялық мерзімдері 10-12 жылды құрайтынын ескере отырып, техниканы пайдаланудың шынайы мерзімі нормативтік мерзімдерден 3-10 жылға артық деп қорытынды жасауға болады.

Ауыл шаруашылығы техникаларының (егу кешендерінен басқа) негізгі түрлері бойынша жаңарту қарқыны жаңартудың талап етілетін технологиялық деңгейі кезінде жылына 10 – 12,5%-ды: тракторлар бойынша – 1,2%-ды; комбайндар бойынша – 2,8%-ды; дәнсепкіштер бойынша – 0,6%-ды, дестелегіштер бойынша –1,6%-ды құрайды. Ауыл шаруашылығы техникасын сатып алудың орташа жылдық көлемі 80 млрд. теңгені, оның ішінде отандық өндіріс 20,5 млрд. теңгені құрайды.

21-диаграмма. 2016 жылға арналған ауыл шаруашылығы техникасының бары, бірлік

Ауыл шаруашылығы техникасының және жиынтық бөлшектерінің өндірісі бойынша жұмыс істейтін 30 кәсіпорын (зауыт) ішінде негізгі өндіруші 15 кәсіпорын (зауыт), оларда шамамен 2,1 мың адам жұмыс істейді.

Оларға: «Семаз» ЖШС (МТЗ тракторлары), «Вектор комбайн зауыты» ЖШС (комбайндар), «Агромашхолдинг» АҚ (Есіл комбайндары), «Фирма Дафа» ЖШС (аспалы жабдық), «ДонМар» ЖШС (дестелегіштер), «КазКИОТИ» ЖШС (тракторлар) ж а т а д ы .

Ауыл шаруашылығы техникасын отандық құрастыру өндірісінің жалпы көлемінің 93%-ы тракторлар мен комбайндарды, 7%-ы аспалы жабдықтарды құрастыруға тиесілі.

Құрылған бірлескен құрастыру өндірістері жеткілікті дәрежеде жүктелмеген. Көпшілік жағдайларда локализациялау деңгейі 35%-дан төмен, бұл отандық техника бағасының импортталатын жиынтық бөлшектер құнына тікелей тәуелді болуына алып к е л е д і .

2015 жылдың қорытындылары бойынша отандық құрастыру кәсіпорындарының үлесіне Қазақстанда сатып алынған ауыл шаруашылығы техникасы санының орташа есеппен 30%-ы: комбайндар бойынша – 49,5 %-ы, тракторлар бойынша – 34,8 %-ы, өзге техника бойынша – 20%-ы тиесілі. Ауыл шаруашылығына деген қалған сұраныс импорт есебінен қанағаттандырылады.

Саланың техникалық жарақтандырылуы және ауыл шаруашылығы машиналарын

жасау саласында мынадай проблемалар бар:

1. Негізгі ауыл шаруашылығы техникасы түрлерінің тозу деңгейінің жоғарылығы.
2. Ауыл шаруашылығы техникасын жаңартудың жеткіліксіз қарқыны.
3. Жиынтық бөлшектерді локализациялау мен жасаудың төмен деңгейі.
4. Сервистік қызмет көрсету жүйесінің дамымағандығы.
5. Мал шаруашылығы фермаларын механикаландыру деңгейінің жеткіліксіздігі.

Агрохимия

Қазақстанда минералды тыңайтқыштар (фосфорлы және азотты тыңайтқыштар) өндірісімен «Қазфосфат» ЖШС (суперфосфат, аммофос) және «ҚазАзот» ЖШС (аммоний нитраты) айналысады.

Калийлі тыңайтқыштар өндірілмейді, алайда Қазақстанның батыс өңіріндегі калийлі шикізат кен орнында геологиялық-барлау жұмыстары жүргізілуде.

2015 жылы азотты тыңайтқыштарды тұтыну 419,7 мың тоннаны құрады, оның 184,7 мың тоннасы немесе 44%-ы шетелде өндірілген тыңайтқыш. Бұл ретте, Қазақстанда 311,1 мың тоннасы өндірілді. Фосфорлы тыңайтқыштарды тұтыну 84,6 мың тоннаны құрады, оның 0,13 мың тоннасы немесе 0,15 %-ы шетелде өндірілген тыңайтқыш. Бұл ретте Қазақстанда 93,2 мың тонна осы тыңайтқыш түрі өндірілді. 2015 жылы калийлі тыңайтқыштарды тұтыну 9,7 мың тоннаны құрады, барлық көлем импорт есебінен жабылды.

ҚР-да кешенді тыңайтқыштар нарығы да толығымен импорттық өнімнен тұрады және жылына шамамен 10,1 мың тоннаны құрайды. Бұл ретте елдің отандық өндірістің минералды тыңайтқыштарымен қамтамсыз етілуі ғылыми-негізделген тұтынудың шамамен 35 %-ын құрайды.

Орташа есеппен алғанда соңғы 5 жылда (2011 – 2015 жылдар) жыл сайын нақты салмақта шамамен 288 мың тонна әртүрлі минералды тыңайтқыштар түрлері әкелінді. Экспорт көлемі де артуда, орташа есеппен жылына шамамен 190,0 мың тонна экспортталады.

Агрохимия саласында мынадай проблемалар бар:

1. Жыл сайын бағаның өсуі кезінде минералды тыңайтқыштар құнының жоғарылығы.
2. Екінші санатты рұқсаттар тізбесінде агрохимикаттарды мемлекеттік тіркеу жөніндегі рұқсат беру рәсімдерін және ел аумағында агрохимикаттарды қолдану құқығына арналған рұқсат құжатын заңнамалық бекітіп берудің болмауы.
3. Отандық кәсіпорындар шығаратын тыңайтқыштар ассортиментінің аз болуы және құнының жоғары болуы.

Салық саясаты

Заңнамада АӨК субъектілері үшін арнайы салықтық режимдер көзделген:

1. Шаруа және фермер қожалықтары үшін – бірыңғай жер салығы (бұдан әрі – БЖЗ). Салық органдарының деректері бойынша 2014 жылы БЖЗ төлеуші субъектілер саны 125,4 мың бірлікті, шаруа (фермер) қожалықтарында (бұдан әрі – Ш(Ф)Қ) жұмыс істейтін адамдар саны 476,2 мыңды құрап, бюджетке 4,1 млрд. теңге төленген.

2. Ауыл шаруашылығы өнімін, акваөсіру өнімін өндірушілер мен ауыл шаруашылығы кооперативтері үшін. Салық органдарының деректері бойынша 2014 жылы осы режимді пайдаланушы субъектілер саны 1,9 мыңды, онда жұмыс істейтін адамдар саны 117,4 мыңды құрап, бюджетке 12,1 млрд. теңге салық және өзге де төлем төленген.

Салықтар құрылымында анағұрлым жоғары үлесті ҚҚС (орта есеппен 5 жылда 53,5%) иеленеді.

Ауыл шаруашылығы түсімдерінің жалпы құрылымындағы, тұтас алғанда экономиканың барлық салалары бойынша түсімдер құрылымындағы елеулі үлесіне қарамастан, ҚҚС бар болғаны 1,6%-ды құрайды (осы Бағдарламаға 32-қосымшаны қараңыз).

ҚҚС бойынша жеңілдік – есептелген ҚҚС сомасын 70%-ға азайту көзделген. Осы жеңілдікті пайдаланатын субъектілердің жалпы саны – 1147, жеңілдік сомасы 5 899 млн теңгені құрайды:

- ауыл шаруашылығы шикізатын қайта өңдеуді жүзеге асыратын ұйымдар бойынша – 3 117 млн теңге;

- ауыл шаруашылығы өнімін, акваөсіру өнімін өндірушілер мен ауыл шаруашылығы кооперативтері бойынша – 2 782 млн теңге.

Шығындар сомасындағы салықтардың үлестік салмағы ауыл шаруашылығында 6%-ды құрайды.

2015 жылы саланың рентабельділігі шығынды болуына байланысты минус 11%-ды құрады.

Көліктік-логистикалық инфрақұрылым

Қазіргі уақытта азық-түлік тауарларының өндірушіден тұтынушыға дейінгі қозғалысы стихиялы режимде жүзеге асырылуда. Мысалы, жеміс-көкөніс өнімін делдалдар тікелей фермерлермен ЖҚШ танабынан сатып алады. Ет өнімдері нарықтарында да осыған ұқсас жағдай, онда еліміздің көптеген ұсақ тауар өндірушілері дербес, санитариялық талаптарды сақтамастан мал союды жүзеге асырады және етті базарға көтерме бағамен өткізу үшін тасымалдайды.

Бұдан басқа, әрі жүк машиналарының иелері де болып табылатын делдалдар ауыл шаруашылығы өнімін өндірушілерге таңдап барады. Біріншіден, сатушыны таңдаудағы негізгі өлшемшарт өнім көлемі болып табылады, яғни өнім көлемі автомашинаны

толықтай тиеу үшін жеткіліксіз болса, онда мәміле жасалмайды. Екіншіден, тасымалдау нарығындағы автопарк тасымалдау кезінде жеміс-көкөніс өнімінің сапасын айтарлықтай нашарлататын (кему, азаю, бұзылу) негізінен моральдық және техникалық жағынан тозған автомобильдерден тұрады. Үшіншіден, делдалдар барлық өндірістік және күтілмеген шығындарды жабу, сондай-ақ барынша пайда алу мақсатында АШТӨ өнімінің құнына екі-үш есе үстеме қосуды жүзеге асырады, бұл өз кезегінде тұтынушылар үшін негізсіз баға өсіміне алып келеді. Төртіншіден, делдалдар шығындар тәуекелін өзіне алады, өйткені олар ауыл шаруашылығы еңбеккерлерінен сатып алатын өнімнің өткізілуіне қандай да бір кепілдік жоқ. Мысалы, жүретін жолында ЖКО, апара жатқан тауардың межелі пунктте сұранысқа ие болмай қалунемесе бағасының күрт төмендеу тәуекелі бар. Бесіншіден, тасымалдау нарығында ұйымдастырушылықтың болмауы мемлекеттік органдардың өңірлер арасындағы тауар ағынын реттеуді жүзеге асыруна мүмкіндік бермейді.

Осы проблемаларды шешу үшін елімізде көліктік логистика мен қоймалық инфрақұрылымды дамыту бойынша шаралар қабылдануда. Айталық, Қазақстан аумағында 21 көліктік-логистикалық орталық (бұдан әрі – КЛЮ) жұмыс істейді. Сонымен бірге, қолданыстағы заманауи инфрақұрылымның қуаты проблемаларды толықтай жою үшін жеткіліксіз.

Логистикалық тізбектегі әлсіз буын сауда болып табылады. Азық-түлік тауарларының ішкі және сыртқы ағыны негізінен шағын кәсіпорындарға тиесілі – 80% (орташа – 17%, ірі – 3%).

Көтерме сауда негізінен әртүрлі жерлерде орындалады және көптеген бөлшек базары таңертең ерте көтерме базарлардың функциясын орындайды. Бұл ретте, Қазақстанның әрбір қаласында азық-түлік жеткізудің ескі орталықтандырылған жүйесі мұраға қалған, ескі азық-түлік қоймаларында орналасқан мамандандырылған көтерме базарлар бар.

Сөз жеміс-көкөніс өнімдері, сондай-ақ ет пен басқа да тез бүлінетін азық-түлік өнімдері, шұжық өнімдері және т.б. сатылатын айтарлықтай үлкен емес ғимараттар туралы болып отыр.

Жалпы, барлық көтерме базарларды жеке кәсіпорындар басқарады, олар осы ғимараттар мен жер учаскесінің иелері немесе оны жалға алушылар болып табылады. Бірақ көбінесе көтерме базарларды жергілікті атқарушы билік береді.

Бұл базарлар өнімді автомобильдермен өткізуші көтерме бағамен сатушыларды және сауда пункттерін (келесі тарауда базардағы операторлардың екі санаты сипатталады) қабылдауға арналған әртүрлі бөлімдерден тұрады. Сатып алушылар көтерме және бөлшек сауда қызметі араласып жатқан көтерме базарларға кіре алады.

Тиісінше базарлар сауданы ұйымдастыру бойынша өз функцияларын осы деңгейде орындайды. Сонымен бірге, өнімді өткізу шарттары, атап айтқанда, тез бұзылатын өнімдерді өткізу шарттары гигиеналық-санитариялық талаптарғасәйкес келмейді.

Бұл жоғары баға, маусымаралық кезеңде бағаның тұрақтамауы, ірі партияларды қалыптастырудағы қиындық, азық-түлік тауарларын тұрақты жеткізудің қамтамасыз етілмеуі сияқты салдарларға алып келеді.

Проблемалар:

1. Сауда-логистикалық инфрақұрылымның дамымағандығы.
2. Делдалдар буындарының бақыланбайтын санының болуы.
3. Бөлшек сауда кәсіпорындары мен АШТӨ арасында байланыстың жоқтығы.
4. Республиканың өңірлері арасында жылжыту кезінде азық-түлік тауарларын тарату жүйесінде шығындар мен шығыстардың болуы.
5. Шағын және орта АШТӨ үшін кепілді өткізу нарықтарының жоқтығы.
6. Экспорт үшін ірі, тұрақты партиялар қалыптастыруға ұйымдастырушылық, техникалық және технологиялық мүмкіндіктердің жоқтығы.

Ақпараттық-маркетингтік қамтамасыз ету

Қазақстанның АӨК-сінде ақпараттық-маркетингтік қамтамасыз етумен өтеусіз негізде мынадай мамандандырылған ұйымдар айналысты: «ҚазАгроМаркетинг» АҚ және ғылыми-зерттеу институттары (бұдан әрі – ҒЗИ) мен тәжірибелік-өндірістік шаруашылықтар (бұдан әрі – ТӨШ) базасында құрылған білім тарату орталықтары. 2016 жылы аталған қызмет «Атамекен» ҚР Ұлттық кәсіпкерлер палатасына (бұдан әрі – «Атамекен» ҚР ҰКП) қарауына берілген болатын. Ақпараттық-маркетингтік қамтамасыз етумен жыл сайын барлығы 60 мыңнан астам АӨК субъектісі қамтылған.

Сондай-ақ «KAZNEX INVEST» экспорт және инвестициялар жөніндегі ұлттық агенттік» акционерлік қоғамы (бұдан әрі – «KAZNEX INVEST»АҚ) жыл сайын шет елдердегі көрмелерге қазақстандық өндірушілердің қатысуын, байланыстар орнатуды, көрмелер өткізу мен экспортты ілгерілетуге арналған шығындардың бір бөлігін өтеу арқылы экспортты қолдайды.

Бұдан басқа, өткізу, деректерді жинау және тарату мәселелерінде салалық кәсіпкерлер қауымдастықтары ақпараттық және маркетингтік қолдау көрсетеді.

Проблемалар:

1. АӨК субъектілерінің сапалы ақпараттық-маркетингтік қамтамасыз етумен жеткілікті түрде қамтылмауы.
2. Экономиканың аграрлық секторында біліктілікті арттыру, консультациялық және ақпараттық қызметтер көрсету жүйелері үшін дамымаған инфрақұрылым.

Тиімді шетелдік технологиялар трансферті

Қазіргі уақытта тиімді шетелдік технологиялардың трансферті жекелеген инвестициялық жобалар шеңберінде бытыраңқы түрде жүзеге асырылады. Оңтайлы технологиялық шешімдерді іріктеудің, оларды байқаудан өткізу мен таратудың жүйелі

Технологиялардың трансферті саласындағы негізгі проблемалар мыналар болып табылады :

1. Ауыл шаруашылығын жүргізу үшін шарттары сәйкес келетін, технологиялық көшбасшы болып табылатын елдердегі неғұрлым өзекті технологиялық міндеттер, технологиялар, оларды шешу тәсілдері туралы құрылымдалған, объективті ақпараттың болмауы .

2. Ресурстарды перспективалық міндеттерге шоғырландыруға және қажетті құзыреттердің иесі болып табылатын шетелдік ұйымдармен әріптестікте оларды шешуге алдын ала кірісуге мүмкіндік беретін, АӨК-дегі технологиялық болжамдау жүзеге асырылмайды.

Ғылыми және кадрлық қамтамасыз ету

Қазақстан Республикасында АӨК саласындағы ғылыми зерттеулермен «Ұлттық аграрлық ғылыми-білім беру орталығы» КЕАҚ-ның (бұдан әрі – «ҰАҒББО» КЕАҚ) ҒЗИ-лары мен ТӨШ-тері, басқа да ҒЗИ, ТӨШ және жоғары оқу орындары (бұдан әрі – ЖОО-лар) айналысады. Ғылыми зерттеулерді қаржыландырудың жалпы көлемі 2015 жылы жалпы ауыл шаруашылығы өнімінің 0,15%-ын құрады, бұл орта есеппен технологиялық көшбасшы елдерге қарағанда шамамен 10 есеге төмен.

Қазақстанның жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру жүйесінің басымдықтары білім, ғылым және өндірістің біртұтастығы, сондай-ақ университеттер мен бизнес-құрылымдардың интеграциясын күшейту болып табылады.

«Назарбаев Университеті» ДББҰ-ның тәжірибесін пайдалана отырып, «Қазақ ұлттық аграрлық университеті (бұдан әрі – ҚазҰАУ) мен Сәкен Сейфуллин атындағы Қазақ агротехникалық университетін (бұдан әрі – ҚазАТУ) зерттеу университеттеріне кезең-кезеңімен трансформациялау жүргізілуде. ҚазҰАУ және ҚазАТУ Индустриялық-инновациялық дамытудың мемлекеттік бағдарламасы (бұдан әрі – ИИДМБ) жобаларының асыру үшін кадрлар даярлауға екінші жыл қатысуда.

Өңірлік қағидатты және аграрлық кадрлар даярлау саласындағы көп жылдық тәжірибесін, кәсіби ғылыми-педагогикалық әлеуетінің барын, сондай-ақ жетекші шетел университеттерімен және озық отандық агроқұрылымдармен тығыз байланысын ескере отырып, жетекші үш аграрлық ЖОО-ның күш-жігері АӨК үшін бәсекеге қабілетті кадрлар даярлауға бағытталады .

«Ауыл шаруашылығы ғылымдары, көрсетілетін қызметтер және ветеринария» мамандығы бойынша жоғары білімі бар кадрларды даярлауды 23 ЖОО (оның ішінде 7-уі жеке меншік), оның ішінде :

- ҚР-ның үш жоғары білім беру мекемесі. ҚазҰАУ-да 14, С. Сейфуллин атындағы ҚазАТУ-да – 13 және Жәңгірхан атындағы Батыс Қазақстан аграрлық-техникалық

университетінде (бұдан әрі – БҚАТУ) – 11 аграрлық мамандық бойынша даярлау жүргізіледі;

- мамандандырылған аграрлық факультеттері бар тоғыз ЖОО;
- аграрлық мамандықтар бойынша даярлау жүргізілетін 11 салалық емес ЖОО
жүзеге асырады.

Жоғарыда көрсетілген ЖОО-ларда халықаралық аккредиттеу агенттіктерінің институционалды және мамандандырылған аккредитациясы бар екенін айта кету қажет.

Қ а з Ұ А У :

- институционалды аккредитация 2014 жылы алынды (НКАОКО агенттігі);
- мамандандырылған аккредитация 13 білім беру бағдарламасы бойынша 2015 жылы (ACQUIN жылы НААР) және 3 білім беру бағдарламасы бойынша 2016 жылы (НААР) алынды.

Қ а з А Т У :

- институционалды аккредитация 2014 жылы алынды (НААР);
- мамандандырылған аккредитация 79 білім беру бағдарламасы бойынша 2015 жылы алынды (НААР).

Б Қ А Т У :

- институционалды аккредитация 2014 жылы алынды (НКАОКО агенттігі);
мамандандырылған аккредитация 38 білім беру бағдарламасы бойынша 2014 жылы және 19 білім беру бағдарламасы бойынша 2015 жылы алынды (НКАОКО).

Бұл ретте, ауыл шаруашылығы мамандығына гранттардың айтарлықтай саны бөлінетіндігіне қарамастан сала жоғары білімі бар кадрларға тапшылықты сезініп отыр. 2014 – 2016 жылдары АӨК үшін мамандарға және ғылыми кадрларға деген жалпы қажеттілік 6 456 адамды, оның ішінде 2014 жылы – 1575 адамды, 2015 жылы – 2 240 адамды, 2016 жылы – 2641 адамды құрады. Кадрлар тапшылығы негізінен ғалым-агрономдар, ветеринар дәрігерлер, зооинженерлер, ауыл шаруашылығы өндірісінің инженер-механиктері, ауыл шаруашылығы өнімін қайта өңдеуші инженер-технологтар, экономистер, бухгалтерлер және т.б. сияқты мамандықтар бойынша сезіледі. Жергілікті атқарушы органдардың деректері бойынша АӨК субъектілерінің шамамен 80%-ы мамандарға деген қажеттілікті бастан кешіп отыр. 13 мыңнан аса АШТӨ-заңды тұлғаның басшылық құрамының тек 12%-ның аграрлық бейінді жоғары және аяқталмаған жоғарыбілімі бар. ЖОО-ныауыл шаруашылығы мамандықтары бойынша бітірген түлектердің тек 55%-ы бейіні бойынша жұмысқа тұрған, оның ішінде 43%-ы – ауылдық квотамен оқығандар.

Ауыл шаруашылығын жаппай кадрлармен қамтамасыз етуде арнайы орта білім маңызды рөл атқарады. Қазақстанда табиғи-климаттық жағдайларды және өңірлердің қалыптасқан мамандануын ескере отырып, 2015 жылғы 1 қазандағы жағдай бойынша 807 колледж жұмыс істейді, оның ішінде 462 мемлекеттік колледж. Техникалық және

кәсіптік оқыту (бұдан әрі – ТжКО) шеңберінде АӨК үшін кадрлар даярлау 21 мамандық бойынша жүргізіледі. Орта арнайы білімі бар аграрлық саладағы кадрларды даярлауды Маңғыстау облысынан басқа еліміздің барлық өңірлерінде орналасқан 62 колледж жүргізеді. Олардың бар-жоғы 20%-ы ауылдық жерде орналасқан.

Оқыту бағдарламаларының практикалық-бағдарлану деңгейі кадрларды даярлаудың заманауи талаптарына сай келмейді, практикалық сағаттардың үлес салмағы шамамен 20-25 %-ды құрайды. Бұл ретте аграрлық мамандықтар бойынша кадрлар даярлайтын ТжКО мекемелерінің әлсіз материалдық-техникалық базасы байқалады. ЖОО мен ТжКО мекемелерінің озық шаруашылықтармен және кәсіпорындармен әлсіз интеграциясы және толық емес өзара іс-қимылы байқалады. Ел халқының 22%-ы ғана Т ж К О п р е с т и ж д і д е п с а н а й д ы .

Ал АӨК субъектілерінің 80%-ын бейінді мамандарға мұқтаж ұсақ шаруа және фермер қожалықтары құрайды. Бұл ретте өндірісте агрономдар, зоотехниктер, веттехниктер, реттеуші-шеберлер және т.б. жетіспейді.

Бұдан бұрын әр ауданда кәсіби-техникалық училищелер (лицейлер, мектептер) жұмыс істеген, олар ауыл шаруашылығы өндірісінің тракторшы-машинисті, ауыл шаруашылығы машиналары мен тракторларын реттеуші, дәнекерлеуші-жөндеуші, машинамен сауу операторлары, жеміс-көкөніс өсірушілер, жануарларды ветеринариялық өңдеу жөніндегі оператор, құс өсірушілер, жылқы өсірушілер, мал шаруашылығы кешенінің операторы, балық өсіруші және т.б. сияқты бұқаралық жұмысшы мамандарын дайындаған. Бұл ретте оқыту 10 айдан (орта білімі базасында) 36 айға дейін (толық емес орта білімі базасында – 8-9 сынып түлектері) жүргізілген.

ЖОО қызметінің негізгі бағыты бизнестің өндірістік проблемаларын шешуге және білім алушылардың практикалық дағдыларын баулуға нашар бағдарланған. АШТӨ-нің салалық бірлестіктермен, жергілікті атқарушы органдармен бірлесіп, кадрларға деген қажеттіліктің мониторингі, «Дипломмен ауылға» жобасы шеңберінде жас мамандарды тарту және әртүрлі қоғамдық жобаларға ауыл жастарын тарту бойынша жұмыс нашар жүргізілуде. Ауыл шаруашылығы мамандықтарының престижін арттыру бойынша жұмыс мақсатты түрде жүргізілмейді.

П р о б л е м а л а р :

1. Отандық ғылыми әзірлемелердің бәсекеге қабілеттігінің төмендігі.
2. Ғылыми зерттеулердің анағұрлым өзекті міндеттерге жеткілікті түрде б а ғ ы т т а л м а у ы .
3. Ғылыми зерттеулерге қаржыландыруды бөлудің тиімсіз жүйесі.
4. Аграрлық ғылымның жеткіліксіз қаржыландырылуы.
5. Ғылыми нәтижелерді өндіріске беру тетігінің дамымағандығы.
6. Бұқаралық жұмысшы мамандықтарды даярлау жүйесінің жоқтығы.
7. Жоғары және арнайы орта білімі бар мамандарды даярлау сапасының өндіріс талаптарына с ә й к е с к е л м е у і .

8. Аграрлық бейіндегі оқу орны түлектерінің ауыл шаруашылығы кәсіпорындарына жұмысқа тұру үлесінің төмендігі.

9. Көптеген оқу орындарының әлсіз материалдық-техникалық базасы.

10. Жас мамандарды ауылда жұмыс істеуге ынталандыру дәрежесінің төмендігі.

Мемлекеттік көрсетілетін қызметтер мен ақпараттық технологияларды дамыту

Ауыл шаруашылығы саласында 101 мемлекеттік қызмет көрсетілсе, оның ішінде 38 мемлекеттік қызмет халыққа «Азаматтарға арналған үкімет» мемлекеттік корпорациясы» КЕАҚ арқылы көрсетіледі.

2016 жылғы 1 қаңтардағы жағдай бойынша мемлекеттік көрсетілетін қызметтердің 52,3%-ына оңтайландыру жүргізілді. Электрондық үкімет порталы арқылы 73 мемлекеттік қызмет көрсетіледі. Бәсекелес ортаға 2 мемлекеттік қызмет берілді.

ҚР ауыл шаруашылығында ауыл шаруашылығы өнімінің өндірісі кезінде сандық технологияларды қолданатын АШТӨ үлесі болмашы, бұл ауыл шаруашылығын жүргізу кезіндегі түсімділіктің өсіміне және шығыстарды қысқартуға кері әсерін тигізеді.

Проблемалар:

1. «Азаматтарға арналған үкімет» мемлекеттік корпорациясы» КЕАҚ арқылы көрсетілетін мемлекеттік қызметтер саны сұраныс деңгейіне сәйкес келмейді.

2. Мемлекеттік көрсетілетін қызметтерді автоматтандыру рәсімдері жаңғыртуды және кеңейтуді талап етеді.

3. Мемлекеттік органдарға тән емес мемлекеттік қызметтерді көрсету.

4. Мыналарды:

- субсидиялау және мемлекеттік қолдаудың басқа да шаралары;
- ауыл шаруашылығы техникасын есепке алу;
- мал шаруашылығы өнімінің қадағалануы (ветеринариялық және тамақ қауіпсіздігі);
- өсімдік шаруашылығы өнімінің қадағалануы (фитосанитариялық және тамақ қауіпсіздігі);
- балық өнімінің қадағалануы (балық өнімінің көлеңкелі айналымы, тамақ қауіпсіздігі);
- жер ресурстарының мониторингі және оны басқару;
- орман қорының мониторингі және оны есепке алу мен орман өрттерін болдырмау;
- су ресурстарының мониторингі және оны есепке алу процестерін автоматтандыру деңгейінің жеткіліксіздігі.

4. Бағдарламаның мақсаттары, міндеттері, нысаналы

индикаторлары және оны іске асыру нәтижелерінің көрсеткіштері

Мемлекеттік жоспарлау жүйесіне жүргізілген талдауға, анықталған проблемалар мен оның жоғары тұрған құжаттарына сүйенсек, Бағдарламаның мақсатынарықтарда сұранысқа ие, бәсекеге қабілетті АӨК өнімін өндіруді қамтамасыз ету болып табылады.

Өнімнің сұранысқа ие болуы ішкі нарық қажеттіліктерін қамтамасыз ету және АӨК-нің экспорттық әлеуетін іске асыру үшін өндірілуі қажет басым тауар топтарының айқындалатынын болжайды.

Өнімнің бәсекеге қабілеттілігі ресурспен қамтамасыз ету, инфрақұрылымды дамыту және АӨК-дегі ынталандырушы мемлекеттік саясатты іске асыру мәселелерін шешуді болжайды.

Мақсатқа қол жеткізу мынадай нысаналы индикаторлармен өлшенетін болады:

Р/с №	Нысаналы индикаторлар	Өлшем бірлігі	Ақпарат көздері	Орындауға жауаптылар	2015 (нақты)	2016 (бағалау)	2017	2018	2019	2020	2021
1.	Ауыл шаруашылығындағы еңбек өнімділігінің нақты көлем индексі	%	Стат-деректер	А Ш М, облыстар, Астана және Алматы қалалары әкімдіктері	100	109	110	115	120	129	134
2.	Ауыл шаруашылығы жалпы өнімінің (көрсетілетін қызметтерінің) нақты көлем индексі	%	Стат-деректер	А Ш М, облыстар, Астана және Алматы қалалары әкімдіктері	100	105,6	108	113	118	125	130
3.	Өсімдік шаруашылығы өнімін өндірудің нақты көлем индексі	%	Стат-деректер	А Ш М, облыстар, Астана және Алматы қалалары әкімдіктері	100	106	110	115	120	128	133
4.	Мал шаруашылығы өнімін өндірудің нақты көлем индексі	%	Стат-деректер	А Ш М, облыстар, Астана және Алматы қалалары әкімдіктері	100	105	105	111	116	121	127
5.	Акваөсіру өнімін өндірудің нақты көлем индексі	%	Стат-деректер	А Ш М, облыстар, Астана және Алматы қалалары әкімдіктері	100	190	252	374	474	541	647

6.	Азық-түлік тауарларымен көтерме сауданың нақты көлем индексі	%	Стат-деректер	АШМ, ҰҒМ, облыстар, Астана және Алматы қалалары әкімдіктері	100	102	106	113	118	123	129
----	--	---	---------------	---	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Қойылған міндеттерге қол жеткізудің индикативті параметрлері 33-қосымшада көрсетілген.

4.1. Ауыл шаруашылығы кооперативтерін құру

Аталған міндетті орындауынадай нәтижелер көрсеткіштерімен өлшенетін болады:

Р/с №	Нәтижелер көрсеткіштері	Өлшем бірлігі	Ақпарат көздері	Орындауға жауаптылар	2015 (нақты)	2016 (бағалау)	2017	2018	2019	2020	2021
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1.	Құрылған ауыл шаруашылығы кооперативтері (шаруа және үй қожалықтары) мүшелерінің саны	мың бірл.	Стат-деректер	А Ш М , облыстар, Астана және Алматы қалалары әкімдіктері	–	–	135	132	86	81	66
2.	Құрылған ауыл шаруашылығы кооперативтерінің саны	бірл.	Стат-деректер	А Ш М , облыстар, Астана және Алматы қалалары әкімдіктері	–	564	326	318	207	195	158

4.2. Ішкі нарықты отандық өніммен молықтыру

Азық-түлікке деген ішкі қажеттіліктерді қамтамасыз ету үшін мынадай басым өнім түрлерінің өндірісін дамыту қажет: құс еті, ет өнімдері, сүт өнімдері, балық, өсімдік майы, жеміс-көкөніс өнімдері және қант.

Аталған міндеттің орындалуы мынадай нәтиже көрсеткішімен өлшенетін болады:

Р/с №	Нәтиже көрсеткіші	Өлшем бірлігі	Ақпарат көздері	Орындауға жауаптылар	2015 (нақты)	2016 (бағалау)	2017	2018	2019	2020	2021
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	Азық-түлік тауарлары импортының көлемі	млн. АҚШ долл.	Стат-деректер	АШМ, облыстар, Астана және Алматы қалалары әкімдіктері	2718	2755	2791	2616	2356	2162	1977

4.3. Экспорттық әлеуетті дамыту

Ең жоғары экспорттық әлеует ішкі тұтынылуы қазіргі уақытта өз өндірісімізбен толықтай қамтамасыз етіліп отырған басым өнім түрлері – сиыр еті, қой еті, шошқа еті

бойынша, сондай-ақ сыртқы нарықтарда жоғары сұранысқа ие өнімдер – астық, майлы тұқымдар, картоп және олардың қайта өңделген өнімдері (органикалық өнімді қоса алғанда) бойынша байқалады.

Аталған міндеттің орындалуы мынадай нәтиже көрсеткішімен өлшенетін болады:

Р/с №	Нәтиже көрсеткіші	Өлшем бірлігі	Ақпарат көздері	Орындауға жауаптылар	2015 (нақты)	2016 (бағалау)	2017	2018	2019	2020	2021
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1.	Азық-түлік тауарлары экспортының көлемі	млн. АҚШ долл.	Стат-деректер	АШМ, облыстар, Астана және Алматы қалалары әкімдіктері	854,8	901,3	957,1	1003,9	1105,1	1210	1298,4

4.4. Ішкі нарықты молықтыру, экспорттық әлеуетті іске асыру және мал шаруашылығы үшін азықтық базаны кеңейту үшін өсімдік шаруашылығы өнімінің басым түрлерінің өндірісін үдету

Аталған міндеттің орындалуы мынадай нәтижелер көрсеткіштерімен өлшенетін болады:

Р/с №	Нәтижелер көрсеткіштері	Өлшем бірлігі	Ақпарат көздері	Орындауға жауаптылар	2015 (нақты)	2016 (бағалау)	2017	2018	2019	2020	2021
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1.	Арпа өндіру көлемі	мың тонна	Стат-деректер	АШМ, облыстар, Астана және Алматы қалалары әкімдіктері	2675	2969	2813	3038	3267	3786	4004
2.	Сұлы өндіру көлемі	мың тонна	Стат-деректер	АШМ, облыстар, Астана және Алматы қалалары әкімдіктері	244	314	287	341	392	483	517
3.	Азыққа арналған жүгері өндіру көлемі	мың тонна	Стат-деректер	АШМ, облыстар, Астана және Алматы қалалары әкімдіктері	734	744	398	395	389	385	387
4.	Күріш өндіру көлемі	мың тонна	Стат-деректер	АШМ, облыстар, Астана және Алматы қалалары әкімдіктері	422	442	779	842	917	1067	1097
5.	Майлы тұқымдар өндіру көлемі	мың тонна	Стат-деректер	АШМ, облыстар, Астана және Алматы қалалары әкімдіктері	1548	1870	1868	2018	2131	2754	3046

2.	Сыыр етін өндіру көлемі	мың тонна	Стат-деректер	АШМ, облыстар, Астана және Алматы қалалары әкімдіктері	416	425	427	441	455	470	491
3.	Қой етін өндіру көлемі	мың тонна	Стат-деректер	АШМ, облыстар, Астана және Алматы қалалары әкімдіктері	144	145	148	151	154	158	161
4.	Шошқа етін өндіру көлемі	мың тонна	Стат-деректер	АШМ, облыстар, Астана және Алматы қалалары әкімдіктері	95	113	129	128	132	132	133
5.	Сүт өндіру көлемі	мың тонна	Стат-деректер	АШМ, облыстар, Астана және Алматы қалалары әкімдіктері	5182	4891	5124	5265	5397	5517	5665

Ветеринариялық іс-шараларды уақтылы және сапалы жүргізу мал шаруашылығын дамытудың нәтижелер көрсеткіштеріне қол жеткізуге ықпал ететін болады.

4.6. Ішкі нарықты молықтыру үшін бағалы балық түрлерін өсіру көлемін ұлғайту

Аталған міндеттің орындалуы мынадай нәтижелер көрсеткіштерімен өлшенетін болады:

Р/с №	Нәтижелер көрсеткіштері	Өлшем бірлігі	Ақпарат көздері	Орындауға жауаптылар	2015 (нақты)	2016 (бағалау)	2017	2018	2019	2020	2021
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1.	Бекіре тұқымдастарды өсіру көлемі	тонна	Стат-деректер	Облыстар, Астана және Алматы қалалары әкімдіктері	106	215	268	482	622	667	720
2.	Албырт тұқымдастарды өсіру көлемі	тонна	Стат-деректер	Облыстар, Астана және Алматы қалалары әкімдіктері	172	242	260	382	473	574	915
3.	Ақсақа тұқымдастарды өсіру көлемі	тонна	Стат-деректер	Облыстар, Астана және Алматы қалалары әкімдіктері	100	518	806	820	1005	1084	1163
4.		тонна	Стат-деректер	Облыстар, Астана және	46	65	71	77	179	289	489

	Өсімдік көректелерді өсіру көлемі			Алматы қалалары әкімдіктері							
5.	Тұқымастарды өсіру көлемі	тонна	Стат-деректер	Облыстар, Астана және Алматы қалалары әкімдіктері	306	384	744	931	1141	1548	1713

4.7. Ауыл шаруашылығы өнімін қайта өңдеу және тамақ өнеркәсібі салаларын дамыту

Ауыл шаруашылығы өнімін қайта өңдеу және тамақ өнеркәсібі салаларын дамытуішкі нарықты азық-түлік тауарларымен молықтыру, мал шаруашылығының құрама азықтарға деген қажеттілігін және экспорттық әлеуетті іске асыруды қамтамасыз ету үшін басым өнім түрлерін өндіруге бағытталатын болады.

Аталған міндеттің орындалуы мынадай нәтижелер көрсеткіштерімен өлшенетін болады:

Р/с №	Нәтижелер көрсеткіштері	Өлшем бірлігі	Ақпарат көздері	Орындауға жауаптылар	2015 (нақты)	2016 (бағалау)	2017	2018	2019	2020	2021
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1.	Өсімдік майын өндіру көлемі	мың тонна	Стат-деректер	АШМ, ИДМ, облыстар, Астана және Алматы қалалары әкімдіктері	290	285	309	341	447	505	505
2.	Жеміс-көкөніс консервілерін өндіру көлемі	мың тонна	Стат-деректер	АШМ, ИДМ, облыстар, Астана және Алматы қалалары әкімдіктері	21	24	27	33	41	48	56
3.	Қант өндіру көлемі	мың тонна	Стат-деректер	АШМ, ИДМ, облыстар, Астана және Алматы қалалары әкімдіктері	14	30	46	59	78	97	121
4.	Картопты қайта өңдеу өнімдерін өндіру көлемі	мың тонна	Стат-деректер	АШМ, ИДМ, облыстар, Астана және Алматы қалалары әкімдіктері	0,5	0,5	0,5	101	200	260	261
				АШМ, ИДМ, облыстар, Астана және							

5.	Құрама азық өндіру көлемі	мың тонна	Стат-деректер	Алматы қалалары әкімдіктері	1200	1300	1446	1692	1905	2138	2371
6.	Шұжық өнімдерін өндіру көлемі	мың тонна	Стат-деректер	АШМ, ИДМ, облыстар, Астана және Алматы қалалары әкімдіктері	40,2	42,7	44	45,3	46,6	48	49,5
7.	Ет және ет-өсімдік консервілерін өндіру көлемі	мың тонна	Стат-деректер	АШМ, ИДМ, облыстар, Астана және Алматы қалалары әкімдіктері	10,4	10,7	11,1	11,5	12	12,5	13,5
8.	Сары май өндіру көлемі	мың тонна	Стат-деректер	АШМ, ИДМ, облыстар, Астана және Алматы қалалары әкімдіктері	17,1	14,5	16,5	18,9	21,8	25,1	28,9
9.	Қатты ірімшік өндіру көлемі	мың тонна	Стат-деректер	АШМ, ИДМ, облыстар, Астана және Алматы қалалары әкімдіктері	2,9	2,9	3,5	4,3	5,1	6,2	7,4

Өндірісті қауіпсіз өңделген ауыл шаруашылығы өнімімен қамтамасыз ету мен ішкі және сыртқы нарықтарда отандық өндірушілердің мүдделерін қорғау үшін ЕАЭО-ның техникалық регламенттері АӨК-нің даму деңгейі мен техникалық мүмкіндіктерін есепке ала отырып әзірленетін болады.

4.8. Мемлекеттік қаржылық қолдау шараларын тиімді пайдалану

Мемлекеттік қаржылық қолдау шараларын тиімді пайдалану инвестициялар тарту мақсатында, оның ішінде алушыларды қамтуды ұлғайту есебінен субсидияларды тиімсіздеу субсидиялардан тиімдірек субсидияларға қайта бөлуге бағытталады болады.

Аталған мақсаттың орындалуы мынадай нәтижелер көрсеткіштерімен өлшенетін болады:

Р/с №	Нәтижелер көрсеткіштері	Өлшем бірлігі	Ақпарат көздері	Орындауға жауаптылар	2015 (нақты)	2016 (бағалау)	2017	2018	2019	2020	2021
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1.	Ауыл шаруашылығындағы негізгі капиталға	%	Стат-	АШМ, облыстар, Астана және	100	149	159	185	213		268

	салынатын инвестициялардың нақты көлем индексі		деректер	Алматы қалалары әкімдіктері								243
2.	Тамақ өнімдері өндірісіндегі негізгі капиталға салынатын инвестициялардың нақты көлем индексі	%	Стат-деректер	А Ш М , облыстар, Астана және Алматы қалалары әкімдіктері	100	85	132	153	177	201	222	

4.9. Су ресурстарын тиімді пайдалану

Су ресурстарын тиімді пайдалану тұрақты және көлтабандап суарылатын жерлерді ауыл шаруашылығын дамытуға арналған қажетті суару суымен қамтамасыз етуде, мелиорациялық жай-күйді жақсартуда және ирригациялық инфрақұрылымды қалпына келтіруде көрініс табатын болады.

Аталған міндеттің орындалуы мынадай нәтижелер көрсеткіштерімен өлшенетін болады:

Р/с №	Нәтижелер көрсеткіштері	Өлшем бірлігі	Ақпарат көздері	Орындауға жауаптылар	2015 (нақты)	(2016 (бағалау)	2017	2018	2019	2020	2021
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1.	Сумен қамтамасыз етілген тұрақты суарылатын жерлер алаңы	мың га	АШМ-ның есептік деректері	А Ш М , облыстар әкімдіктері	1390	1400	1415	1480	1604	1791	2010
2.	Сумен қамтамасыз етілген көлтабандап суарылатын жерлер алаңы	мың га	АШМ-ның есептік деректері	А Ш М , облыстар әкімдіктері	229	229	239	279	344	462	597
3.	Су қоймаларының жалпы сыйымдылығы	текше. км	АШМ-ның есептік деректері	А Ш М , облыстар әкімдіктері	97,9	97,9	97,9	97,9	97,9	97,9	99,8
4.	Тұрақты суару кезінде ауыл шаруашылығы мұқтаждарына арналған жерүсті су ресурстарын алу көлемі	текше. км	АШМ-ның есептік деректері	А Ш М , облыстар әкімдіктері	12,77	12,65	12,47	12,71	13,37	14,20	14,96
5.	Көлтабандап суару кезінде ауыл шаруашылығы мұқтаждарына арналған жеүсті су ресурстарын алу көлемі	текше. км	АШМ-ның есептік деректері	А Ш М , облыстар әкімдіктері	0,35	0,35	0,37	0,43	0,52	0,70	0,90
6.	Ауыл шаруашылығы мұқтаждарына арналған жерүсті су ресурстарын	текше. км	АШМ-ның есептік деректері	А Ш М , облыстар әкімдіктері	5,10	4,93	4,66	4,51	4,43	3,65	3,58

тасымалдау кезіндегі шығасылар көлемі											
---------------------------------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

4.10. Жер ресурстарын тиімді пайдалану

АӨК-де жер ресурстарын тиімді пайдалануды қамтамасыз ету үшін ауыл шаруашылығы алқаптарының сандық және сапалық сипаттамалары туралы өзекті және шынайы ақпараттың болуы негізгі мәнге ие, ол МЖК мәліметтерін және ауыл шаруашылығы мақсатындағы жерлердің агрохимиялық жай-күйі туралы деректер банкінен қалыптастырудан көрініс табады.

Аталған міндеттің орындалуы мынадай нәтижелер көрсеткіштерімен өлшенетін болады:

Р/с №	Нәтижелер көрсеткіштері	Өлшем бірлігі	Ақпарат көздері	Орындауға жауаптылар	2015 (нақты)	2016 (бағалау)	2017	2018	2019	2020	2021
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1.	Жер ресурстарын ұтымды пайдалану үшін мемлекеттік жер кадастрының жаңартылған деректерімен қамтамасыз етілу	үдей отырып, зерттеп-қаралуға жататын алаңның %-ы	АШМ-ның есептік деректері	АШМ, АҚМ, облыстар әкімдіктері	15,5	15,8	17,4	19,7	22,1	24,6	27,5
2.	Топырақтық зерттеп-қараумен қамтылған ауыл шаруашылығы мақсатындағы жерлер алаңы	мың гектар	АШМ-ның есептік деректері	АШМ, АҚМ, «Азаматтарға арналған үкімет» МК» КЕАҚ	2300	1650	4500	7000	7100	7200	7200
3.	Геоботаникалық зерттеп-қараумен қамтылған ауыл шаруашылығы мақсатындағы жерлер алаңы	мың гектар	АШМ-ның есептік деректері	АШМ, АҚМ, «Азаматтарға арналған үкімет» мемлекеттік корпорациясы» КЕАҚ	2500	1600	3800	7300	7300	7300	7300
4.	Сапалы бағалаумен қамтылған ауыл шаруашылығы мақсатындағы жерлер алаңы	мың гектар	АШМ-ның есептік деректері	АШМ, АҚМ, «Азаматтарға арналған үкімет» МК» КЕАҚ	1300	780	3000	5500	6500	7500	7500
5.	Елді мекендердің жерлерінде қалыптастырылған есептік орамдардың электрондық жер-кадастрлық карталармен қамтамасыз етілуі	есептік тоқсандар	АШМ-ның есептік деректері	АШМ, АҚМ, «Азаматтарға арналған үкімет» МК» КЕАҚ	125	85	75	200	250	300	350

6.	Электрондық топырақтық карталармен қамтамасыз етілу	мың гектар	АШМ-ның есептік деректері	АШМ, АҚМ, «Азаматтарға арналған үкімет» МК» КЕАҚ			4500	7000	7100	7200	7200
7.	Электрондық геоботаникалық карталармен қамтамасыз етілу	мың гектар	АШМ-ның есептік деректері	АШМ, АҚМ, «Азаматтарға арналған үкімет» МК» КЕАҚ			3800	7300	7300	7300	7300
8.	Агрохимиялық зерттеп-қараумен қамтылған жыртылған жерлер алаңы	млн. гектар	АШМ-ның есептік деректері	АШМ, АҚМ, «Азаматтарға арналған үкімет» МК» КЕАҚ	3,7	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5

4.11. Техникалық жарақталу деңгейін арттыру

АӨК-дегі техникалық жарақталу деңгейін жақсарту сатып алынатын техника санын ұлғайту және өндірісті локализациялау деңгейін біртіндеп арттыра отырып, отандық ауыл шаруашылығы машинасын жасауды дамыту есебінен қамтамасыз етілетін болады.

Аталған міндеттің орындалуы мынадай нәтижелер көрсеткіштерімен өлшенетін болады:

Р/с №	Нәтижелер көрсеткіштері	Өлшем бірлігі	Ақпарат көздері	Орындауға жауаптылар	2015 (нақты)	2016 (бағалау)	2017	2018	2019	2020	2021
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1.	Машина-трактор паркін (тракторлар, комбайндар, сепкіштер, аспалы жабдық) жаңартудың орташа деңгейі	%	АШМ-ның есептік деректері	ИДМ, АШМ, облыстар әкімдіктері	1,4	1,6	1,9	2,1	2,4	2,6	2,9
2.	Ауыл шаруашылығы техникасын (тракторлар, комбайндар, аспалы жабдық) өндіру көлемі	бірл.	Статдеректер	ИДМ, АШМ, ҰКП (келісім бойынша)	2371	2110	4200	4830	5413	6003	6613
3.	Ауыл шаруашылығы техникасының (трактор, комбайн) өндірісі бойынша локализациялаудың орташа деңгейі	%	ИДМ-ның есептік деректері	ИДМ, АШМ, ҰКП (келісім бойынша)	25	31	32	35	37	41	43

4.12. Топырақтың құнарлылығын сақтау мен жақсарту және өсімдік шаруашылығында түсімділікті арттыру үшін қажетті тыңайтқыштар өндіруді ұлғайту және олардың ассортиментін кеңейту

Аталған міндеттің орындалуы мынадай нәтижелер көрсеткіштерімен өлшенетін болады:

Р/с №	Нәтижелер көрсеткіштері	Өлшем бірлігі	Ақпарат көздері	Орындауға жауаптылар	2015 (нақты)	2016 (бағалау)	2017	2018	2019	2020	2021
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1.	Азотты тыңайтқыштарды өндіру көлемі	мың тонна	Статдеректер	ИДМ, облыстар, Астана және Алматы қалалары әкімдіктері	311,4	317,4	323,4	325,0	370,0	400,0	400,0
2.	Фосфорлы тыңайтқыштарды өндіру көлемі	мың тонна	Статдеректер	ИДМ, облыстар, Астана және Алматы қалалары әкімдіктері	90,1	96,4	225,0	500,0	720,0	800,0	1000,0
3.	Күрделі тыңайтқыштарды өндіру көлемі	мың тонна	Статдеректер	ИДМ, облыстар, Астана және Алматы қалалары әкімдіктері	0	0	0	0	2,6	5,2	7,9

4.13. Сауда-логистикалық инфрақұрылымды дамыту

Ауыл шаруашылығы өнімін және қайта өңделген өнімді өткізу жөніндегі мүмкіндіктерді кеңейту мақсатында азық-түліктің ірі партияларын қалыптастыру және оларды ішкі нарыққа және экспортқа бөлу үшін көтерме-тарату орталықтары желісі құрылатын болады.

Аталған міндеттің орындалуы мынадай нәтиже көрсеткішімен өлшенетін болады:

Р/с №	Нәтиже көрсеткіші	Өлшем бірлігі	Ақпарат көздері	Орындауға жауаптылар	2015 (нақты)	2016 (бағалау)	2017	2018	2019	2020	2021
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1.	Көтерме-тарату орталықтарының саны	бірл.	АШМ-ның есептік деректері	АШМ, ҰЭМ, ИДМ, облыстар, Астана және Алматы қалалары әкімдіктері	0	0	3	6	9	12	16

4.14. Тиімді шетелдік технологиялар трансферті

Аталған міндеттің орындалуы мынадай нәтиже көрсеткішімен өлшенетін болады:

Р/с №	Нәтиже көрсеткіші	Өлшем бірлігі	Ақпарат көзі	Орындауға жауаптылар	2015 (нақты)	2016 (бағалау)	2017	2018	2019	2020	2021
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1.	Өзірленген үлгілік технологиялық жобалар саны	бірл.	АШМ-ның есептік деректері	АШМ	-	-	-	-	-	4	4

4.15. Ақпараттық-консультациялық қамтамасыз ету

Аталған міндеттің орындалуы мынадай нәтиже көрсеткішімен өлшенетін болады:

Р/с №	Нәтиже көрсеткіші	Өлшем бірлігі	Ақпарат көздері	Орындауға жауаптылар	2015 (нақты)	2016 (бағалау)	2017	2018	2019	2020	2021
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	АӨК субъектілерін білім тарату жүйесінің көрсетілетін қызметтерімен қамту	%	АШМ-ның есептік деректері	АШМ, облыстар, Астана және Алматы қалалары әкімдіктері, ҰКП (келісім бойынша)	1,5	5,4	2,5	2,5	2,5	5	5,5

4.16. Ғылыми және кадрлық қамтамасыз ету

Аталған міндеттің орындалуы мынадай нәтиже көрсеткішімен өлшенетін болады:

Р/с №	Нәтиже көрсеткіші	Өлшем бірлігі	Ақпарат көздері	Орындауға жауаптылар	2015 (нақты)	2016 (бағалау)	2017	2018	2019	2020	2021
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1.	Қаржыландыру-дың жалпы көлемінен ҒЗТҚЖ бағдарламалары мен жобаларын бизнестің бірлесіп қаржыландыру үлесі	%	АШМ-ның есептік деректері	БҒМ	–	–	–	2	4	6	10

5.Бағдарламаның негізгі бағыттары, алға қойылған мақсаттарға қол жеткізу жолдары және тиісті шаралар

АӨК-ні дамыту ұзақ мерзімді перспективаға арналған стратегиялық жоспарлауды қажет етеді және осыған байланысты, аталған Бағдарламаның төртінші бөлімінде көрсетілген 2017 – 2021 жылдарға арналған индикаторлар мен көрсеткіштерді орындау үшін негізгі бағыттар, алға қойылған мақсаттарға қол жеткізу жолдары және тиісті шаралар әзірленді.

5.1. Ұсақ және орта шаруашылықтарды ауыл шаруашылығы кооперациясына тарту

АШТӨ-нің сәтті жұмыс істеуіне, ауыл шаруашылығының және жалпы АӨК-нің теңгерімді дамуына ауыл шаруашылығы кооперациясы ықпал ететін болады.

Бүгінгі таңда ҚР-да ауыл шаруашылығы өнімін өндіру, өткізу, қайта өңдеу, АШТӨ-ні материалдық-техникалық жарақтау, оған кредиттік, сервистік және

ақпараттық-маркетингтік қызмет көрсету ең маңызды бағыт болып табылады.

Өндірістік кооперативтер жерді бірлесіп өңдеу, ауыспалы егістің бірыңғай жүйесін, өсімдік шаруашылығы өнімін өсірудің және жануарлар өсірудің прогрессивті технологияларын пайдалану, ауыл шаруашылығы техникасын бірлесіп пайдалану және т.б. жолмен ауыл шаруашылығы өнімін өндірумен айналысатын болады.

Өткізу кооперативтері кооператив мүшелері өндіретін өнімді өткізумен, сондай-ақ шикізатты балғын немесе қайта өңделген түрінде жинаумен, сақтаумен, сұрыптаумен, кептірумен, көтерме немесе бөлшек сатумен және кооператив мүшелерінің өнімін тасымалдаумен айналысатын болады.

Қайта өңдеуші кооперативтер ауыл шаруашылығы өнімін ірі қайта өңдеуші кәсіпорындар мен көтерме-бөлшек желілерге кейіннен өткізе отырып, оны бастапқы қайта өңдеуді ұйымдастыру мақсатында құрылатын болады.

Материалдық-техникалық жабдықтау жөніндегі кооперативтер АШТӨ-ні өндірістік процеске қажетті ресурстармен және материалдармен – жанар-жағар май материалдарымен, тұқымдармен, тыңайтқыштармен, улы химикаттармен, азықтармен, қосалқы бөлшектермен, ауыл шаруашылығы өндірісіне қажетті құрылыс және басқа да ілеспе материалдармен қамтамасыз ететін болады.

Кредиттік кооперативтер өз мүшелеріне ауыл шаруашылығы мақсатындағы өндірістік мақсаттарға, бизнестің ауыл шаруашылығымен қатысы жоқ түрлеріне де, тұтынушылық мақсаттарға да кредит берумен айналысатын болады.

Сервистік кооперативтер өз мүшелеріне ауыл шаруашылығы өнімін өндіру және өткізу процесімен, сондай-ақ басқа салалардағы (агрохимиялық, ветеринариялық, техникалық қызмет көрсету, сумен қамтамасыз ету, электрмен жабдықтау, техниканы жөндеу және оған қызмет көрсету, телефондандыру, асыл тұқымдық және селекциялық қызмет, мал шаруашылығында және өсімдік шаруашылығында зерттеулер жүргізу және басқалар) жалпы қажеттіліктерін қанағаттандырумен байланысты көрсетілетін қызметтер ұсынатын болады.

Ақпараттық-маркетингтік кооперативтер өз мүшелерін жаңа технологиялар, сорттар, тұқымдар, нарықтардағы ахуал туралы ақпаратпен қамтамасыз ету мақсатында құрылады.

Бірінші кезеңде Қазақстанда ауылдық округте көрсетілген бағыттардың бірін не екі немесе одан да көп бағыттарды біріктіретін бір кооператив құрылуы мүмкін.

Сервистік-дайындаушы ауыл шаруашылығы кооперативін құру және оның жұмыс істеу схемасы

АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫ КООПЕРАТИВІНІҢ ҚАТЫСУШЫЛАРЫ

Ауыл шаруашылығы кооперативтеріне біріктірудің артықшылығына мыналар ж а т а д ы :

- өткізуші, қайта өңдеуші, жарақтандырушы және қызмет көрсетуші басқа да кооперативтер түрлерін құру кезінде кооператив мүшелерінің өздерінің заңды және экономикалық дербестігін сақтауы, яғни, олар жердің, ауыл шаруашылығы жануарларының, өндірілген өнімнің, қолда бар ауыл шаруашылығы техникасының и е л е р і б о л ы п қ а л а д ы ;

- жер, өндірістік, еңбек ресурстарын тиімді пайдалану, өндірістік кооператив құру кезінде өнім өндірудің прогрессивті технологияларын, ауыл шаруашылығы техникасын , технологиялық жабдықтарды бірлесіп пайдалану мүмкіндігі;

- АШТӨ өндірген өнімді делдалдарсыз, тікелей қайта өңдеуге, сауда желісіне т ұ р а қ т ы ө т к і з у к е п і л д і г і ;

- өзара есептесуді кооператив мүшелерінің (жеке қосалқы, шаруа қожалықтары және т.б.) шоттарына аудару жолымен жүзеге асыру;

- өнімнің аса ірі партияларын қалыптастыру есебінен кооператив мүшелерінің шикізатты қайта өңдеу мен өткізуге дейінгі тасымалдауға, жеткізуге арналған ш ы ғ ы н д а р ы н қ ы с қ а р т у ;

- кооператив мүшелерінің мүдделерін қорғау және кооперативтің жалпы жиналысында өндірістік, ұйымдастыру және экономикалық сипаттағы шешімдерді талқылау және қабылдау кезінде дауыс беру құқығының болуы;

- кооператив басқармасы аппаратының құжаттарды орталықтандырылған дайындау жолымен кооператив үшін мемлекеттік субсидияларды, жеңілдікпен кредит беруді, с а л ы қ с а л у д ы а л у м ү м к і н д і г і ;

- кооператив мамандарынан ақпараттық-консультациялық көмекті өтеусіз алу мүмкіндігі ;

- суару суымен және ауыз сумен қамтамасыз етілу;
- өз мүшелеріне өндірістік және тұтынушылық кредит беру;
- ауылдық елді мекендерді абаттандыру бойынша қызмет көрсету;
- агрохимиялық, ветеринариялық, техникалық қамтамасыз етуге, техниканы жөндеуге және оған қызмет көрсетуге, селекциялық-асыл тұқымдық жұмысқа арналған шығындарды азайту ;

- тұрақты жұмыспен (тұрақты және маусымдағы қосымша жұмыспен) қамту.

Кооперативтің тиімді жұмыс істеуінің маңызды факторы оның мүшелері мен кооператив арасында жалпы жиналыс, басқару органдарының сайлауын өткізу, кооперативтің пайдасын бөлу және т.б. кіретін шаруашылық ішіндегі экономикалық өзара қатынастар тетігі болып табылады.

Кооперативтерді ұйымдастыру кезең-кезеңмен жүргізіледі.

Бірінші кезеңде ауыл шаруашылығы кооперативтеріне бірігуге дайын АШТӨ-нің бастамашыл тобы айқындалады, кооперативті ұйымдастыру қажеттілігі, қызмет түрлері , оның негізгі функциялары, құрылтайшылар құрамы негізделеді.

Екінші кезеңде кооперативтің құрылтай жиналысы өткізіледі, басқарма, ревизиялық комиссия мүшелері, төраға таңдалады, кооперативке кіру және одан шығу қағидалары, құрылтай құжаттары (жарғы, құрылтай шарты және т.б.) бекітіледі.

Үшінші кезеңде кооперативті аудандық әділет органында мемлекеттік тіркеу жүргізіледі, кооперативтің мүлкін қалыптастыру көздері, пайлық жарналар мөлшері бекітіледі, қорлар құру және кооператив қызметінің басқа да шаруашылық ішіндегі мәселелері шешіледі.

Төртінші кезеңде алдын ала есептеу негізінде ауыл шаруашылығы өнімін өндіру мен қайта өңдеудің ықтимал көлемдері айқындалады, өткізу нарықтары, тұтынушылар, олардың экономикалық жағдайы, қаржыландыру мөлшері мен көздері айқындалады, яғни, кооперативтің өндірістік қызметінің техникалық-экономикалық негіздемесі бар бизнес-жоспар әзірленеді, кооперативтің негізгі бөлімшелері, олардың құрамы мен функциялары айқындалады .

Ауыл шаруашылығы кооперативтері ауыл шаруашылығы өнімін өндірушіден тұтынушыға дейін ілгерілету процесінде ҚР АӨК-сінің әртүрлі салаларында (сүт, ет, көкөніс-жеміс, мақта шаруашылығы, май-тоң май және т.б.) құрылатын болады. Кооперативтерді қалыптастыру кезінде ауыл шаруашылығы өнімінің, шикізатының, азық-түліктің жекелеген түрлерінің өздеріне тән ерекшеліктерін және олардың нарықтарын ескеру қажет .

Ет және сүт нарығында кооперативтер құру өнімнің тез бұзылу сипаты, жеке қосалқы және шаруа қожалықтарында мал басының және өнім өндірісінің жоғары үлесі , мал басының төмен шоғырлануы, азықтық базаға тәуелділіктің жоғары болуы сияқты

ф а к т о р л а р д ы ң ы қ п а л ы н д а б о л а д ы .

Картоп және жеміс-көкөніс нарығында өткізу жүйесі оның жекелеген түрлерін (жылу сүйетін көкөністер мен жемістер, ерте пісетін өнім) ел аумағы бойынша, негізгі көлемді қала маңы аймағында мамандандырылған ірі ұжымдық кәсіпорындар мен жылыжай шаруашылығы болған жағдайда халық шаруашылықтарында оқшау өндіру, өнімнің тез бұзылатын көлемдік сипаты, маусымдылық және уақыт бойынша тұрақты тұтыну, баламалы өнім түрлері – кептірілген, мұздатылған, консервіленген өнімдердің, оның ішінде шырындардың болуы сияқты факторлардың әсерінен қалыптасады. Бұл факторлар оның жекелеген түрлерін жылдам өткізуді ұйымдастыру қажеттілігін а й қ ы н д а й д ы .

Ауыл шаруашылығы кооперациясын ұйымдастыру кезінде өнімді қайта өңдеу бойынша қолда бар өндірістік қуаттылықтар барынша жұмылдырылатын болады. Қайта өңдеуші кәсіпорындары жоқ аудандар аумағында жаңа қуаттылықтарды салу кезінде қайта өңделетін ауыл шаруашылығы өнімінің ерекшеліктерін – масса бірлігіндегі көліктік шығындарды, капитал сыйымдылығын, шикізаттың ықтимал көлемін және келіп түсу маусымдылығын ескерген жөн.

Ауыл шаруашылығы кооперативтерін құру жолындағы басты кедергілердің бірі коммерциялық банктердің кредиттік ресурстарына қолжетімділік деңгейінің төмен болуы және айтарлықтай мемлекеттік қолдаудың болмауы жағдайында, кооперативтің әлеуетті мүшелерінде техника мен жабдық сатып алу үшін бастапқы капиталдың жетіспеуі болып табылады. Сондықтан, ҚР-да ауыл шаруашылығы кооперациясын дамыту тиімділігін арттырудың ұсынылып отырған тетігінің негізгі міндеттерінің бірі мемлекеттік қаражат, бюджеттен тыс қорлар, жеке және заңды тұлғалар, отандық және шетелдік донорлық ұйымдар қаражаты есебінен кооперативтік құрылымдарды қаржылық қолдаудың нарыққа барабар көпарналы жүйесін қалыптастыру болып т а б ы л а д ы .

Әр өңірдің өзіне тән ерекшеліктерін ескере отырып, ауыл шаруашылығы кооперациясын дамытудың өңірлік бағдарламаларын әзірлеу ұсынылады, оған түсіндіру жұмысы, құрылған кооперативтерге қаржылық, ұйымдастырушылық, насихаттау, консультациялық, ақпараттық көмек көрсету кіреді. Оларды әзірлеу кезінде өзара байланысты міндеттер кешенін, пайдаланылатын ресурстарды, оларды алу көздерін көрсете отырып, әлеуметтік, экономикалық, ұйымдастырушылық, өндірістік сипаттағы атаулы іс-шараларды, қол жеткізілетін нәтижелер мен ауыл шаруашылығы кооперацияларының таралу және даму тетігін ескеру қажет.

Өңірлік бағдарламалар оң тәжірибені таратуға, кооперативтердің өткізу нарықтарына, материалдық-техникалық ресурстармен жарақтандыруға, аграрлық-сервистік көрсетілетін қызметтерді орындау жөніндегі көрсетілетін қызметтерге қолжетімділігін жеңілдетуге бағытталуы тиіс. Ауыл шаруашылығы кооперативтерін өңірлер бөлінісінде ұйымдастыру жөніндегі нақты карталардың болуы

қолда бар кәсіпорындардың ресурстық әлеуетін айқындау мүмкіндігін, кооперативтердің әртүрлі модельдерін ұйымдастыру және орналастыру мүмкіндігін, оған деген қажеттілікті қанағаттандыру дәрежесін, өткізу нарығына қолжетімділікті айқындау, жарақтандыру, даму перспективаларын және олардың өңір экономикасына әсерін бағалау мүмкіндігін береді.

Ауыл шаруашылығы кооперативтері және олардың тиімділігі туралы дұрыс ақпарат алу мақсатында ауыл шаруашылығы кооперативтерінің дамуын статистикалық қадағалау жүйесін енгізу, қызмет түрлері мен нысандары бойынша «Ауыл шаруашылығы кооперативтері» тіркелімін жасау, ауыл шаруашылығы кооперативтеріне мерзімді ішінара зерттеп қарау жүргізу ұсынылады.

Ақпараттық-консультациялық қамтамасыз ету ауыл шаруашылығы кооперативтерін сәтті дамытудың басты алғышарттарының бірі болып табылады. Оларды тиімді дамыту үшін фермерлерді, ЖҚШ иелерін, ауыл кәсіпкерлерін, сондай-ақ ауыл шаруашылығы кооперативтерінің, микроқаржылық ұйымдардың және жергілікті атқарушы органдардың ауыл шаруашылығы кооперативтерінің қызметін реттеуге және оларды қолдауға жауапты басшылары мен мамандарын даярлау мен олардың біліктілігін арттырудың тұрақты жұмыс істейтін жүйесі қажет.

Кооперативтерді ақпараттық қамтамасыз ету жүйесін қалыптастыру қажет, оның шеңберінде кооперативтер мүшелері және әлеуетті кооператорлар мемлекеттік аграрлық саясат, кредит беру, салық салу, субсидиялау шарттары, сауда көлемі, бағалар және т.б. туралы уақтылы және сапалы ақпарат ала алады. Мамандандырылған дерекқорлар құру, оқу, анықтамалық-ақпараттық және әдістемелік әдебиет шығару және тарату, тиісті талдамалық зерттеулер жүргізу болжанады.

Осы іс-шараларды іске асыру ауыл тұрғындарының хабардар болуын, оның ішінде құқықтық мәселелер бойынша хабардар болуын едәуір арттыруға, нысаналы топты дамыту үшін әдіснамалық база дайындауға және оларға қатысушылардың біліктілік деңгейін үнемі арттырып отыруға, озық тәжірибемен үнемі алмасып отыру үшін жағдай жасауға мүмкіндік береді.

Осы жұмысты жүзеге асыру үшін ҚР АШМ аясында АӨК-нің бірыңғай ақпараттық-консультациялық жүйесінің бір бөлігі (бөлімшесі) ретінде кооперацияны дамытудың ақпараттық-консультациялық қызметін құрған орынды.

Консультациялық және ұйымдастырушылық жұмыс:

- қажет етілетін жерлерде жаңа кооперативтер құруға;
- жұмыс істеп тұрған кооперативтер мүшелерінің санын кеңейтуге;
- кооператив мүшелерінің кооперативтердің шешімдерін қабылдау және істерін басқару процесіне белсенді қатысуына көмек көрсетуге;
- кооператив мүшелері мен жұмыскерлеріне кооперативтік құндылықтар мен қағидаттарға негізделген, қазіргі заманғы экономикалық жүйеге барабар шаруашылық тетігін құруда көмек көрсетуге бағытталатын болады.

ҚР-ның бірқатар өңірлерінде ауыл шаруашылығы кооперативтерінің қызметін жетілдіру және мемлекеттік қолдау үшін оларды құру жөніндегі пилоттық жобалар әзірленетін және іске асырылатын болады.

Ауылда ауыл шаруашылығы кооперативтерін сәтті дамыту шарттарының бірі ауыл шаруашылығы кооперативтерінің бірыңғай жүйесін құру болып табылады, ол мемлекеттік, өңірлік және аудандық деңгейлерге біріккен, ұйымдық-құқықтық және функционалдық қатынастардағы, әртүрлі түрлер мен деңгейлердегі кооперативтердің жиынтығын білдіреді. Ауыл шаруашылығы кооперативтерін дамыту тиімділігін арттыру тетігі ауыл шаруашылығы кооперацияларының аудандық деңгейдегі нысандарын ұйымдастыру мәселелері бойынша Үйлестіру кеңесін және консультанттардың жұмыс топтарын құру жолымен мемлекеттік (жергілікті) органдармен өзара байланыста қызмет ететін ауыл шаруашылығы кооперативтерінің көпдеңгейлі жүйесін кезең-кезеңмен қалыптастыруды, сондай-ақ олардың қаржылық, қоғамдық және басқа да ұйымдармен өзара іс-қимылын көздейді.

Республикада ауыл шаруашылығы кооперациясын дамытудың тиімділігін арттыру мақсатында әр аудан деңгейінде үйлестіру кеңестері құрылатын болады. Үйлестіру кеңесінің негізгі міндеті аудандық деңгейдегі ауыл шаруашылығы кооперативтері жүйесін дамыту жөніндегі іс-шаралармен қамтамасыз ету болып табылады.

Кооперативтерді ауыл шаруашылығы өнімін дайындау және бастапқы қайта өңдеу, сервистік және кредиттік қызмет көрсету бойынша мемлекеттік қолдау шеңберінде қаржылық және қаржылық емес сипаттағы шаралар қолданылатын болады.

Қаржылық қолдау шаралары – ауыл шаруашылығы техникасы мен жабдығы лизингі, ауыл шаруашылығы техникасы мен жабдығын сатып алу жөніндегі шығындарды инвестициялық субсидиялау, АӨК субъектілеріне кредит беру, ауыл шаруашылығы техникасы мен жануарларының, технологиялық жабдықтың лизингі кезінде сыйақы мөлшерлемесін субсидиялау, ауыл шаруашылығы кооперативтері ревизиялық одақтарының кооперативтерге ішкі аудит жүргізуге арналған шығындарын субсидиялау, сондай-ақ кредит бойынша бастапқы төлемді (бірлесіп қаржыландыру) инвестициялық субсидиялар және кейіннен өз мүшелеріне кредит беру үшін кредиттер беру есебінен өтей отырып, «ҚазАгро» ҰБХ» АҚ еншілес компанияларының шарттары бойынша кредиттер мен лизинг беру рәсімдерін жеңілдету.

Қаржылық емес қолдау шаралары – кооперативтердің басшылары мен мамандарын даярлауға арналған ауыл шаруашылығы оқу орындарына және олардың біліктілігін арттыру орталықтарына арналған оқу-әдістемелік материалдарды әзірлеу, ауыл шаруашылығы ЖОО-лары мен колледждерінде міндетті пән ретінде ауыл шаруашылығы кооперациясының экономикасы және ұйымдастырылуы жөніндегі курсты жүргізу, сондай-ақ жеке қосалқы және шаруа қожалықтары иелерін біліктілікті арттыру курстары мен семинарларының қатысушылары ретінде АӨК субъектілерін ақпараттық қамтамасыз ету бағдарламасына өтеусіз негізде қосу және ауыл

шаруашылығы оқу орындары, жалпы мақсаттағы университеттер және білім тарату орталықтары жанынан біліктілікті арттыру жүйесі арқылы аграрлық құралымдардың, орталық және жергілікті атқарушы органдардың басшылары мен мамандарының ауыл шаруашылығы кооперациясы мәселелері бойынша біліктілігін арттыру.

5.2. АӨК өніміне қатысты ішкі және сыртқы сауда саясатын оңтайландыру

Ішкі сауданы дамыту үшін өңірлік тұрақтандыру қорларын қалыптастыру мен пайдаланудың қолданыстағы тетіктерінің тиімділігін арттыру, оларды реттеу жөніндегі функцияларды жергілікті атқарушы органдарға беру, нарық субъектілерінің бәсекелестікке қарсы іс-қимылдарының жолын кесу бойынша шаралар қабылданатын болады.

Сыртқы сауданы дамыту үшін ҚР АШМ, «ҚазАгро» ҰБХ» АҚ, ҚР АШМ-ның басқа ведомстволық бағынысты ұйымдары сайттарында АӨК субъектілеріне өткізу нарықтары бойынша ашық салалық деректер беру, сондай-ақ, «Атамекен» ҚР ҰКП-ның кәсіпкерлерге қызмет көрсету орталықтары тарапынан маркетингтік қызметтер көрсету бойынша шаралар қабылданатын болады.

Бекіре тұқымдас балықтардың көлеңкелі айналымын төмендету мақсатында генетикалық паспорттандыру жүйесін енгізу үшін заңнамалық негіз жасалатын болады.

Бұдан басқа, қазақстандық өндірушілер үшін Қазақстанның ішінде және шет елдерде салалық көрмелер өткізуде қолдау көрсетілетін болады.

АШТӨ-нің сауда алаңдарына қол жеткізуін қамтамасыз ету мақсатында республиканың барлық ірі қалаларында көтерме-тарату орталықтары (КТО) желісін құруға жәрдем көрсетілетін болады. КТО қоймалардан, павильондар мен ауыл шаруашылығы өнімінің көтерме саудасына арналған басқа үй-жайлардан тұратын болады, онда ауыл шаруашылығы және тамақ өнімін сақтау, орау, өткізу және тасымалдау жөніндегі технологиялық операциялар генерацияланатын болады. Қажет болған жағдайда, кедендік, ветеринариялық-санитариялық, карантиндік, санитариялық-эпидемиологиялық және өзге де операциялар көзделетін болады.

КТО тарту үшін заттай гранттар бөлу және тағы сол сияқты қолайлы жағдайлар жасалатын жеке инвесторлардың, оның ішінде шетелдік инвесторлардың қаражаты есебінен құрылады. Бұдан басқа, КТО-ны дамытуға арналған мемлекеттік қолдау шараларын, оның ішінде сатып алынған техника мен жабдықтың құнын өтеуге инвестициялық субсидиялар беру түріндегі шараларды кеңейту үшін нормативтік құқықтық негізді жетілдіру мәселесі пысықталатын болады.

КТО-ны мемлекеттік қолдау олардың құрылысы үшін жер учаскесін бөлуден, «Бизнестің жол картасы – 2020» бағдарламасы шеңберінде инфрақұрылым тартудан, тауар сапасының сәйкестігіне мемлекеттік сертификаттар беруден және т.б. тұратын

б о л а д ы .

Бірінші сатыда 2017 жылға дейін Астана, Алматы, Шымкент қалаларында 3 КТО құрылатын болады.

Екінші сатыда 2018 – 2021 жылдары республиканың қалған ірі қалаларында, оның ішінде шекара маңындағы қалаларда КТО құрылатын болады.

КТО базасында дайындалып, экспортқа жөнелтілетін ауыл шаруашылығы өнімінің ірі партиялары құрылатын болады.

Тамақ өнімдерін қайта өңдеу жөніндегі басым сектор үшін сауда-логистикалық инфрақұрылымды дамыту ИИДМБ шеңберіндегі жүйелі және атаулы мемлекеттік қолдау шараларымен қамтамасыз етілетін болады.

Экспорттық саясат өнімді әлеуетті өткізу нарықтарына ілгерілетуді мақсатты түрде қолдау негізінде жүргізілетін болады. Осы мақсаттар үшін «ҚазАгро» ҰБХ» АҚ-ның өз қаражаты есебінен «Азық-түлік корпорациясы» ҰК» АҚ «ҚазАгроКепіл» АҚ-мен және «KAZNEX INVEST» экспорт және инвестициялар жөніндегі ұлттық агенттігі» АҚ-мен, сондай-ақ ҚР-ның шетелдердегі дипломатиялық өкілдіктерімен өзара тығыз іс-қимылда АӨК-нің экспорттық орталығы рөлін атқарады. Орталық:

1) сыртқы нарықтарды талдауды және перспективалы өткізу елдері үшін өнімді ілгерілетудің жол карталарын жасауды;

2) АШТӨ-ден өнімді форвардтық сатып алуды және ірі экспорттық партияларды қалыптастыруды;

3) сыртқы нарықта сұранысқа ие ауыл шаруашылығы өнімі үшін өткізудің экспорттық арналарын құруды;

4) АШТӨ-нің экспорттық келісімшарттарын сақтандыруды және кепілдендіруді ұсынууды;

5) «KZ ORGANIC FOOD»-ты қоса алғанда, шатырлы брендтерді ілгерілетуді;

б) өнімді экспорттау бойынша, оның ішінде келісімшарттарды сүйемелдеу бойынша консультациялық қызметтер көрсетуді жүзеге асыратын болады.

5.3. АӨК-ні мемлекеттік реттеу шараларын жетілдіру Өсімдік шаруашылығы

Өсімдік шаруашылығы өнімін тиімді дамыту мақсатында өнімді қайта өңдеу және өткізу инфрақұрылымына байланыстыра отырып, өндірістерді өңірлік мамандандыру қамтамасыз етілетін болады.

Бұл үшін кооперация негізінде өнімді сақтау, тасымалдау, қайта өңдеу және өткізу инфрақұрылымын салу, минералды тыңайтқыштарды және пестицидтерді пайдалану, сондай-ақ жоғары репродукциялы тұқымдарды өндіру мен пайдалану ынталандырылатын болады. Бұл шаралар жоғары түсім мен сапалы өнім алуға мүмкіндік береді.

Тұқым шаруашылығын техникалық және технологиялық жаңғырту инвестициялық

шығындарды субсидиялау және тұқым шаруашылығы бойынша технологиялық платформа құру арқылы жүзеге асырылатын болады.

Басым тәртіппен АӨК субъектілерінің техникасы мен жабдығын жаңарту үшін жағдайлар жасалатын болады.

Егіс алаңдары құрылымын әртараптандыруды, құрама жем өндіруді және сұранысқа ие өнім экспортын өсіру мақсатында арпа, сұлы, астыққа арналған жүгері өндіруді ынталандыру қамтамасыз етілетін болады.

Майлы дақылдарды қайта өңдеу жөніндегі кәсіпорындарды жүктеу және сұранысқа ие өнім экспортын ұлғайту үшін майлы дақылдарды, оның ішінде күнбағысты, рапсты, зығырды, сояны өндіру және осы өнімдерді қайта өңдеуші кәсіпорындардың сатып алуын ынталандыру қамтамасыз етілетін болады.

Жеміс-көкөніс шаруашылығын, жүзім шаруашылығын дамыту мақсатында инвестициялық шығындарды субсидиялау есебінен жеміс-жидек дақылдары мен жүзім отырғызу, маусымаралық кезеңде жылыжай кешендерінде көкөніс өнімін өндіру, су үнемдегіш технологияларды қолдану ынталандырылатын болады, сондай-ақ, «Апорт» сортты алма ағашы бақтарын отырғызу және өсіру шығындарын өтеу қамтамасыз етілетін болады. Кооперация негізінде өндірудің, дайындаудың, сақтаудың, қайта өңдеу мен өткізудің толық циклі инфрақұрылымы жасалатын болады.

Картоп шаруашылығында картоптың вируссыз тұқымдарын пайдалануды ынталандыру, картоп сақтау қоймаларын салуды қолдау есебінен өндірістің сапасы мен қарқындылығын арттыруға бағытталған шаралар қабылданатын болады.

Қант қызылшасын өндіру мен қайта өңдеу көлемін арттыру мақсатында қант қызылшасын өндіруді және қайта өңдеуші кәсіпорындардың қант қызылшасын сатып алуын ынталандыру, шағын зауыттар салу және жұмыс істеп тұрған қант зауыттарын инвестициялық шығындарды субсидиялау және су үнемдегіш технологияларды енгізу жолымен реконструкциялау бойынша шаралар қабылданатын болады.

Күріш шаруашылығы мен мақта шаруашылығын қолдау күріш шаруашылығында су үнемдегіш технологиялар енгізуді ынталандыру, лазерлі жоспарлағыштарды пайдалану есебінен жүзеге асырылатын болады. Қосымша қолдау аумақтарды дамытудың, кредит беру мен лизингтің өңірлік бағдарламалары шеңберінде жүзеге асырылатын болады.

Мал шаруашылығы саласының азықтарға деген қажеттіліктерін қамтамасыз ету мақсатында оларды өндіруге арналған шығындарды және мамандандырылған техника мен жабдық сатып алу кезіндегі инвестициялық шығындарды субсидиялау жолымен азықтық дақылдар өндірісінің өсімін ынталандыру қамтамасыз етілетін болады.

Мал шаруашылығы

Етті мал шаруашылығында неғұрлым сапалы және тиісіншенеғұрлым қымбат асыл тұқымды өнімге сұранысты ұлғайту мақсатында асыл тұқымды өнім сапасынабақылау күшейтілетін болады, республикалық палаталар мен мемлекет тарапынан селекциялық және асыл тұқымдық жұмыстың сапасын бағалау тетіктері жетілдірілетін болады. Сондай-ақ материалдық-техникалық базасы бар және селекциялық және асыл тұқымдық жұмысты жүргізуді тиісінше жүзеге асыратын асыл тұқымдық репродукторлар өнімінің сапасын арттыру есебінен асыл тұқымды жануарларды сатып алу ынталандырылатын болады.

Малды тұқымдық жақсарту, сондай-ақ бордақылау тиімділігін арттыру мақсатында жеке қосалқы және фермерлік шаруашылықтарда асыл тұқымды бұқалардың әлеуеті пайдаланылатын болады.

Малды сатып алу кезіндегі шығасыларды төмендету мақсатында жеке инвестициялар есебінен мал саудасы инфрақұрылымы жасалатын болады.

Сүтті мал шаруашылығында тауарлы сүт өндіру көлемін арттыру мақсатында отбасылық және өнеркәсіптік сүт-тауарлы фермалар құруға жәрдемдесу, өндірісті механикаландыру деңгейін арттыруды ынталандыру, ал селекциялық және асыл тұқымдық жұмыста асыл тұқымдық репродукторлар құруды және сапалы асыл тұқымды материалды пайдалануды ынталандыру бойынша шаралар қабылданатын болады.

Қой шаруашылығында қозы еті мен биязы жүн өндірісі басым бағыты болады.

Қозы етін өндіру үшін қозыларды жыл бойы алу және өсіру технологиялары енгізілетін болады.

Биязы жүн өндіру мақсатында өңірлердің мамандану схемасын ескере отырып, биязы жүнді тұқымдық қошқарлар пайдаланылатын селекциялық-асыл тұқымдық жұмыс ынталандырылатын болады. Бұл ауыл кооперациясын дамыту есебінен биязы жүнді бастапқы өңдеу жөніндегі кәсіпорындардың қуаттылықтарын жүктеуді қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Жылқы шаруашылығы мен түйе шаруашылығында тауарлы өндіріске басты назар аударылатын болады. Бұл үшін сервистік қызметтер көрсету, жылқы шаруашылығы мен түйе шаруашылығы өнімін дайындау және қайта өңдеу жөніндегі ауыл шаруашылығы кооперативтері құрылатын болады, сондай-ақ құдықтар орналастыруға және жайылымдарды жақсарту жөніндегі іс-шараларды жүргізуге арналған шығындарды субсидиялау жолымен жайылымдарды суландыру бағдарламасы жалғасатын болады.

Құс шаруашылығында салқындатылған құс етін өндіру мен тұтынуды, етті бағыттағы отбасылық және өнеркәсіптік құс фабрикаларын, сондай-ақ инкубаторлық станцияларды құруды, жұмыртқаны тереңдете қайта өңдеуді ынталандыру бойынша шаралар қабылданатын болады.

Өңірлік бағдарламалар арқылы құс шаруашылығының дәстүрлі емес бағыттары (суда жүзетін құс және бөдене) ынталандырылатын болады.

Шошқа етін өндірудің тиімділігін арттыру үшін асыл тұқымды материалдың қолжетімділігі қамтамасыз етілетін және жұмыс істеп тұрған шошқа өсіру кешендері мен фермаларын жаңғыртуды ынталандыру жөніндегі шаралар қабылданатын болады.

Бал ара шаруашылығында балмен ішкі нарықты қамтамасыз ету және оның экспорттық әлеуетін пайдалану үшін бал аралардың өнімділігін арттыру мақсатында материалдық-техникалық базаны жаңғырту және селекциялық-асыл тұқымдық жұмысты ынталандыру жөніндегі шаралар қабылданатын болады. Бал тасушы азықтық конвейерлер құру мәселесі пысықталатын болады.

Бұдан басқа, халықаралық талаптарға сәйкес бал ара шаруашылығының нормативтік құқықтық және нормативтік-техникалық базасы өзектендірілетін және үндестірілетін болады.

Марал шаруашылығын, ешкі шаруашылығын және үй қояны шаруашылығын дамытуды қолдауаумақтарды дамытудың өңірлік бағдарламалары жәнежеке қосалқы және фермерлік шаруашылықтарға кредит беру шеңберінде жүзеге асырылатын болады.

Ауыл шаруашылығы жануарлары мен құстардың өнімділігін арттыру мақсатында жергілікті жердің мал шаруашылығы құрылымы бейімделуі тиіс аймақтық табиғи-климаттық жағдайлармен тығыз байланысты берік азықтық база құру жөніндегі шаралар қабылданатын болады.

Бұл үшін елдің азықтық теңгерімі және табиғи-климаттық ерекшеліктерді ескере отырып, өңірлік аспектіде ауыл шаруашылығы жануарларын азықтандырудың базалық рациондарын жаңарту әзірленетін болады, сондай-ақ азықтық дақылдар егістерін орналастырудың оңтайлы құрылымы және оңтайлы аграрлық техникасы бар перспективалы азықтық және жайылымдық дақылдар айқындалатын болады.

Бұдан басқа, табиғи жайылымдарды түбегейлі және үстіртін жақсартуды ынталандыру, жайылымдарды қоршау және суару жүйелерін қалпына келтіру жолымен тыңайған және пайдаланылмаған жерлерді айналымға тарту бойынша шаралар қабылданатын болады. Сондай-ақ азықтар дайындау мен сақтау тәсілдерінің тиімділігін арттыру бойынша шаралар қабылданатын болады.

Азық өндірісін және тұқым шаруашылығын дамыту мақсатында құрама жем кәсіпорындарының жүктелуін қамтамасыз ету және құрама жемдерді пайдалануды ынталандыру тетігі әзірленетін және іске асырылатын болады.

Сондай-ақ басым сектор ретінде тамақ өнімдері өндірісі шетелдік инвесторларды тарту мен экспортты ілгерілетуді қоса алғанда, Қазақстан Республикасын индустриялық-инновациялық дамытудың 2015 – 2019 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы шеңберінде жүйелі және атаулы мемлекеттік қолдау шараларымен қамтамасыз етілетін болады.

Органикалық өнім өндірісі мен айналымы

Органикалық ауыл шаруашылығы өнімінің өндірісі мен айналымын реттеуді жетілдіру мақсатында органикалық өнімді өндіру, оның айналымы саласындағы ұлттық заңнаманы жетілдіру бойынша, атап айтқанда, ұлттық және халықаралық нормалар бойынша органикалық өнімнің сәйкес келуін растау және оны бақылау бойынша шаралар қабылданатын болады.

Сондай-ақ органикалық өнім өндіру, оның айналымы және оны сертификаттау қағидалары (стандарттары) халықаралық нормалармен және талаптармен, сондай-ақ Қазақстанның органикалық өнімін импорттаушы елдердің заңнамасымен үндестірілетін болады және өсімдіктерді қорғаудың биологиялық құралдарын, топырақты жақсартқыштарды, өсімді ынталандырғыштарды және органикалық өндірісте қолданылатын басқа да биопрепараттарды өндіру мен қолдану бойынша нормативтік-техникалық құжаттар әзірленетін болады.

Органикалық өнімді өндіру, өткізу, экспорттау және импорттау туралы статистикалық есептілік енгізілетін болады.

Ішкі және сыртқы нарықтарда қазақстандық органикалық өнімге деген сұранысты ынталандыру және органикалық өндіріс өнімін танымал ету үшін ақпараттық-насихаттау іс-шаралары, қазақстандық органикалық сектор мүдделерін халықаралық деңгейде, оның ішінде органикалық өндіріс жөніндегі халықаралық көрмелерде, сауда алаңдары мен форумдарында білдіру және қорғау ұйымдастырылатын болады, сондай-ақ органикалық өндіріс технологияларын, практикаларын, әдістерін таныстыруға арналған модельдік шаруашылықтарды және органикалық өндірушілер кооперациясын құруда жәрдем көрсетілетін болады.

Ауыл шаруашылығы өнімін қайта өңдеу және тамақ өнеркәсібі

Қайта өңдеуші кәсіпорындарды барынша жүктеуді қамтамасыз ету, ауыл шаруашылығы шикізатын қайта өңдеу үлесін ұлғайту және ішкі және сыртқы нарықтарда отандық өнімнің бәсекеге қабілеттілігін арттыру мақсатында шаралар кешені қабылданатын болады.

Жеке қосалқы және ұсақ шаруа (фермер) қожалықтарының ауыл шаруашылығы өнімін дайындау және оларды ауыл шаруашылығы кооперациясы арқылы қайта өңдеуші кәсіпорындарға жеткізу жүйесі қалыптастырылатын болады.

Қазіргі заманғы жабдығы бар, бәсекеге қабілетті және экспортқа бағдарланған өнім шығаруға бағдарланған ауыл шаруашылығы өнімін қайта өңдеу және тамақ өнеркәсібі жөніндегі кәсіпорындарды салу және жаңғырту кезіндегі инвестициялық шығындарды субсидиялау жалғасатын болады.

Ауыл шаруашылығы шикізатын қайта өңдеу және тамақ өнеркәсібі өнімінің

отандық және экспорттық брендін жасау, қосылған құны жоғары қайта өңдеу және тамақ өнеркәсібі өнімінің экспортын басым тәртіппен қолдау ынталандырылатын б о л а д ы .

Экспортқа бағдарланған ауыл шаруашылығы өнімін қайта өңдеу және тамақ өнеркәсібі жөніндегі кәсіпорындарды халықаралық талаптар бойынша сертификаттауды ұйымдастыру, сондай-ақ ауыл шаруашылығы өнімін қайта өңдеу және тамақ өнеркәсібі жөніндегі кәсіпорындар басшылары мен мамандарын оқыту және олардың біліктілігін арттыру жөніндегі шаралар іске асырылатын болады.

Мал шаруашылығы және өсімдік шаруашылығы өнімін қадағалау жүйесі әзірленетін және енгізілетін болады.

Ауыл шаруашылығы машиналарын жасау

Ауыл шаруашылығы машиналарын жасау ИИДМБ шеңберінде мемлекеттік қолдаудың жүйелі және атаулы шараларымен қамтамасыз етілетін болады.

Ауыл шаруашылығы машиналарын жасауды дамыту үшін локализациялау деңгейі жоғары ауыл шаруашылығы техникасы мен жабдықтарының барынша сұранысқа ие түрлерін өндіру туралы келісімдер жасасу және олардың орындалуын мониторингтеу, ИИДМБ шеңберінде ғылыми-техникалық және тәжірибелік-конструкторлық инфрақұрылымды қамтамасыз ету, АШТӨ-нің инвестициялық шығындарын субсидиялау жолымен сұранысты ынталандыру, локализациялау деңгейі жоғары ауыл шаруашылығы техникасы мен жабдықтарының барынша сұранысқа ие түрлерін өндіруді ұйымдастыру жөніндегі шараларды іске асыруды ескере отырып, «ҚазАгро» ҰБХ» АҚ желісі бойынша кредит пен лизинг беру секілді шаралар қабылданатын б о л а д ы .

Бұдан басқа, ауыл шаруашылығы машиналарын жасау мәселелерін реттеу бөлігіндегі функцияларды Қазақстан Республикасы Инвестициялар және даму министрлігінен ҚР АШМ-ға беру мәселесі пысықталатын болады.

Агрохимиялық өнім өндірісі

Агрохимиялық өнім өндірісі басым сектор ретіндетыңайтқыштар өндіру жөніндегі өңірлік хаб құруды, шетелдік инвесторларды тартуды, озық аграрлық-химиялық технологияларды игеру мақсатында жұмыс істеп тұрған кәсіпорындарды жаңғыртуды және ғылыми-зерттеу және тәжірибелік-конструкторлық жұмыстарды (бұдан әрі – ҒЗТКЖ) жандандыруды қоса алғанда, ИИДМБ шеңберінде мемлекеттік қолдаудың жүйелі және атаулы шараларымен қамтамасыз етілетін болады.

Субсидиялау жүйесін жетілдіру

Субсидиялар тиімділігін арттыру және АШТӨ-ні мемлекеттік қолдау шараларымен барынша қамту мақсатында субсидиялау өлшемшарттары мен нормативтерінің егжей-тегжейлі айқындамасы қолданылатын болады. Субсидиялар басым тәртіппен сұранысқа ие өнім өндірісін қолдауға бағытталатын болады.

Субсидиялауды жетілдірудің жалпы шаралары. 2017 жылдан бастап субсидиялау жүйесіне мынадай өзгерістер енгізілетін болады:

- салыстырмалы мәндегі, тауарлар, жұмыстар мен көрсетілетін қызметтер құнының пайызындағы субсидиялаудан абсолютті, құндық мәндегі субсидиялауға басым түрде көшу ;

- салада технологиялық процестерді жүргізу мерзімдеріне сәйкес субсидиялар беру мерзімдерін оңтайландыру ;

- мынадай басымдықтар бойынша басымдықпен субсидиялау: импортты алмастыру, экспортқа бағдарлану, өзге де бағыттар, ішкі тұтынуды қамтамасыз ету көрсеткішіне қол жеткізу бойынша субсидиялау деңгейі қысқаратын болады;

- кредит беру мерзімі бір жылға дейінгі айналым қаражатын толықтыруға арналған кредиттер бойынша сыйақы мөлшерлемесін субсидиялауды қоспағанда, мемлекеттің ұзақ мерзімді міндеттемелерінің шоғырлануын болдырмау үшін сыйақы мөлшерлемесін субсидиялаудан инвестициялық шығындарды субсидиялауға көшу;

- маңызды өңірлік мәні бар АӨК өнімінің жекелеген түрлерін субсидиялауды уәкілетті орган әзірлейтін қағидалар бойынша ЖБ қаражаты есебінен жүзеге асыру.

Бұдан әрі субсидиялау жүйесі мынадай түбегейлі өзгерістерге ұшырайды:

- субсидиялауға арналған барлық өтінімдерді қараудың, мониторинг жүргізудің және деректерді алушылар бойынша топтастырудың автоматтандырылған жүйесін кезең - кезеңмен енгізу ;

- шығындардың жекелеген түрлерін субсидиялаудан кәсіпорынның өндірістік көрсеткіштері және төленетін субсидия тиімділігінің мониторингі негізінде оны кешенді субсидиялау саясатына көшу ;

- берілетін субсидия түрлерін және АӨК субъектілерінен сұралатын құжаттарды түбегейлі азайту ;

- субсидиялардың тиімділігін арттыру және АШТӨ-нің мемлекеттік қолдау шараларымен қамтылуын кеңейту мақсатында субсидиялау нормативтері мен өлшемшарттарының барынша егжей-тегжейлі айқындамасы қолданылатын болады.

Бұдан басқа, оператордың функцияларын субсидиялаудың кейбір түрлері (қаржылық сауықтыру, инвестициялық субсидиялау) бойынша бәсекелес ортаға беру жергілікті атқарушы органдардың операторды таңдаудағы, олар көрсеткен қызметтер құнын айқындаудағы, оператор функцияларын орындаудағы түрлі тәсілдемесін көрсетті, осылайша, субсидиялау қағидаларында көзделген мониторинг сапасыз және алуан түрлі тәсілдемеде жүргізілген, есептілік ұсыну мерзімдері бұзылған.

Мемлекеттік қолдау шараларын іске асыруға біркелкі тәсілдеме қажет екендігін

ескере отырып, субсидиялаудың кейбір түрлері (қаржылық сауықтыру, инвестициялық субсидиялау) бойынша мамандандырылған ұйымдар ішінен бірыңғай оператор тартылатын болады. Субсидиялаудың кейбір түрлері бойынша оператордың функциялары алып тасталып, қаражат субсидиялау төлеуге арналған оның көрсетілетін қызметтеріне ақы төлеуге қайта бағыттталатын болады.

Өсімдік шаруашылығындағы және өсімдік шаруашылығы өнімін қайта өңдеудегі субсидиялауды өзгерту жаңа технологиялар енгізуді ынталандыруға, егіс кезінде сапасы жоғары тұқым материалын пайдалануға, минералды тыңайтқыштарды, өсімдіктерді қорғау құралдарын ауқымды қолдануға, өнімділігі жоғары ауыл шаруашылығы техникасы мен жабдығын сатып алуға, яғни, түсімділік пен сапаны арттыруға, тиісінше, өндірістің барынша жоғары тиімділігіне қол жеткізуге тікелей әсер ететін факторларға бағыттталатын болады. Бұл қайта өңдеуші қуаттылықтарды жүктеуді қамтамасыз етуге, экспортқа бағдарланған қосылған құны жоғары өнім өндіруді арттыруға, өсімдік майы мен қант бойынша импортты алмастыруға қол жеткізуге мүмкіндік береді.

Минералды тыңайтқыштар мен пестицидтерді субсидиялау бойынша субсидиялар нормаларын пайыздық мәнде белгілеуден шыққан еліне қарамастан, теңгедегі абсолюттік нормативке көшу бөлігінде өлшемшарттар мен тетіктер өзгертін болады. Бұдан басқа, гербицидтерді ғана емес, инсектицидтерді, фунгицидтерді, дефолианттарды және пестицидтердің басқа да түрлерін субсидиялау үшін заңнамалық негіз құрылатын болады. Абсолюттік нормативке көшу бағаның негізсіз артуы тәуекелдерін төмендетуге, қолданылатын тыңайтқыштар мен пестицидтерді сатып алуды және олардың ассортиментін кеңейтуді ынталандыруға мүмкіндік береді.

Тұқым шаруашылығында бірегей және элиталық тұқымдарды субсидиялау жаңаратын болады, бірінші буын будандарын субсидиялау жалғастырылған жағдайда, бірінші репродукциялы тұқымды (ең аз нормаларсыз және тек басым дақылдар бойынша) және жеміс-жидек дақылдары мен жүзімнің элиталық көшеттерін (өткізудің орнына сатып алу) субсидиялау тетігі өзгертін болады.

Дәнді дақылдар үшін «Аграрлықнесие корпорациясы» АҚ-ның көктемгі егіс жұмыстарына кредит беруіне және «Азық-түлік корпорациясы» ҰК» АҚ-ның форвардтық сатып алуына көше отырып, қолданыстағы гектарға арналған субсидиялау тәртібі алып тасталатын болады. «Азық-түлік корпорациясы» ҰК» АҚ кейіннен құрама жем зауыттарына не қайта өңдеуге өткізе отырып, дақылдардың нақты көлемі мен тізбесін алу үшін форвардтық сатып алу операторы ретінде қызмет етеді.

Азықтық дақылдар, мақта, күріш және жабық топырақ көкөністері үшін базалық субсидиялар (тұқымдар, минералды тыңайтқыштар, пестицидтер) сақтала отырып, 1 гектарға арналған субсидиялау жалғасатын болады.

Жылыжайлар үшін жылыжайларды пайдалануға енгізу жылына және қолданылатын технологияларға байланысты, субсидия төлеудің сараланған тәсілдемесі қолданыла

отырып, гектарлық субсидиялау тетігі өзгеретін болады.

Өнім (жеміс, көкөніс, картоп) өндіруді ынталандыру үшін кооперативтерге бірігу арқылы субсидия алу мүмкіндігін беру жолымен өндірістің нақты көлемдерін ескере отырып, субсидиялау жүргізілетін болады.

Қайта өңдеуші кәсіпорындар қуаттылықтарын шикізатпен қамтамасыз ету және жүктеу мақсатында майлы тұқымдар мен қант қызылшасының 1 тоннасының құнын субсидиялаудың жаңа тетігі енгізілетін болады.

Бұдан басқа, АШТӨ-ге су беру жөніндегі көрсетілетін қызметтер құнын субсидиялау жалғастырылатын болады.

Мал шаруашылығындағы субсидиялауды өзгерту басым бағыттар бойынша саланы мемлекеттік қолдау шараларының барынша тиімділігін қамтамасыз етуге бағыттالاتын болады.

Мал шаруашылығында аналық мал басын субсидиялаудан шығым пайызына байланыстыра отырып, төлі бар аналық мал басын субсидиялауға көшу орын алатын болады.

Өндірілген өнімді (сиыр еті, сүт, құс еті, тағамдық жұмыртқа, шошқа еті) субсидиялауға тең қолжетімділікті қамтамасыз ету үшін өндірістің нақты көлемдерін ескере отырып, өлшемшарттар қайта қаралатын, шекті мәндер төмендетілетін және нормативтер сараланатын, сондай-ақ кооперативтерге бірігу арқылы субсидиялар алу мүмкіндігі берілетін болады.

Сүтті бағыттағы асыл тұқымды төлдің, шошқалардың асыл тұқымды төлінің, тәуліктік балапандардың, ата-енелік және ата-тектік нысандағы асыл тұқымды жұмыртқаның қолжетімділігін арттыру үшін субсидиялау нормативтері ұлғайтылатын болады.

Қой шаруашылығының басым өнімді бағыттарын (биязы жүнді қой шаруашылығы) дамыту үшін селекциялық-асыл тұқымдық жұмысты және асыл тұқымды төлді сатып алуды субсидиялау нормативтері сараланатын болады, сондай-ақ қой етін субсидиялаудан экспорттық әлеуетін ескере отырып, қозы етін субсидиялауға көшу жүзеге асырылатын болады.

Малды тұқымдық түрлендіру процестері бордақылау алаңдары арқылы реттелетін болады.

Өңірлік маңызы бар мал шаруашылығы салаларын (түйе шаруашылығы, жылқы шаруашылығы, марал шаруашылығы, бал ара шаруашылығы, ешкі шаруашылығы) субсидиялау өңірлердің мамандану схемасын ескере отырып, аумақтарды дамыту бағдарламаларын түзету негізінде ЖБ қаражаты есебінен жүзеге асырылатын болады.

Акваөсірудің нысаналы көрсеткіштеріне қол жеткізу үшін жаңа балық шаруашылығы кәсіпорындарын ұйымдастыруға және қолданыстағыларының өндірістік қуаттылығын (көлдік-тауарлы балық өсіру шаруашылықтары, шарбақты балық шаруашылықтары, тұйық сумен жабдықтау қондырғылары қолданылатын балық өсіру

шаруашылықтары) кеңейтуге инвестицияларды жүзеге асыруға арналған шығындарды субсидиялау және балық өсіру шаруашылықтарында (тоғандық, бассейндік, тұйық сумен жабдықтау қондырғылары қолданылатын шарбақты балық өсіру, көлдік-тауарлы балық өсіру шаруашылықтары) бекіре тұқымдас, албырт және тұқы тұқымдас балық түрлерін өсіру кезінде азыққа арналған шығындар құнын субсидиялау іске асырылатын б о л а д ы .

АӨК субъектілерін қаржылық сауықтыру бұрын қабылданған міндеттемелер бойынша жүзеге асырылатын болады.

Бұдан басқа, АӨК субъектілерін қаржылық сауықтыру шеңберінде кредиттік және лизингтік міндеттемелер бойынша пайыздық мөлшерлемені субсидиялау қағидаларына қаржылық сауықтыру жоспарын орындауға қойылатын талаптарды белгілеу бөлігінде өзгерістер енгізілетін болады. Төлеу мерзімін 90 күннен астам өткізуге жол берген АӨК субъектілері қаржылық сауықтыру бағдарламасынан дереу алып тасталатын болады.

Практика көрсеткендей, айналым қаражатын толтыруға арналған кредиттерді қоспағанда, кредиттер және лизинг бойынша сыйақы мөлшерлемесін субсидиялау банк секторынан инвестициялардың күрт ағынына алып келді.

Айналым қаражатын толтыруға арналған кредиттерді қоспағанда, кредиттер және лизинг бойынша сыйақы мөлшерлемесін субсидиялау 2014-2016 жылдары «Агробизнес – 2020» бағдарламасына қосылып қойған қарыз шарттары бойынша ғана жүзеге асырылатын болады. Кредиттік ресурстарды пайдалану , оның ішінде айналым қаражатын толтыру және лизинг мақсаттарына пайдалану «ҚазАгро» ҰБХ» АҚ-ның еншілес ұйымдары, кредиттік серіктестіктер мен кооперативтер, микроқаржылық ұйымдар, сондай-ақ, «Даму» кәсіпкерлікті дамыту қоры» АҚ іске асыратын қолдау бағдарламалары арқылы мүмкін болады.

Осыған байланысты, айналым қаражатын толтыруға арналған кредиттерді қоспағанда, 2017 жылдан бастап кредит беру мерзімдері 2 және одан да көп жылдарды құрайтын кредиттер және лизинг бойынша сыйақы мөлшерлемесін субсидиялаудан кредит беру мерзімі бір жылға дейінгі айналым қаражатын толтыруға арналған кредиттер бойынша сыйақы мөлшерлемесін сақтай отырып, АӨК субъектілерінің инвестициялық шығындарын субсидиялауға көшу жүзеге асырылатын болады. Бұл ретте босатылатын қаражат инвестициялық субсидиялауға бағыттталатын болады, бұл инвесторлардың – АӨК субъектілерінің қажеттілігін қанағаттандыруға мүмкіндік б е р е д і .

Бұл ретте инвестициялық субсидиялауға қатысатын АӨК субъектісі үшін бірінші кезекте техника мен технологиялық жабдықтың кредиті/лизингі бойынша негізгі борышты өтеу туралы міндетті норма белгіленетін болады, сондай-ақ АӨК субъектілері күнтізбелік 90 күннен астам мерзімі өткен берешекке жол берген жағдайларда, сыйақы мөлшерлемелерін субсидиялауды дереу тоқтату бөлігінде Субсидиялау қағидалары қатаңдатылатын болады.

Инвестициялық шығындарды субсидиялау инвестициялық шығындарды арзандатуға және инвестициялық жобалардың өзін-өзі ақтау мерзімдерін төмендетуге бағытталған мемлекеттік қолдаудың барынша тиімді және сұранысқа ие шараларын беруге бағдарланатын болады.

Инвестициялық субсидиялау бағдарламасын одан әрі іске асыру Инвестициялық салымдар кезінде агроөнеркәсіптік кешен субъектісі шеккен шығыстардың бір бөлігін өтеу бойынша субсидиялау қағидаларының жаңа редакциясын әзірлеуге негізделетін болады, олар мыналарды көздейді:

- орта және шағын АШТӨ-нің көпшілігін қамту мақсатында сүт қабылдау пункттері, мал сою пункттері, жемістерді, көкөністерді және картопты қабылдау және сақтау, құс шаруашылығы пункттері, шағын құрама жем зауыттары, СДО, ауыл шаруашылығы техникасын сатып алу және т.б. жөніндегі жобаларды іске асыратын ауыл шаруашылығы кооперативтерін субсидиялау жағына қарай басымдықты қайта қарау;

- ретроспективті инвестициялық жобаларды (2016 жылғы 1 қаңтарға дейін іске асырылған) субсидиялауды алып тастау;

- салалық саясатты тиімді іске асыру, бюджет қаражаттарын тиімді бөлу мақсатында жаңа өндірістік қуаттылықтарды салу және қолданыстағыларын кеңейту жөніндегі ірі инвестициялық жобаларды субсидиялауды ҚР АШМ-мен міндетті түрде келісуді енгізу;

- жобаны қуаттылықтарды салудың немесе кеңейтудің орындылығы және өзін-өзі ақтауы тұрғысынан тексеруді көздейтін құрылыс бойынша инвестициялық жобаларды субсидиялау кезінде жаңа технологиялық өлшемшарттарды (географиялық орналасуы, логистика, өндірілетін өнімге сұраныстың болуы, маңында арзан энергия көздерінің болуы, ветеринариялық/фитосанитариялық қауіпсіздік талаптарының сақталуы, шикізаттың және өткізу нарықтарының қолжетімділігі, инновацияларды енгізу және т.б.) енгізу;

- шағын және орта АШТӨ-ні субсидиялауды неғұрлым кеңінен қамту үшін егістіктің/мал басының бар-жоғы туралы шекті өлшемшарттарды төмендету;

- бюджет қаражатын үнемдеу мақсатында субсидияланатын техника мен жабдық бойынша барынша жол берілген құнын саралау;

- мақұлданған, бірақ бюджет қаражатымен қамтамасыз етілмеген жобалар бойынша комиссиялардың шешімдерін, олардың осы Бағдарламаның ережелеріне сәйкестігін қайта қарау.

Дайындаушы ұйымдар мен ауыл шаруашылығы кооперациясы жүйесін одан әрі дамыту үшін «Агроөнеркәсіптік кешенді және ауылдық аумақтарды дамытуды мемлекеттік реттеу туралы» ҚР Заңына, сондай-ақ Агроөнеркәсіптік кешен саласындағы дайындаушы ұйымдарға есептелген қосылған құн салығы шегінде бюджетке төленген қосылған құн салығы сомасын субсидиялау қағидаларына:

- ауыл шаруашылығы өнімін өткізуден түскен жиынтық жылдық кіріс үлесін

анықтау кезінде субсидияны есепке алмау;

- ауыл шаруашылығы кооперативтері үшін дайындаушы қызметтен түсетін жыл сайынғы кірісі болуы қажеттігі туралы шарттарды 90-нан 50 %-ға дейін төмендету;

- субсидиялауға жататын ауыл шаруашылығы өнімінің тізбесін толықтыру бөлігінде өзгерістер енгізу бойынша шаралар қабылданатын болады.

Жоғарыда аталған өзгерістерді іске асыру дайындаушы ұйымдарға және ауыл шаруашылығы кооперативтеріне айналым қаражатын ұзақ уақыт кезеңіне оқшаулауды болдырмауға мүмкіндік береді, қайта өңдеуші өнеркәсіптің дамуына, ЖҚШ мен Ш(Ф) Қ-ның өз өнімін өндіруге және өткізуге мүдделі болуына, сондай-ақ ауыл шаруашылығы өнімінің және оны қайта өңдеу өнімдерінің импортын алмастыруға

ы қ п а л е т е т і н б о л а д ы .

Жеке сақтандыру компаниялары мен кепілдік берушілердің субсидиялауға қатысуға мүдделілігінің төмен болуына байланысты, қарыздарды кепілдендіру мен сақтандыру шеңберінде «ҚазАгроКепіл» АҚ арқылы жеке қаржы ұйымдарының қарыздарын кепілдендіру құралы енгізілетін болады. Кепілдік берушінің шығыстарын РБ қаражатынан өтей отырып, кепілдік берушінің субсидиялық жауапкершілігі негізінде берілетін болады.

Кредит беру және міндеттемелерді кепілдендіру жүйесін жетілдіру

Кредит беру және міндеттемелерді кепілдендіру жүйесін жетілдірудің негізгі шаралары бірінші кезекте клиенттерді қамтуды кеңейтуге, ұсақ және орта шаруашылықтарды, кооперативтерді тартуға бағытталатын болады.

Атап айтқанда, «ҚазАгро» ҰБХ» АҚ қызметін АШТӨ-ні тікелей қолдау құралдарын іске асырудан ауылдық жерде қаржыландырудың қолжетімділігін арттыру жөніндегі кешенді шараларды іске асыруға біртіндеп қайта бағдарлау

ж о с п а р л а н у д а .

Кейіннен АӨК субъектілеріне кредит беруі үшін жеке қаржы институттарын, атап айтқанда, кредиттік серіктестіктер мен ауыл шаруашылығы кооперативтерін қорландыру үшін капитал нарықтарынан қаражат тартылатын болады.

Сондай-ақ кредиттік серіктестіктер мен кооперативтердің қызмет стандарттары мен қағидаларын әзірлеу, кредиттік серіктестіктердің қызметін бақылау-қадағалау функцияларын жүзеге асыру функциялары бар өзін-өзі реттейтін ұйымдары құрылатын

б о л а д ы .

АШТӨ-ге түсімдінеғұрлым жоғары баға маусымы кезеңінде өткізу мүмкіндігін беру мақсатында көктемгі дала және егін жинау жұмыстарын бюджеттік қаржыландыру

т е т і г і қ а й т а қ а р а л а т ы н б о л а д ы .

Кредиттік серіктестіктер мен кооперативтер желісін кеңейту және дамыту,

сондай-ақ депозиттер қабылдауды кредиттік серіктестіктер жүзеге асыратын операциялар тізбесіне қосу бойынша жұмыс жүргізілетін болады.

«ҚазАгроКепіл» АҚ жеке қаржы ұйымдарының шағын және орта бизнеске, ауыл шаруашылығы кооперативтеріне беретін қарыздары бойынша кепілдіктер беретін болады. Сондай-ақ «ҚазАгроКепіл» АҚ өсімдік шаруашылығы мен мал шаруашылығындағы сақтандыру жүйесіне қатысатын болады.

Аталған өзгерістер кредиттік кооперация жүйесіне АӨК-ні дамыту міндеттерін шешу үшін ауыл халқының қаражатын тартуға, кредиттік серіктестіктердің мемлекеттік қаржылық қолдауға тәуелділігін төмендетуге, ауыл халқының қалың жігіне кредиттік ресурстарға қолжетімділікті ұлғайтуға мүмкіндік береді.

Тәуекелдерді сақтандыру жүйесін жетілдіру

Сақтандыру жүйесі қолда бар тәжірибені есепке ала отырып, өзіне міндетті және ерікті нысандарды қамту арқылы қалыптасатын болады. Заңға енгізілетін өзгерістер мен толықтырулар жобасын әзірлеу қажет болады. Өсімдік шаруашылығындағы сақтандыруда бірқатар проблемалардың болуы аталған сақтандыру түрін белгілі бір реформалауды қажет етеді. Қазақстанда ауыл шаруашылығын сақтандырудың озық халықаралық тәжірибесін енгізу мүмкіндігін қарастыру қажет. Балама ретінде ауыл шаруашылығы тәуекелдерін сақтандырудың сәтті модельдерін енгізу ұсынылады. ӨСҚ қызметі мәселесіне оларды тиісінше капиталдандыру, олардың қызметін мемлекеттік реттеушіні айқындау, өсімдік шаруашылығындағы міндетті сақтандыру жүйесінен ӨСҚ-ны алып тастай отырып, жалған сақтандыруды жою бөлігінде ерекше көңіл бөлу қажет.

Аграрлық сақтандыру жүйесіндегі халықаралық практиканы ескере отырып, тәуекелдердің андеррайтингі мақсатында өңірлер бөлінісінде сақтандыру жөніндегі дерекқор (электрондық карта) құрылатын болады, сақтандыру төлемдерін субсидиялаудан сақтандыру сыйлықақыларын субсидиялауға көшу жүзеге асырылатын болады, залалдарды реттеу мен сақтандыру төлемдерін жүзеге асыруды әкімшілендіру тетіктері жеңілдетілетін болады.

Сондай-ақ мемлекеттік қолдау шаралары қазіргі заманғы агротехнологияларды қолданатын, оның ішінде өсімдік шаруашылығындағы міндетті сақтандыру тетігін пайдаланатын тиімді фермерлерге берілетін болады.

Тәуекелдерді нивелирлеу мақсатында оларды қайта сақтандыру, оның ішінде халықаралық нарықтарда қайта сақтандыру мүмкіндігі іске асырылатын болады.

Өсімдік шаруашылығы мен мал шаруашылығы өнімдерін және қайта өңдеу өнімдерін өндіруге қажетті негізгі және айналым қаражатына арналған лизинг, субсидиялар, кредиттер алу кезінде ерікті сақтандырудың уақытша нысандарын қолдану әдістемесі әзірленетін болады.

«ҚазАгро» ҰБХ» АҚ-ны трансформациялау

«ҚазАгро»ҰБХ» АҚ компаниялар тобын трансформациялаудың мақсаты олардың қызметінің тиімділігін арттыру және Бағдарламаның басым міндеттеріне сәйкес ықшам холдинг қалыптастыру болып табылады.

Жекешелендірудің 2016 – 2020 жылдарға арналған кешенді жоспарына сәйкес холдингтің мынадай үш еншілес ұйымы бәсекелес ортаға берілетін болады: «ҚазАгроҚаржы» АҚ, «ҚазАгроӨнім» АҚ, «ҚазАгроМаркетинг» АҚ.

Қаржы институттарын қорландыру тетігін іске асыру «Аграрлық несие корпорациясы» АҚ базасында жүзеге асырылатын болады, ол кейіннен АӨК субъектілерін тиімді шарттарда қаржыландыру үшін КС-ны, ШҚҰ-ны, лизингтік компанияларды, ЕДБ-ны және басқа да қаржы ұйымдарын қорландыратын болады.

Бұл ЭЫДҰ елдерінің, атап айтқанда, Германияның тәжірибесі бойынша ауылдық кредит беру жүйесін бірізді дамытуға мүмкіндік береді, онда мемлекеттік «Рентенбанк» үкіметтің қолдауымен капитал нарықтарынан қаражат тартады және кейіннен АӨК-ге кредит беру үшін жеке қаржы институттарын қорландырады. Бұл ретте «Рентенбанк» тікелей кредит бермейді, бұл фермерлерге бір мемлекеттік ұйымға тәуелді болмай, ұсынылатын шарттарға және көрсетілетін қызметтердің сапасына қарай қаржыландырудың түрлі көздерінің ішінен таңдау жасауға мүмкіндік бере отырып, ауылдық кредит беру нарығындағы бәсекелестікті ынталандырады.

Осы міндетке сәйкес «Аграрлық несие корпорациясы» АҚ жеке қаржы ұйымдарын қорландыруды ұлғайту арқылы түпкілікті қарыз алушыларға кредит берудің оң өсу серпінін сақтай отырып, тікелей кредит беруді жыл сайын кезең-кезеңмен қысқартатын болады.

«Аграрлық несие корпорациясы» АҚ-ның ішкі және сыртқы капитал нарықтарынан, халықаралық қаржы ұйымдары тарапынан қорландыруды тартуы түпкілікті қарыз алушылар – АӨК субъектілері үшін қарыздар/лизинг бойынша валюталық тәуекелдердің қолжетімділігі және оларды хеджирлеу кезінде де жүзеге асырылатын болады. АӨК-ні дамытуға қаржыландыру тарту үшін ҚР Үкіметі мен халықаралық қаржы ұйымдарының ынтымақтастығы бағдарламаларын кеңейту мәселесі пысықталатын болады.

АӨК-ні дамытудың басым салалық бағыттарын қаржыландыру мақсатында, сондай-ақ қарыз алу сыйымдылығын (кредиттік оралым) ұлғайту үшін «ҚазАгро» ҰБХ» АҚ-ның жарғылық капиталын толықтыруды республикалық бюджеттен қаржыландыру жалғасатын болады. Бюджеттік қаржыландыру көлемі республикалық бюджеттің мүмкіндігі мен «ҚазАгро» ҰБХ» АҚ-ның қаржылық орнықтылық параметрлеріне сүйене отырып айқындалады.

«Ауыл шаруашылығын қаржылай қолдау қоры» АҚ шағын бизнесті және ауылдық кооперацияны дамытудың басым бағыттары шеберінде шағын кредит беруді жүзеге

а с ы р а т ы н

б о л а д ы .

«ҚазАгроКепіл» АҚ субсидиялық жауапкершілік негізінде жеке қаржы ұйымдарының, ауыл шаруашылығы кооперативтерінің шағын және орта бизнеске берілетін қарыздарын кепілдендіретін, сондай-ақ өсімдік шаруашылығы мен мал шаруашылығындағы салалық тәуекелдерді сақтандыру жүйесіне қатысатын болады.

Шетелдік инвестициялар тарту үшін Қазақстан-Мажарстан тікелей инвестициялар қорының тәжірибесін ескере отырып, жаңа инвестициялық қорлар құру мәселесі пысықталатын болады.

Схема. «ҚазАгро» ҰБХ» АҚ компаниялар тобының жоспарланып отырған ықшам құрылымы

«Азық-түлік корпорациясы» ҰК» АҚ қызметі ауыл шаруашылығы өнімінің және оның қайта өңделген өнімінің экспортын дамытуға, сондай-ақ азық-түлік қауіпсіздігін қамтамасыз ету мақсатында бидайдың резервтік көлемін ұстап тұруға жұмылдырылатын болады. «Азық-түлік корпорациясы» ҰК» АҚ-ның Азық-түлік қауіпсіздігі жөніндегі Ислам Ұйымы, Біріккен Ұлттар Ұйымының Азық-түлік және ауыл шаруашылығы ұйымы (ФАО) шеңберінде агент функцияларын іске асыруға қатысу мүмкіндігі зерделенетін болады.

Мемлекет басшысының тапсырмасына сәйкес «ҚазАгро» ҰБХ» АҚ-ның Жекешелендірудің 2016 – 2020 жылдарға арналған кешенді жоспарына енгізілген еншілес және аффилирленген ұйымдарын бәсекелес ортаға беру және «ҚазАгро» ҰБХ» АҚ-ны трансформациялау жөніндегі шараларды іске асыру 4 еншілес компанияны («Аграрлық несие корпорациясы» АҚ, «Ауыл шаруашылығын қаржылай қолдау қоры» АҚ, «Азық-түлік корпорациясы» ҰК» АҚ, «ҚазАгроКепіл» АҚ), сондай-ақ инвестициялық қорларды қамтитын ықшам холдинг құруға алып келеді. «ҚазАгро» ҰБХ» АҚ компаниялары тобы жеке бизнеспен өзара іс-қимылда АӨК-ні қолдаудың нысаналы шараларын іске асыратын болады.

Осылайша, «ҚазАгро» ҰБХ» АҚ активтерді стратегиялық басқаруды және АӨК-ні дамытудың мемлекеттік саясатын талдамалық қолдауды жүзеге асыратын көп бейінді с а л а л ы қ х о л д и н г б о л а д ы .

Трансформациялау жөніндегі шараларды іске асыру және «ҚазАгро» ҰБХ» АҚ компаниялары тобының ұзақ мерзімді міндеттерін айқындау мақсатында «ҚазАгро» ҰБХ» АҚ-ны дамытудың 2017 – 2026 жылдарға арналған жаңа стратегиясы қабылданатын болады.

5.4. Су ресурстарын басқаруды жетілдіру

Су ресурстарын басқару саласындағы даму ұзақ мерзімді перспективаға арналған стратегиялық жоспарлауды қажет етеді, осыған байланысты 2040 жылға дейінгі

болжамды мақсаттар әзірленді, оларды іске асыруды 2021 жылға арналған индикаторлар мен көрсеткіштерге қол жеткізген жағдайда қамтамасыз етуге болады.

Осыған байланысты, тұрақты және көлтабандап суарылатын сұранысқа ие жерлерді суару суымен қамтамасыз ету үшін ирригациялық және дренажды желілерді қалпына келтіру, суармалы жерлердің мелиорациялық жай-күйін жақсарту, судың халыққа, қоршаған ортаға және экономикаға зиянды әсерінің залалын төмендету, табиғи объектілердің суға деген жыл сайынғы қажеттілігін қанағаттандыру басымдықтар болып табылады.

Бұл үшін су шаруашылығы саласына арналған инвестициялардың қайтарымдылығын қамтамасыз ету мәселесі пысықталатын болады.

Су ресурстарын мониторингтеу, оларды болжамдау және тиісінше бақылауды қамтамасыз ете отырып басқару және суармалы жерлердің мелиорациялық жай-күйін және мелиорациялық іс-шаралардың орындалуын мониторингтеу жүйесін жетілдіру бойынша шаралар қабылданатын болады.

Инфрақұрылымды тиісінше жұмысқа жарамды жай-күйде ұстап тұру тұрғысынан оны пайдалану тиімділігін арттыру мақсатында мынадай шаралар қабылданатын болады:

- суару суы көзінен түпкілікті АШТӨ-нің су бөлгіші шекарасына дейінгі тұрақты суарылатын жерлерге арналған ирригациялық және дренажды жүйені мемлекеттік, сол сияқты жеке бірыңғай теңгерім ұстаушыларға беру;
- пайдаланушы су шаруашылығы ұйымдарын дамыту;
- инфрақұрылымды қауіпсіз пайдалануды, сондай-ақ су ресурстарының тиісінше сапасы мен қажетті мөлшерін қамтамасыз ету үшін оны жаңғырту;
- тұрақты суарылатын жерлерді қалпына келтіру үшін су шаруашылығы объектілерін республикалық меншікке беру;
- су берумен байланысты емес республикалық маңызы бар трансшекаралық су шаруашылығы құрылыстарын қауіпсіз пайдалануды қамтамасыз ету;
- су шығынын төмендету мақсатында тұрақты және көлтабандап суарылатын жерлер жүйесінің су шаруашылығы инфрақұрылымын қалпына келтіру және реконструкциялау, оның ішінде қазіргі заманғы технологияларды қолдану жолымен қалпына келтіру және реконструкциялау;
- жаңа су шаруашылығы объектілерін салу және авариялық жағдайдағыларын реконструкциялау;
- су шаруашылығы объектілерін көпфакторлы зерттеп қарау;
- суару үшін коллекторлық-дренажды суларды пайдалану;
- су өлшеу аспаптарын орнату, суды есепке алуды автоматтандыру және диспетчерлеу;
- бөгеттер қауіпсіздігінің декларациясын әзірлеу және сараптау.

Су ресурстары тапшылығын ұлттық та, өңірлік те деңгейде қысқарту үшін

трансшекаралық су ресурстары суларын бөлу, жерасты суларын пайдалану, жаңа инфрақұрылым салу, су объектілерінің су жинау алаңдарының ормандылығын ұлғайту және табиғат қорғау мақсатындағы су жіберуді жүзеге асыру, сондай-ақ су ресурстарын кешенді пайдалану мен қорғаудың бассейндік схемаларын нақтылау және жанарту бойынша шаралар қабылданатын болады.

ҚР су ресурстары көлемінің ағымдағы болжамына сәйкес трансшекаралық сулар су теңгерімінің ең осал компоненті болып табылады. Бұл саладағы халықаралық ынтымақтастық жөніндегі жұмыс мынадай шараларды іске асыру жолымен күшейтілетін болады:

- шектес мемлекеттерден келетін су ресурстарының көлемі мен сапасын мониторингтеу бойынша инфрақұрылым, оның ішінде олармен бірлесіп олардың аумағында да инфрақұрылым құру;

- егжей-тегжейлі компьютерлік модельдер негізінде болжамдар әзірлеу және трансшекаралық су құйылу өзгерісінің ықтимал сценарийлерін талдау;

- келіссөз топтарын күшейту және су шаруашылығы саласындағы ғылыми-зерттеу институттарының сарапшыларын және біліктілігі жоғары мамандарды тарту жолымен тұрақты құрамын қамтамасыз ету және халықаралық келісімдерді дайындау және жасасу үшін шектес мемлекеттермен трансшекаралық суды бөлу жөніндегі келіссөздер процесін күшейту;

- жиналған талдамалық ақпаратқа негізделген және халықаралық тәжірибені ескеретін кешенді келіссөздер стратегияларын әзірлеу;

- Орталық Азия өңірінің су-энергетикалық ресурстарын тиімді пайдаланудың тұжырымдамасын әзірлеу;

- трансшекаралық өзендердің суын бөлу жөніндегі ұзақ мерзімді келісімдерді пысықтау және оларды орындау жөніндегі тетіктерді жасау;

- Халықаралық су бағалау орталығының қызметін қамтамасыз ету.

Жерасты суларымен қамтамасыз етілу мақсатында мыналар іске асырылатын болады:

- ауыл шаруашылығы мұқтаждарына арналған жерасты суларын пайдалану әлеуетін зерделеу;

- жерасты суларының кен орындарын жете барлау және қайта бағалау, су тапшылығы бар өңірлерден бастап, ҚР аумағында елді мекендерді, оның ішінде сумен жабдықтаудың баламалы көздері ретінде жерасты су қорларымен қамтамасыз ету бойынша іздестіру-барлау жұмыстарын жүргізу;

- жерасты суларын пайдалануға арналған инфрақұрылым құру.

Су шаруашылығы және гидромелиорациялық инфрақұрылымды дамыту үшін мынадай шаралар іске асырылатын болады:

- экологиялық ахуалға және суға деген қажеттілікке сүйене отырып, инфрақұрылымдық жобалардың басымдылығын айқындау;

- су ағынын бассейнаралық бұру есебінен орналасатын су ресурстарының ұлғаюын
п ы с ы қ т а у ;

- жаңа су қоймаларын және оларды қолдану үшін ирригациялық жүйелер құру.

Су объектілерін тиісті жай-күйде ұстап тұру үшін су қоры жерлерінің іргелес аумақтарының ормандылығы ұлғайтылатын болады.

Павлодар облысындағы Шідерті өзенінің төменгі сағаларындағы деграация және шөлейттену процестерін жою, Қызылорда облысының көлдері жүйесіне және Ақмола облысындағы Қорғалжын мемлекеттік қорығының Теңіз-Қорғалжын көлдер жүйесіне су беру үшін табиғат қорғау мақсатындағы өтемдік су жіберу жүргізіледі.

Сондай-ақ биологиялық өнімділікті және санитариялық саламаттылықты ұстап тұру үшін табиғи режимге жақын режимді қамтамасыз ететін экологиялық су жіберу жүзеге а с ы р ы л а т ы н б о л а д ы .

Өзендер бассейндері бойынша су ресурстары теңгерімінің ұзақ мерзімді болжамын құру су саясатының ең маңызды міндеттерінің бірі болып табылады. Қолжетімді су ресурстары көлемін өзгерту үрдісін ескеретін егжей-тегжейлі бассейндік схемалар және тұтыну болжамдары инфрақұрылымды дамытуды ұзақ мерзімді жоспарлау негізінде қалыптасатын болады. Тұрақты негізде бассейндік схемаларды әзірлеу және оларды жаңарту жөніндегі, бастапқы материалдарды жинау жүйесін жетілдіру және оларды өңдеу, оның ішінде ақпараттық жүйелерді пайдалана отырып өңдеу жөніндегі жұмыстар жүргізілетін болады.

Су ресурстарын басқару саласында жаңа технологияларды енгізуді барынша жеделдету үшін барлық әлеуетті пайдаланушылар үшін бастапқы деректердің қолжетімділігі қамтамасыз етілетін болады. ҚР мемлекеттік бюджетінің қаражаты есебінен жиналған деректер ашық қолжетімді түрде орналастырылатын болады.

Межелеген нысаналы индикаторлар мен міндеттерді ескере отырып, тікелей нәтижелер көрсеткіштеріне қол жеткізу үшін қолда бар су шаруашылығы инфрақұрылымын қалпына келтіруге, жаңасын салуға инвестициялар тарту қажет е т і л е д і .

Су шаруашылығы жүйелері мен құрылыстарын қалпына келтіру жөніндегі капиталды көп қажет ететін жобаларды қаржыландыру және саланың өзін-өзі ақтауына және инвестициялық тартымдылығына біртіндеп көшу жөніндегі шараларды іске асыру үшін бюджет мүмкіндігі болмағандықтан, олардың өзін-өзі ақтауын ескере отырып, қолайлы шарттармен қайтарымды негізде халықаралық қаржы ұйымдарының қаражаты тартылатын болады және мемлекеттік-жекешелік әріптестік қағидаттарында жеке инвестициялар (ірі АШТӨ, басқа ұйымдар) тарту мүмкіндігі зерделенетін болады.

Сондай-ақ пайдалану шығыстарының өзін-өзі ақтауына және су шаруашылығы жүйелері мен құрылыстарын ұстауға және үздіксіз жұмыс істетуге арналған ұзақ мерзімді перспективадағы тарифтердің инвестициялық тартымдылығына қол жеткізу, шетелдік тәжірибені ескере отырып, ауыл шаруашылығына арналған тарифтерді ұстап

тұрудан біртіндеп кету жөніндегі шаралар пысықталатын болады.

Су ресурстарын реттеумен байланысты төтенше жағдайларды болдырмау үшін су тежегіш және су реттегіш құрылыстардың қауіпсіздігін қамтамасыз етудің құқықтық негізі жасалатын болады.

Су шаруашылығы объектілерін қауіпсіз пайдалану қамтамасыз етілетін болады және автоматтандырудың, хабардар етудің, диспетчерлеудің, су ресурстары мен су шаруашылығы объектілерін басқарудың және оларды пайдаланудың қазіргі заманғы жүйелері енгізілетін болады.

Сумен қамтамасыз етудің су аздық циклы елдің экономикасына, әсіресе ауыл шаруашылығы өндірісіне айтарлықтай залал келтіреді. Мұндай құбылыстардың зардаптарын жұмсарту бойынша шаралар көзделетін болады.

Халықты және экономиканы тасқын судан (қар суынан) қорғау бойынша жыл сайын ұйымдастырушылық-техникалық шаралар көзделеді.

Су объектілерінің өткізу қабілетін ұлғайту мақсатында түп және жағалау нығайту жұмыстарын жүргізу үшін өзендердің табиғи гидрологиялық режиміне зерттеп қарау жүргізу көзделеді.

Ғылыми-зерттеу жұмыстарын және тәжірибелік-конструкторлық әзірлемелерді іске асыру үшін елдің және әлемнің жетекші институттарын тарта отырып, Бағдарламаны іске асыруды ғылыми сүйемелдеу қамтамасыз етілетін болады.

Білім беру саласында:

- болжамды қажеттілікке сәйкес су шаруашылығы секторы үшін білікті кадрлар даярлау және жұмыскерлердің біліктілігін арттыру, «Болашақ» бағдарламасы шеңберінде су мамандықтары бойынша тиісті гранттар санын ұлғайту қамтамасыз етілетін болады;

- ҚР Білім және ғылым министрлігі «М.Х. Дулати атындағы Тараз мемлекеттік университеті» ШЖҚ РМК-ның техникалық және технологиялық базасы күшейтілетін болады. Бейінді жоғары оқу орындары және «Қазақ су шаруашылығы ғылыми-зерттеу институты» ЖШС базасында түрлі оқыту курстары ұйымдастырылатын болады;

- барлық инженерлік мамандықтар бойынша оқу қоршаған ортаны қорғауға және ресурстардың өнімділігіне арналған пәндерді зерделеуді қамтитын болады (мәселен, ЭЫДҰ-ның көпшілік елдеріндегі секілді).

5.5. Жер қатынастарын жетілдіру

Жер қатынастарын жетілдіру және ауыл шаруашылығы мақсатындағы жерлерді ұтымды пайдалану, олардың деградациясын болдырмау мақсатында мынадай іс-шаралар жүргізілетін болады:

- ауыл шаруашылығы мақсатындағы жерлердің 33 млн. гектар алаңында топырақтық іздестірулер жүргізу;

- жайылымдық алқаптардың 33 млн. гектар алаңында геботаникалық іздестірулер жүргізу ;
- 30 млн. гектар алаңдағы ауыл шаруашылығы жерлерінде топырақ бонитетін анықтау бойынша жұмыстар жүргізу ;
- қалалар мен ауылдық елді мекендер жерлеріндегі 1175 есептік орамдарға арналған электрондық жер-кадастрлық карталар дайындау ;
- 66 млн. гектар алаңда электрондық топырақтық және геоботаникалық карталар дайындау .

Бұдан басқа, жерлерді, жер учаскелері иелерін және жер пайдаланушыларды жер қорына дұрыс сандық есепке алу үшін оларға ревизия жүргізілетін болады, сондай-ақ, жердің кадастрлық (бағалау) құнын айқындау кезінде оған ақы төлеудің базалық мөлшерлемелеріне түзету коэффициенттерін қолдану үшін ауыл шаруашылығы мақсатындағы жерлердің сапалық сипаттамалары туралы өзекті деректер алынатын болады .

Сондай-ақ жерлерді су және жел эрозиясынан қорғау, микроклимат қалыптастыру, топырақтың құнарлылығын жақсарту, қар және ылғал ұстап тұру мақсатында ағаш-бұта екпелерін құру жөнінде шаралар әзірленетін болады.

5.6. Мемлекеттік көрсетілетін қызметтер жүйесін жетілдіру

Ауыл шаруашылығы саласындағы жұмыстың тиімділігін арттыру және мемлекеттік көрсетілетін қызметтерді алуды жеңілдету үшін мынадай шаралар қабылданатын болады :

- ауыл шаруашылығы саласындағы мемлекеттік көрсетілетін қызметтер тізіліміндегі мемлекеттік көрсетілетін қызметтерді «Азаматтарға арналған үкімет» мемлекеттік корпорациясы» КЕАҚ-ға беру ;
- көрсетілетін қызметтердің бір бөлігін бәсекелес ортаға беру есебінен ауыл шаруашылығы саласындағы мемлекеттік көрсетілетін қызметтер тізілімін оңтайландыру .

2020 жылға қарай оңтайландыру мен автоматтандыруға жататын мемлекеттік көрсетілетін қызметтер үлесі 100%-ды құрайды.

ИТ-технологияларды одан әрі енгізу

Ауыл шаруашылығы салаларына ақпараттық технологияларды енгізу және ақпараттық жүйелерді дамыту, сондай-ақ мемлекеттік органдар мен ЕАЭО-ға мүше елдердің жүйелерімен интеграциялау мынадай процестер бойынша ұлттық шлюз арқылы жалғасатын болады :

-субсидиялау және басқа да мемлекеттік қолдау шаралары ;
-мал шаруашылығы өнімінің қадағалануы ;

-өсімдік шаруашылығы өнімінің қадағалануы;
-балық және балық өнімдері айналымын мониторингтеу;
-су ресурстарын басқару, мониторингтеу және есепке алу;
-ауыл шаруашылығы техникасын тіркеу, порталдық шешімді пайдалана отырып, жүргізуші куәліктерін кепілге қою, беру;
-орман қорын мониторингтеу мен есепке алу және орман өрттерін болдырмау;
-жер ресурстарын мониторингтеу және басқару;
- АШТӨ, қайта өңдеу кәсіпорындары, кооперативтер үшін ауыл шаруашылығы өнімін есепке алу, өндіру, оның қозғалысы.

2-4-бағыттар «Цифрлық Қазақстан – 2020» мемлекеттік бағдарламасын іске асыру аясында көзделген.

Көрсетілген шаралардың арқасында:
- мемлекеттік қызметтер көрсетуді электрондық түрге ауыстыру;
- мемлекеттік қызметтер көрсетудің ашықтығы мен жеделдігін арттыру;
- саланың ақпараттық толықтығы деңгейін арттыру;
- ауыл шаруашылығы өнімін экспорттау үшін алғышарттар жасау қамтамасыз етілетін болады.

Жобалардың құны жобаларды талдау және жоспарлау сатысында айқындалатын болады.

Жобаларды қаржыландыру инвестор тарапынан да, қажет болған жағдайда, мемлекеттік-жекешелік әріптестік (бұдан әрі – МЖӘ) тетіктері шеңберінде мемлекет тарапынан да жүзеге асырылатын болады. Сондықтан, дамытудың негізгі параметрлері, талаптары мен нәтижелері МЖӘ-нің тиісті тұжырымдамаларында немесе ақпараттық жүйелерді әзірлеуге арналған техникалық тапсырмаларда сипатталатын болады.

5.7. Бақылау, қадағалау, рұқсат беру, сәйкестікті бағалау жүйелерін оңтайландыру Ветеринариялық қауіпсіздік

Аса қауіпті аурулардың туындауының және таралуының алдын алу үшін ауру қатері төнген ауыл шаруашылығы жануарларын иммунопрофилактикалық іс-шаралармен 100 пайыз қамту қамтамасыз етілетін болады. Бұл ретте, халықаралық стандарттар бойынша сертификатталған иммунопрофилактикалық іс-шаралар кезінде қолданылатын аса қауіпті ауруларға қарсы ветеринариялық препараттардың үлесі 70%-дан, ал диагностикалық зерттеулер үшін пайдаланылатын ветеринариялық препараттардың үлесі 80%-дан төмен болмайды.

Ветеринариялық қауіпсіздік ел аумағын аймақтарға бөлуді есепке ала отырып, тәуекелдерді талдау, бағалау және басқару қағидаттарымен жүйелі диагностикалық, профилактикалық және жою іс-шараларын жүргізу; халықаралық стандарттарға сәйкес келетін ветеринариялық диагностикалық және иммунопрофилактикалық

препараттарды пайдалануды ұлғайту есебінен қамтамасыз етілетін болады.

Сондай-ақ ветеринариялық қауіпсіздікті қамтамасыз ету үшін жергілікті атқарушы органдарға ауыл шаруашылығы жануарларын бірдейлендіруге арналған бұйымдарды, құралдарды және атрибуттарды сатып алу жөніндегі функцияларды бекітіп беру, сондай-ақ жергілікті атқарушы органдардың ветеринария саласындағы қызметінің тиімділігін бағалау жүйесін енгізу бөлігінде заңнамаға өзгерістер мен толықтырулар енгізілетін болады.

Бұдан басқа, жергілікті атқарушы органдар құрған мемлекеттік ветеринариялық ұйымдарға қойылатын ветеринариялық талаптар айқындалатын болады; Халықаралық эпизоотиялық бюро (бұдан әрі – ХЭБ) ұсынымдарын және ЕАЭО құжаттарын есепке ала отырып, ветеринариялық заңнама үндестірілетін болады; ветеринария саласындағы заңнаманы бұзу кезінде жергілікті атқарушы органдардың әкімшілік шаралар қабылдау мүмкіндігі заңнамалық түрде бекітіліп беріледі; ветеринариялық іс-шараларды жүргізу кезінде ауыл шаруашылығы құралымдарының жергілікті атқарушы органдардың бөлімшелеріне есеп беруі белгіленетін болады; мемлекеттік ветеринариялық-санитариялық бақылау мен қадағалауға жататын тамақ өнімін мониторингтеу күшейтіледі.

Сондай-ақ мемлекеттік ветеринариялық-санитариялық бақылауға жататын объектілердің орын ауыстыруы, шекаралас мемлекеттерде зооантропоозноздық аурулардың туындауы мен эпизоотиялық ахуалдың нашарлауы туралы уақтылы ақпараттандыруды қоса алғанда, мүдделі мемлекеттік органдардың, халықаралық ұйымдардың және қоғамдық бірлестіктердің үйлесуі күшейтілетін болады.

Бұдан басқа, аусылды бақылау, өңірлік деңгейде аусылға қарсы күрестің бірыңғай тәсілдемесі мен стратегиясын әзірлеу, ХЭБ-тің өңірлік және арнайы комиссияларымен бірлесіп, Орта Азия өңірінің ветеринариялық қызметтерінің аусылға қарсы күрес жөніндегі күш-жігерін біріктіру күшейтілетін болады.

Фитосанитариялық қауіпсіздік

Фитосанитариялық қауіпсіздікті қамтамасыз ету мақсатында фитосанитариялық талаптар, мемлекеттік қызметтер көрсету тәртібі, карантиндік және аса қауіпті зиянды организмдермен күресу әдістері мен тәсілдемелері туралы түсіндіру жұмыстарын жүргізу жолымен қолайлы фитосанитариялық ахуалды сақтауға АШТӨ-ні ынталандыру жөніндегі шаралар кешені әзірленетін болады.

Жедел фитосанитариялық шаралар қабылдау мақсатында тиісті аумақтарда жергілікті атқарушы органдардың карантиндік режим жүргізіп немесе оны жоя отырып, карантиндік аймақты белгілеу мерзімдерін регламенттеу, АШТӨ-нің фитосанитариялық іс-шараларды жүргізу және карантиндік объектілерді жою жөніндегі заңнама талаптарын сақтауы бойынша мониторинг жүргізу жауапкершілігін

жергілікті атқарушы органдарға бекітіп беру, уақытша карантиндік фитосанитариялық шараларды жүргізу мен жою рәсімдерін, басқа мемлекеттердің фитосанитариялық шараларының баламалылығын мойындау тәртібін, фитосанитариялық тәуекелге талдау жүргізу қағидаларын регламенттеу көзделетін болады.

АШТӨ-ні ынталандыру үшін заңнамаға АШТӨ-нің арамшөптермен, зиянды және аса қауіпті зиянды организмдермен күресуге, саны экономикалық зияндылық шегінен (бұдан әрі – ЭЗШ) жоғары үйірлі және саяқ шегіртке тектес зиянкестер түрлерін, жеміс ағаштарының бактериялық күйігін, қауын шыбынын, оңтүстік америкалық қызанақ күйесін және мемлекеттік босалқы жерлердегі карантиндік арамшөптерді қоспағанда, карантиндік объектілерді оқшаулау мен жоюға арналған пестицидтерді және биопрепараттарды (биоагенттерді) сатып алуға арналған шығындарын РБ қаражаты есебінен субсидиялады, сондай-ақ АШТӨ-ні өз аумағында саламатты фитосанитариялық ахуалды қамтамасыз етуге ынталандыру мақсатында бақтардың иелеріне жойған жеміс ағаштары үшін шығындарды өтеуді көздейтін өзгерістер енгізу қамтамасыз етілетін болады. Субсидиялау мен шығындарды өтеуді жүргізу аса қауіпті зиянды организмдермен және карантиндік объектілермен күресу үшін бюджетте тиісті кезеңге көзделген қаражатты қайта бөлу есебінен жүзеге асырылатын болады.

Саламатты фитосанитариялық ахуалды қамтамасыз ету үшін әкімшілік құқық бұзушылық және жер қатынастары жөніндегі заңнамаға заңнаманың фитосанитариялық талаптарын орындамағаны үшін жауапкершілікті және оның АШТӨ үшін салдарын қатаңдату бөлігінде өзгерістер мен толықтырулар енгізілетін болады, өсімдіктер карантині саласындағы заңнамаға бұдан бұрын республика аумағында тіркелмеген карантиндік объектінің интродукциялануымен және таралуымен байланысты фитосанитариялық ахуал нашарлаған кезде шұғыл ден қою тетігін енгізуді көздейтін өзгерістер мен толықтырулар енгізілетін болады, карантиндік зертханалардың, фитосанитариялық бақылау бекеттерінің және өсімдіктер карантині жөніндегі мемлекеттік инспекторлардың материалдық-техникалық жарақтандырылуын халықаралық талаптар деңгейіне дейін жеткізу, сондай-ақ өсімдіктер карантині мен оларды қорғау жөніндегі іс-шараларды, оның ішінде карантиндік объектілердің, зиянды және аса қауіпті зиянды организмдердің таралу ошақтарын анықтау, республика аумағына әкелінетін тұқымдық және отырғызу материалына қатысты фитосанитариялық талаптардың сақталуын бақылау жөніндегі зерттеп қарау іс-шараларын уақтылы жүргізу қамтамасыз етілетін болады.

Техникалық реттеу

Саланы техникалық реттеу шеңберінде дамудың қазіргі заманғы деңгейіне өтуді және оларды ЕАЭО шеңберінде үндестіруді қамтамасыз ететін стандарттар әзірленеді, нарықты бұрмаланған өнімнен қорғау үшін мемлекеттік органдардың өзара іс-қимылы

күшейтіледі, сондай-ақ, бұрмаланған өнімді анықтау үшін қолда бар бақылау әдістері (әдістемелер және стандарттар) жетілдіріледі немесе қазіргі заманға сай жаңалары әзірленетін болады.

5.8. Білім, ғылым және өндіріс интеграциясын қамтамасыз ету.

Тиімді шетелдік технологиялар трансферті

Қазақстан АӨК-сінің бәсекеге қабілеттілігін арттыру үшін өндірістің, білім мен ғылымның тығыз интеграциясы, отандық ғылыми зерттеулерді әзірлеу және енгізу, тиімді шетелдік технологиялар трансферті, елдің аграрлық нарығында сұранысқа ие кадрларды даярлау мен қайта даярлау негізінде оның жедел инновациялық дамуын қамтамасыз ету қажет.

Мынадай мәселелер:

- 1) экономиканың аграрлық секторының ауыл шаруашылығының тиімділігін арттыруға арналған озық технологияларға деген қажеттіліктерін зерделеу;
- 2) кадрларды даярлау және қайта даярлау кезінде АШТӨ сұранымдарын есепке алу;
- 3) ҒЗИ, университеттер, колледждер және АШТӨ күшімен ғылыми және білім беру бағдарламаларын бірлесіп әзірлеу;
- 4) бизнес-құрылымдардың қажеттіліктерін қанағаттандыру мақсатында зерттеулер жүргізу немесе технологияларды трансферттеу үшін әлеуетті әріптестерді іздестіру;
- 5) өндіріске зерттеулер мен технологиялар трансфертінің нәтижелерін тікелей енгізуді ұйымдастыру бойынша аграрлық ғылымның, білім мен өндірістің өзара іс-қимылы, сондай-ақ үздік шетелдік әріптестермен ынтымақтастық қамтамасыз етілетін болады.

АӨК-ні ғылыми және кадрлық қамтамасыз ету интеграциясы:

- ғылыми-білім беру қызметін жүзеге асыру және консалтингтік қызметтер көрсету үшін барлық университеттердің, ҒЗИ-дің, ТӨШ-тің кадрлық, мүліктік, қаржылық, зияткерлік әлеуетін барынша тиімді пайдалануға;
- университеттер мен колледждерде кадрлар даярлаудың, білім тарату орталықтарында қайта даярлау мен біліктілікті арттырудың үйлесімді және бірыңғай жүйесін құруға;
- ғылыми зерттеулердің нәтижелерін өндіріске енгізудің мерзімін қысқартуға;
- салалық ҒЗИ үшін ғылыми кадрлар даярлауды қамтамасыз етуге;
- ғылыми жұмыстарды ұйымдастыруға және қаржыландыру проблемасын шешуге;
- ҒЗИ-дің, ЖОО мен ТӨШ-тің ғимараттар, құрылыстар, жерлер, мал басы және т.б. түріндегі инфрақұрылымдық активтерін пайдалану тиімділігін арттыруға;
- ТӨШ мүмкіндіктерін ғылыми әзірлемелерді енгізуге, шетелдік технологияларды байқаудан өткізуге және бейімдеуге, студенттердің өндірістік практикалардан өтуіне, білім тарату орталықтарының жұмыс істеуіне арналған база секілді ұтымды

пайдалануға

мүмкіндік

береді.

Ғылым, білім және өндіріс интеграциясын қамтамасыз ету, саланы кадрлық қамтамасыз ету мақсатында бағдарламалық-нысаналы қаржыландыру шеңберінде ҒЗИ мен ЖОО-ны қаржыландырудан тек конкурстық негізде шығармашылық ұжымдарды қаржыландыруға көшу іске асырылатын болады, аграрлық өндірістің нақты сұранымдарын шешуге және практикалық нәтижелерге қол жеткізуге бағытталған зерттеулерді басымдықпен қаржыландыру қамтамасыз етіледі.

Сондай-ақ, «ҰАҒББО» КЕАҚ-ның жеке қаражаты есебінен ғылыми зерттеулер жүргізу, университеттердің, колледждердің және білім тарату орталықтарының оқу процесінде пайдалану, коммерциялық негізде бизнес-құрылымдардың тапсырыстарын орындау үшін ұжымдық пайдалануға арналған мамандандырылған сертификатталған ғылыми зертханалар құрылатын болады. Бұдан басқа, әлемдік технологияларды байқаудан өткізу және бейімдеу кезінде технологиялық көшбасшы шетелдік ұйымдармен бірлескен зерттеулерге басымдық берілетін болады.

Сонымен бірге, кейіннен АӨК субъектілері базасына енгізе және демонстрациялық учаскелер ұйымдастыра отырып, жоспарланатын нәтижелер тұтынушыларының – АӨК субъектілерінің және/немесе салалық қауымдастықтардың қолданбалы ҒЗТКЖ-ны міндетті бірлесіп қаржыландыруы туралы талаптар белгіленетін болады.

Бұдан басқа, авторлар, патент иеленушілер және нәтижелерді, селекциялық жетістіктерді пайдаланушылар арасында зияткерлік және (немесе) шығармашылық қызмет нәтижелерін пайдаланғаны үшін аударымдар төлеу тетігін енгізу мақсатында қолданыстағы заңнаманы жетілдіру бойынша шаралар қабылданатын болады.

Ғылым, білім және өндірісті интеграциялауды қамтамасыз ету үшін Алматы қаласындағы ҚазҰАУ және Астана қаласындағы ҚазАТУ базасында АӨК саласындағы екі зерттеу университетін (агротехнологиялық хаб нысанында) құруды заңнамалық қамтамасыз ету мәселесі пысықталатын болады.

Аталған университеттердің әрқайсысы үшін 2017 жылы даму бағдарламалары бекітілетін болады, олар «Назарбаев Университеті» ДББҰ мысалында дербестікті кеңейтуді және ғылыми зерттеулер, шетелдік технологияларды трансферттеу мен бейімдеу және білім тарату бағытындағы функционалды кеңейтуді көздейді.

Университеттерді реформалау білім беру бағдарламаларын жаңғырту және сабақ беру үшін шетелдік профессорларды шақыра отырып, әлемдегі алдыңғы қатарлы аграрлық бейіндегі зерттеу университеттерімен әріптестікте жүзеге асырылатын болады.

Әділ бәсекелес орта құру және ресурстарды тиімді бөлу мақсатында:

1) ұлттық және басқа университеттер арасындағы білім гранттарының құнын теңестіру;

2) гранттарды ЖОО-дан кейінгі бағдарламаларға беруден қай университетте білім алатындығын өз бетінше таңдау мүмкіндігін бере отырып, тікелей оқуға түсетіндердің

өздеріне беруге көшу мәселелері пысықталатын болады.

Ол үшін әр университеттің, ҒЗИ-дің және ТӨШ-тің реформалау бағдарламаларын әзірлей және іске асыра отырып, университеттердің, ҒЗИ-дің және ТӨШ-тің академиялық, әкімшілік және қаржылық дербестігін сатылап кеңейту жүзеге асырылатын болады.

Сондай-ақ оқыту мерзімі орта мектеп бітірушілері үшін 10 ай және орта мектептің 9-сыныбын бітірушілер үшін 2-3 жыл болатын бұрынғы техникалық училищелер (бұдан әрі – ТУ) бағдарламалары бойынша бұқаралық жұмысшы кәсіптері кадрларын даярлау қалпына келтірілетін болады және аграрлық бейіндегі орта арнайы білімі бар кадрларды даярлау үшін колледждердегі орын сандары кеңейтілетін болады.

ҚР мамандықтар сыныптауышына жеке жолмен «Аграрлық сектордағы экономика және басқару», «Аграрлық сектордағы бухгалтерлік есеп және аудит» және «Аграрлық құқық» мамандықтары енгізілетін болады, бұл көрсетілген мамандықтар бойынша бакалаврлар даярлауға атаулы мемлекеттік білім гранттарын бөле отырып, ауыл шаруашылығы кооперативтеріне мамандар даярлау, сондай-ақ көрсетілген мамандықтар бойынша магистратура арқылы жоғары оқу орынан кейінгі білім деңгейіне ие бейінді мамандарды жедел даярлау үшін қажет.

Сондай-ақ «Дипломмен – ауылға» бағдарламасына қатысу үшін ауыл шаруашылығы мамандықтары тізбесін кеңейту мәселесі пысықталатын болады.

Аграрлық сектор жұмыскерлерін қайта даярлау және біліктілігін арттыру, алдыңғы қатарлы шаруашылықтар, ҒЗИ және университеттер базасында білім тарату орталықтарын, консультациялық орталықтарды және барлық мүдделі АӨК субъектілерінің қол жеткізуін қамтамасыз ете отырып, алдыңғы қатарлы технологияларды қолдану практикасы бойынша көрсету алаңдарын, сондай-ақ шикізат жеткізушілер мен қайта өңдеушілер арасында тік кооперация қалыптастыру үшін қайта өңдеуші кәсіпорындар базасында білім тарату орталықтарын құру ұйымдастырылатын болады.

Барлық көрсетілген шаралар бір жағынан академиялық қоғамдастықпен ынтымақтастыққа АӨК субъектілерінің қызығушылығын арттырады, ғалымдарға объективті түрде міндеттер қоюға және алынған нәтижелердің сапасын бағалауға мүмкіндік береді. Екінші жағынан, академиялық қоғамдастық үшін тек сапалы ғылыми әзірлемелерге ғана төлеуге мүдделі агробизнес субъектілері арқылы қосымша қаржыландыру көзі құрылатын болады.

Тұтас алғанда, бұл шаралар ғылым, білім және өндірісті тығыз интеграциялау, отандық ғылыми әзірлемелерді әзірлеу, шетелдік серпінді инновациялық жобаларды трансферттеу және оларды өндіріске жеделдетіп енгізу, елдің аграрлық нарығында сұранысқа ие кадрларды даярлау және қайта даярлау сапасын арттыру арқылы аграрлық сектордың бәсекеге қабілеттілігін арттыруға мүмкіндік береді.

Шетелдік технологиялар трансфертін қолдаудың тиімді жүйесін құру үшін жұмыс

істеп тұрған Агротехнологияларды трансферттеу және коммерцияландыру орталығының (бұдан әрі – АТКО) базасында технологиялық міндеттерді мониторингтеу, болжамдау және технологияларды АӨК-ге трансферттеуді ұйымдастыру жөніндегі функционал ашылатын болады.

Осы мақсатта АТКО қызметі мына бағыттарға қайта бағдарланатын болады:

- АӨК-дегі технологиялық сипаттағы перспективалық міндеттерді болжамдау және қолданыстағыларын мониторингтеу бөлігіндегі талдамалық зерттеулер;

- АӨК-дегі қолданыстағы және перспективалық міндеттердің оңтайлы технологиялық шешімдерін жедел іздеу;

- келіссөздер ұйымдастыру, инвесторлар тарту арқылы және басқа әдістермен оңтайлы технологиялық шешімдерді трансферттеуге ықпал ету;

- АӨК саласындағы үздік әлемдік технологиялар дерекқорын қалыптастыру.

Қолданыстағы міндеттерді мониторингтеу және перспективалық міндеттерді болжамдау нәтижелерін АШМ ҒЗТКЖ-ны қаржыландыру кезінде ғылыми зерттеулердің және АӨК-ні жаңғыртуға бағытталған басқа да іс-шаралардың басым бағыттары ретінде пайдаланатын болады.

ҚР-ның шет елдердегі дипломатиялық өкілдіктерімен, ҚР-дағы шетелдік дипломатиялық өкілдіктермен, шетелдік трансферттеу офистерімен және технологияларды коммерцияландыру офистерімен бірге жұмыс жүргізілетін болады.

Ақпараттық қызметтерді өтеусіз негізде көрсету үшін АӨК субъектілеріне өтеусіз негізде ұсынуға жататын ақпараттар мен көрсетілетін қызметтер тізбесіне маманданған ұйымдар оңтайлы техникалық шешімдер іздеу және трансферттеуді ұйымдастыру жөнінде қызметтер көрсету бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізетін болады.

6. Қажетті ресурстар, мың теңге

Жылдар бойынша	Барлығы	Республикалық бюджет	Жергілікті бюджет	Басқа көздер
2017 ж.	359697162	198202164	144494912	17000086
2018 ж.	397855880	201941545	151000478	44913857
2019 ж.	429359455	207895670	158375681	63088104
2020 ж.	558841783	281563096	193634272	83644415
2021 ж.	628405077	326317805	204476860	97610412
Жиыны:	2374159356	1215920279	851982203	306256874

1-қосымша

Қайта өңдеу өнімдері өндірісі

Жылдар	Ішкі өндіріс, мың тонна	Импорт, мың тонна	Экспорт, мың тонна	Халықтың тұтынуы, мың тонна	Отандық өндіріс өнімімен қамтамасыз етілу, %-бен
1	2	3	4	5	6
Сүтті қайта өңдеу өнімдері					

Өңделген сүт өндірісі					
2011	338,5	40,2	0,5	378,2	89,5
2012	372,5	37,2	1,6	408,1	91,3
2013	440,3	41	18,9	462,4	95,2
2014	472,9	42,2	20,9	494,2	95,7
2015	453,6	46,3	7,6	492,3	92,1
Қышқыл сүт өнімдері өндірісі					
2011	135,7	31,2	1,6	165,3	82,1
2012	156,3	33,1	2,1	187,3	83,4
2013	180,2	36,6	3,9	212,9	84,6
2014	179,8	32,9	6,3	206,4	87,1
2015	185,5	32,4	4,4	213,5	86,9
Сары май өндірісі					
2011	14,6	7,4	0,01	22	66,4
2012	12,2	8,1	0,03	20,3	60
2013	14,1	8,8	0,2	22,7	62,1
2014	18,8	10,4	0,1	29,1	64,6
2015	16,6	7,6	3,1	21,1	78,7
Ірімшік және сүзбе өндірісі					
2011	17,6	22,8	0,6	39,8	44,2
2012	19,2	22,5	0,7	41	46,8
2013	22,1	22,6	0,5	44,2	50
2014	22,2	22,3	0,7	43,8	50,7
2015	30,1	21	1,5	49,6	60,7
Етті қайта өңдеу өнімдері					
Шұжық өнімдері өндірісі					
2011	35,6	31,6	0	67,2	53
2012	39,6	34,8	0	74,4	53,2
2013	41,9	36,1	0	78	53,7
2014	42	33,8	0,3	75,5	55,6
2015	40,2	33,2	0,4	73,0	55
Ет және ет-өсімдік консервілері өндірісі					
2011	7,8	5,3	0,6	12,5	62,4
2012	10,6	6,7	1,5	15,8	67
2013	10,4	6,2	0,8	15,8	65,8
2014	9,8	5,8	1,5	14,1	69,5
2015	10,4	4,8	0,9	14,3	72,7
Ұн өндірісі					
2011	3846,5	7,3	1901,9	1951,9	197,0
2012	4009,0	2,5	2218,6	1766,6	223,6

2013	3880,6	1,4	1875,8	2023,2	193,4
2014	3883,0	2,6	1844,8	2040,7	190,3
2015	3741,2	5,9	1822,7	1924,4	194,4
Жарма өндірісі					
2011	129,8	23,4	66,7	86,5	150
2012	151,7	34,2	49,7	136,2	111,4
2013	191,0	26,9	59,4	158,5	120,5
2014	208,2	34,7	58,1	184,8	112,7
2015	212,3	32,8	71,8	173,3	122,5
Макарон өнімі өндірісі					
2011	145,7	25,1	12,6	158,2	92,1
2012	145,0	25,6	23,6	147,0	99,0
2013	147,2	27,8	24,0	151,0	97,5
2014	152,5	28,7	20,5	160,7	94,9
2015	146,2	31,1	15,5	161,8	90,4
Қант өндірісі					
2011	244,2	183,7	6,6	421,3	57,1
2012	146,9	267,0	2,2	411,7	35,5
2013	332,3	107,8	14,3	425,8	75,5
2014	350,7	164,8	2,5	513,0	68,0
2015	239,9	185,2	0,6	424,5	56,4
Өсімдік майы					
2011	235,0	156,6	21,1	370,5	60,0
2012	292,6	94,7	35,2	352,1	75,5
2013	280,8	116,8	34	363,6	70,6
2014	329,4	118,9	48,4	399,9	73,5
2015	290,3	166,4	43,7	413,0	63,6
Жеміс-көкөніс консервілері					
2011	17,6	82,6	1,7	98,5	17,6
2012	16,6	51,3	1,1	66,8	24,4
2013	31,5	110,2	1	140,7	22,2
2014	21	114,4	0,8	134,6	15,5
2015	20,7	98,7	1,2	118,2	17,3
Картопты қайта өңдеу өнімдері					
2011	1,1	7,1	0,01	8,2	13,4
2012	0,5	8,7	0,02	9,2	5,4
2013	0,4	10,8	0,03	11,2	3,6
2014	0,5	11,8	0,10	12,2	4,1
2015	0,5	12,2	0,04	12,7	3,9

2-ҚОСЫМША

Жаңа ауланған, салқындатылған және мұздатылған балықтың ішкі нарығы

Р/с №	Негізгі көрсеткіштер	2011	2012	2013	2014	2015	2011 жылмен салыстырғанда 2015 ж., %-бен
1	Халық саны, мың адам	16 673,1	16 909,8	17 160,7	17 417,7	17 670,9	106
2	Ұлттық нормалар бойынша қажеттілік (1 адамға 5 кг), тонна	83 365,5	84 549	85 803,5	87 088,5	88 355	106
3	1 адамға арналған тұтыну, кг	4,3	4,3	4,1	3,5	3,9	
4	Балық аулау, тонна	34 896	36 627	34 692	37 137	41 489	119
5	Өсірілген тауарлы балық, тонна	858	738	811	409,6	729,8	85
6	Балық және балық өнімдерінің экспорты (қайта есептегенде), тонна	25 425,5	25 356	24 092,2	24 798,9	24 879,4	97,8
7	Балық және балық өнімдерінің импорты (қайта есептегенде), тонна	61 998	61 426	59 094,7	48 432,7	52 234,3	84
8	Ішкі тұтыну, тонна	72 326,5	73 435	70 505,5	61 180,4	69 573,7	96
9	Ішкі тұтытудағы импорт үлесі, %	86	84	84	79	75	-

3-ҚОСЫМША

Ауыл шаруашылығы дақылдарының нақтыланған егіс алаңы, мың га

Дақылдар	2011	2012	2013	2014	2015
Барлық егіс алаңы	21083,0	21190,7	21271,0	21244,6	21022,9
оның ішінде:					
Дәнді және дәнді-бұршақты дақылдар	16219,4	16256,7	15877,6	15291,5	14982,2
оның ішінде: бидай	13848,9	13464,0	13088,7	12387,6	11771,1
қара бидай	27,4	34,0	40,0	43,7	38,7
арпа	1540,3	1839,3	1875,5	2031,6	2119,0
сұлы	146,7	180,8	222,6	205,7	213,0
ақталмаған күріш	93,5	93,1	89,9	97,6	98,7
жүгері (маис)	98,6	101,5	108,5	126,3	139,0
тары	44,4	46,2	57,7	61,9	51,4
қарақұмық	70,4	88,8	82,5	69,1	65,5
дәнді-бұршақты дақылдар	111,3	145,5	105,3	68	88,7
Мақта	160,6	147,8	140,6	127,6	99,3
Қант қызылшасы	18,2	11,8	2,7	1,2	9,2

Майлы дақылдар	1816,2	1853,9	1980,9	2299,5	2009,8
оның ішінде: күнбағыс	954,5	794,6	877,4	846,1	740,7
мақсары	251,7	272,9	295,6	269,1	246,8
соя	70,8	85,3	103,2	118,6	106,8
рапс	156,7	228,0	263,1	303,8	245,4
зығыр	325,8	419,4	410,1	708,8	630,9
қыша	38,9	31,8	26,2	45,6	32,5
Картоп	184,4	190,2	184,8	186,8	190,6
Көкөніс-бақша дақылдары	196,4	210,5	215,4	227,5	234,2
оның ішінде: көкөністер	128,7	128,7	133,1	137,7	139,5
бақша дақылдары	67,7	81,8	82,3	89,8	94,7
Жеміс дақылдары және жүзім	54,2	57,5	56,3	56,7	57,5
оның ішінде: жеміс және жидек	40,9	42,7	42,4	42,1	42,9
жүзім	13,3	14,8	13,9	14,6	14,6
Азықтық дақылдар	2484,3	2517,4	2866,8	3109,9	3497,1

4-қосымша

Дәнді дақылдар өндірісінің негізгі көрсеткіштері

Жылдар	Өндіріс	Ішкі тұтыну, мың тонна		Импорт, мың тонна	Экспорт, мың тонна	
егіс алаңы, мың га	түсімділік, ц/га	жалпы жиналым, мың тонна				
1	2	3	4	5	6	7
Дәнді дақылдар						
2011	16219,4	16,9	26960,5	23568,9	104,1	3495,7
2012	16256,7	8,6	12864,8	5179,0	102,1	7787,9
2013	15877,6	11,6	18231,1	12863,3	57,1	5424,8
2014	15291,5	11,7	17162,2	12214,4	80,4	5028,2
2015	14982,2	12,7	18672,8	14496,1	142,5	4319,2
орта ес. 5 жыл ішінде	15725,5	12,3	18778,3	13664,3	97,2	5211,2
Бидай						
2011	13 848,9	16,6	22 732,1	19 857,3	15,4	2 890,2
2012	13 464,0	7,9	9 841,1	2 480,8	23,9	7 384,2
2013	13 088,7	10,8	13 940,8	8 841,9	1,3	5 100,2
2014	12 387,6	10,9	12 996,9	8 800,0	11,4	4 208,2
2015	11 771,1	11,9	13 747,6	10 174,1	62,4	3 635,9
орта ес. 5 жыл ішінде	12 912,1	11,6	14 651,7	10 030,0	22,1	4 643,7
Арпа						
2011	1 540,3	17,1	2 593,1	2 134,2	62,6	521,5
2012	1 839,3	9,1	1 490,7	1 206,5	37,9	322,1
2013	1 875,5	13,8	2 539,0	2 318,4	25,5	246,1

2014	2 031,6	12,6	2 411,8	1 716,4	15,9	711,3
2015	2 119,0	13,1	2 675,4	2 067,1	24,3	632,5
орта ес. 5 жыл ішінде	1 881,1	13,1	2 342,0	1 888,5	33,2	486,7
Сұлы						
2011	146,7	18,3	258,3	255,7	0,1	2,7
2012	180,8	8,9	147,2	142,7	0,2	4,7
2013	222,6	13,8	304,8	299,5	0,1	5,4
2014	205,7	11,8	226,0	221,5	0,1	4,6
2015	213,0	11,9	243,8	242,4	0,1	1,5
орта ес. 5 жыл ішінде	193,8	12,9	236,0	232,4	0,1	3,8
Жүгері(маис)						
2011	98,6	49,9	481,9	471,4	0,5	11,0
2012	101,5	51,9	520,4	509,9	0,4	10,9
2013	108,5	52,8	569,3	564,0	0,9	6,2
2014	126,3	52,8	664,0	645,2	7,1	25,9
2015	139,0	53,3	734,1	727,5	22,6	29,2
орта ес. 5 жыл ішінде	114,8	52,1	593,9	583,6	6,3	16,6
Ақталмаған күріш						
2011	93,5	37,2	346,8	299,9	15,3	62,2
2012	93,1	37,7	350,8	330,1	25,4	46,1
2013	89,9	38,5	344,3	308,0	17,3	53,6
2014	97,6	39,6	377,0	349,7	24,6	51,8
2015	98,7	42,8	422,2	378,2	22,4	66,4
орта ес. 5 жыл ішінде	94,6	39,2	368,2	333,2	21,0	56,0
Дәнді-бұршақты дақылдар						
2011	111,3	12,1	134,9	134,6	0,2	0,5
2012	145,5	5,2	76,2	71,8	0,7	5,1
2013	105,3	7,0	74,1	70,9	0,8	4,0
2014	68,0	7,5	51,2	45,2	0,8	6,8
2015	88,7	9,9	87,7	79,35	1,1	9,4
орта ес. 5 жыл ішінде	103,8	8,4	84,8	80,4	0,7	5,2

5-қосымша

Майлы дақылдар өндірісінің негізгі көрсеткіштері

Жылдар	Өндіріс	Ішкі тұтыну, мың тонна	Импорт, мың тонна	Экспорт, мың тонна		
егіс алаңы, мың га	түсімділік, ц/га	жалпы жиналым, мың тонна				
1	2	3	4	5	6	7
Майлы дақылдар						
2011	1 816,2	6,7	1 141,9	981,1	14,1	174,9

2012	1 853,9	6,1	976,8	632,3	104,3	448,8
2013	1 980,9	8,0	1 498,0	1200,2	40,1	337,9
2014	2 299,5	7,8	1 547,6	1013	41,4	576,0
2015	2 009,8	8,1	1 547,5	1014,6	34,9	567,8
орта ес. 5 жыл ішінде	1 989,9	7,3	1 342,4	968,2	47,0	421,1
Күнбағыс						
2011	954,5	4,6	409,1	409,8	4,7	4,0
2012	794,6	5,9	400,3	376,6	82,3	106,0
2013	877,4	7,0	572,7	537,2	18,3	53,8
2014	846,1	6,7	512,8	380,9	15,4	147,4
2015	740,7	7,6	534,0	384,9	4,6	153,7
орта ес. 5 жыл ішінде	842,7	6,4	485,8	417,9	25,1	93,0
Рапс						
2011	156,7	9,6	148,4	96,3	0,1	52,2
2012	228,0	5,8	116,9	55,8	5,2	66,3
2013	263,1	9,5	241,8	146,3	2,1	97,6
2014	303,7	9,9	241,4	119,7	3,5	125,2
2015	245,4	6,3	138,2	56,1	0,5	82,6
орта ес. 5 жыл ішінде	239,4	8,2	177,3	94,9	2,3	84,8
Зығыр						
2011	325,8	8,8	273,1	170,2	0,1	103,0
2012	419,4	4,3	157,9	0	0,9	231,3
2013	410,1	7,7	295,0	154,3	1,6	142,3
2014	708,8	7,6	419,9	174,4	6,6	252,1
2015	630,9	7,9	491,4	204,0	5,2	292,6
орта ес. 5 жыл ішінде	499,0	7,3	327,4	126,1	3,0	204,3
Мақсары						
2011	251,7	6,3	151,2	151,2	0	0
2012	272,9	5,2	127,2	127,2	0	0
2013	295,6	6,3	174,9	174,9	0	0
2014	269,1	5,4	135,4	135,4	0	0
2015	246,8	6,3	148,8	148,8	0	0
орта ес. 5 жыл ішінде	267,2	5,9	147,5	147,5	0	0
Соя						
2011	70,8	19,1	133,2	127,2	0,4	6,4
2012	85,3	20,1	169,8	148,4	0,5	21,9
2013	103,2	19,7	203,3	188,4	5,6	20,5
2014	118,6	18,7	217,9	202,2	4,2	19,9

2015	106,8	20,8	220,4	209,9	5,2	15,7
орта ес. 5 жыл ішінде	96,9	19,7	188,9	175,2	3,2	16,9

6-ҚОСЫМША

Азықтық дақылдар өндірісінің негізгі көрсеткіштері

Жылдар	Сүрлемдік дақылдар		Көпжылдық шөптер		Жалпы жиналым		Жалпы жиналым		
	егіс алаңы, мың га	түсімділік, ц/га	егіс алаңы, мың га	түсімділік, ц/га	егіс алаңы, мың га	түсімділік, ц/га	егіс алаңы, мың га	түсімділік, ц/га	
2011	80,2	135,0	1074,6	275,9	13,8	428,2	2112,2	17,5	3884,0
2012	75,3	114,0	845,9	325,5	9,5	271,7	2075,9	20,2	4924,0
2013	82,1	143,0	1169,3	503,5	13,0	503,5	2240,7	18,0	3601,0
2014	76,9	111,0	833,3	645,7	11,0	526,1	2333,7	17,0	3646,1
2015	73,9	131,0	854,4	907,7	8,4	742,9	2452,7	9,6	4039,6
орта ес. 5 жыл ішінде	77,7	126,8	955,5	531,7	11,1	494,5	2243,0	16,5	4018,7

7-ҚОСЫМША

Көкөніс өндірісінің негізгі көрсеткіштері

Жылдар	Өндіріс	Ішкі тұтыну, мың тонна	Импорт, мың тонна	Экспорт, мың тонна		
егіс алаңы, мың га	түсімділік, ц/га	жалпы жиналым, мың тонна				
Көкөністер						
2011	128,7	222,9	2 877,7	3 145,3	292,2	24,6
2012	128,7	234,0	3 061,5	3 277,5	281,9	65,9
2013	133,1	238,7	3 241,5	3 719,1	517,1	39,5
2014	137,7	243,0	3 469,9	3 873,1	445,8	42,6
2015	139,5	245,8	3 564,9	3 955,0	438,9	48,8
орта ес. 5 жыл ішінде	133,5	236,9	3 243,1	3 594	395,2	44,3

8-ҚОСЫМША

Картоп өндірісінің негізгі көрсеткіштері

--	--	--	--	--

Жылдар	Өндіріс	Ішкі тұтыну, мың тонна	Импорт, мың тонна	Экспорт, мың тонна		
егіс алаңы, мың га	түсімділік, ц/га	жалпы жиналым, мың тонна				
Картоп						
2011	184,4	167,2	3 076,1	3 233,0	158,2	1,3
2012	190,2	165,9	3 126,4	3 191,2	69,8	5,0
2013	184,8	181,5	3 343,6	3 449,0	114,0	8,6
2014	186,8	184,3	3 410,5	3 460,6	56,4	6,3
2015	190,6	185,5	3 521,1	3 596,9	79,1	3,3
орта ес. 5 жыл ішінде	187,4	176,9	3 295,4	3 386,1	95,5	4,9

9-қосымша

Жеміс-жидек дақылдары мен жүзімдіктер өндірісінің негізгі көрсеткіштері

Жылдар	Өндіріс	Ішкі тұтыну, мың тонна	Импорт, мың тонна	Экспорт, мың тонна		
егіс алаңы, мың га	түсімділік, ц/га	жалпы жиналым, мың тонна				
Жемістер мен жидектер						
2011	41,3	55,6	177,9	548,1	373,4	3,2
2012	43,2	58,6	206,7	615,3	412,4	3,8
2013	42,9	63,2	214,7	584,6	371,2	1,3
2014	42,5	66,3	233,0	572,9	344,5	4,6
2015	42,9	61,0	216,8	483,6	269,3	2,5
орта ес. 5 жыл ішінде	42,6	60,9	209,8	560,9	354,2	3,1
Жүзім						
2011	13,3	57,0	57,1	122,6	66,6	1,1
2012	14,8	65,2	71,7	163,4	93,3	1,6
2013	13,9	60,8	68,1	102,7	36,5	1,8
2014	14,6	58,1	70,3	156,0	87,9	2,2
2015	14,6	49,3	63,4	203,3	142,2	2,3
орта ес. 5 жыл ішінде	14,2	58,1	66,1	149,6	85,3	1,8

10-қосымша

Қант қызылшасы өндірісінің негізгі көрсеткіштері

--	--	--	--	--	--	--

Жылдар	Өндіріс	Ішкі тұтыну, мың тонна	Импорт, мың тонна**	Экспорт, мың тонна		
егіс алаңы, мың га	түсімділік, ц/га	жалпы жиналым, мың тонна				
Қ а н т қызылшасы						
2011	18,2	188,2	200,4	424,4	224,0	-
2012	11,8	168,2	151,6	286,9	135,3	-
2013	2,7	267,7	64,6	426,8	362,2	-
2014	1,2	240,6	23,9	350,1	326,2	-
2015	9,2	232,5	174,1	400,1	226,0	-
орта ес. 5 жыл ішінде	8,6	219,4	122,9	377,7	254,7	-

** - құрақ қант шикізаты

11-қосымша

Мақта өндірісінің негізгі көрсеткіштері

Жылдар	Өндіріс	Ішкі тұтыну, мың тонна	Импорт,* мың тонна	Экспорт,* мың тонна		
егіс алаңы, мың га	түсімділік, ц/га	жалпы жиналым, мың тонна				
Мақта						
2011	160,6	21,8	336,0	259,4	6,0	82,6
2012	147,8	26,2	379,7	244,6	14,9	150,0
2013	140,6	28,7	396,7	202,1	0,03	194,6
2014	127,6	25,1	320,7	274,8	2,0	47,9
2015	99,3	27,8	273,9	170,4	9,1	112,6
орта ес. 5 жыл ішінде	135,2	25,9	341,4	230,3	6,3	135,4

* - шитті мақтаға қайта есептегендегі мақта талшығы

12-қосымша

2011 – 2015 жылдардың егініне себілген ауыл шаруашылығы дақылдары тұқымдарының репродукциялық құрамы, %

Жылдар	Себілген тұқымдар үлесі, %								
	суперэлита	элита	1 - репродукция	2 - репродукция	3 - репродукция	4 - репродукция	5 - репродукция	жаппай репродукция	
2011	0,3	0,9	4,4	15,1	22,8	27,2	15,2	11,7	2,4
2012	0,3	0,9	4,9	15,0	23,2	23,7	16,9	10,8	4,4
2013	0,3	0,8	4,4	16,0	20,8	24,5	18,1	10,6	4,5

1	2	3	4	5	6	7	8
1	ҚД және КЕЖ жұмыстарын жүргізу үшін қажетті ЖЖМ мен басқа да ТМҚ құнын субсидиялау (гектарлық субсидия)	18 572,7	19 152,3	20993,1	40 616,8	38 364,7	206,5
2	Тыңайтқыштар (органикалық тыңайтқыштардан басқа) құнын субсидиялау	4 095,5	4 958,3	5 483,5	8 436,9	9 672,7	236,2
3	Өсімдіктерді қорғау мақсатында ауыл шаруашылығы дақылдарын өңдеуге арналған гербицидтер, биоагенттер (энтомофагтар) және биопрепараттар құнын субсидиялау	2100,0	2127,0	6635,2	10 593,6	11 485,3	546,9
4	Жеміс-жидек дақылдары мен жүзімнің көпжылдық екпелерін отырғызуға және өсіруге (оның ішінде қалпына келтіруге) арналған шығындар құнын субсидиялау	1 520,1	1 477,5	2 317,8	2 644,8	2 782,6	183,1
5	Шитті мақта мен мақта талшығының сапасын сараптамадан өткізуге арналған шығындар құнын субсидиялау	246,9	387,2	390,0	369,3	362,8	146,9
6	Тұқым шаруашылығын дамытуды субсидиялау	2 965,7	3 363,6	3 693,0	3 932,8	1 860,6	62,7
7	Қайта өңдеуші кәсіпорындардың ауыл шаруашылығы шикізатын тереңдете қайта өңдеп өнімдер өндіруі (кант өндіру) үшін оны сатып алуға арналған шығындарын субсидиялау					62,6	-
	Жиыны	29 500,9	31 465,9	39512,6	66 594,2	64 591,3	218,9

15-қосымша

Қазақстан Республикасы аумағында карантиндік объектілердің таралу серпіні, га

Р/с №	Атауы	2011 жыл	2012 жыл	2013 жыл	2014 жыл	2015 жыл	2016 жыл
1	Америкалық ақ көбелек	1589	1588	959	141	125	88
2	Шығыс жеміс жемірі	2139,7	1159,8	974,556	727,6	828,5	651,5
3	Қауын шыбыны	3170,5	7891	9718,3	9054,8	6515,1	6253,5
4	Калифорния бітесі	4405,82	2776,36	2049,6	1547,8	1264,5	1182,25
5	Жұпсыз жібек көбелек	7687,4	26456,756	104157,45	280061,056	55707,2	10320,3
6	Комсток сымыры	335	115,108	90,033	125	86,2	76,21
7	Қара мұртты қоңыз түрлері	140	140	155	40	50,3	55,33
8	Сібір жібек көбелегі			127,7	127,7	80	
9	Қызанақ күйесі					8,84	78,5
10	Жеміс дақылдардың бактериялық күйігі		27	88	415,93	813,8	981,7
11	Алтын түсті картоп нематодасы	18,68	30,68	30,586	33,36	33,361	33,361
12	Көпжылдық ойраншөп	75	3	37,5	50	37,5	45,5
13	Жусанжапырақты ойраншөп	1129,65	472,5	316,45	419,79	326,54	137,69

14	Жатаған уекіре	167434,8	137327,1	177655,03	136194,3	193621,32	156781,9
15	Тікенекті алқа	24	10	5	5	0,5	
16	Арамсоюлар	6173,58	4566,44	4779,04	3583,41	4833,5	2937
	Жиыны	194323,13	182563,744	301143,245	432526,746	264332,161	179622,741

16-қосымша

Мал шаруашылығы өнімінің өндірісі

Жылдар	Ішкі өндіріс, мың тонна	Импорт, мың тонна	Экспорт, мың тонна	Ішкі тұтыну, мың тонна	Отандық өндіріс өнімімен қамтамасыз етілу, %-бен	
1	2	3	4	5	6	
сыыр еті						
2011	392,8		12,7	0,018	405,5	96,9
2012	373,5		22,3	0,0003	395,8	94,4
2013	383,5		23,9	0,3	407,1	94,2
2014	405,5		16,9	6,3*	416,1	97,5
2015	416,8		15,6	6,5*	425,9	97,9
орта ес. 5 жыл ішінде	394,2		17,8	2,6	409,4	96,3%
шошқа еті						
2011	112,4		8,9	0,3	121,0	92,9
2012	103,3		13,7	0,1	116,9	88,4
2013	99,9		11,3	0,1	111,1	89,9
2014	99,8		7,9	1,1*	106,6	93,8
2015	95,3		3,8	2,3*	96,8	98,5
орта ес. 5 жыл ішінде	140,2		8,8	0,7	148,3	94,5%
кой еті						
2011	149,5		0,07	0,3	149,3	100,0
2012	153,8		0,6	0	154,4	99,6
2013	156,4		0,8	0	157,2	99,5
2014	161,9		0,3	0	162,2	99,8
2015	165,1		0,1	0,1*	165,1	100
орта ес. 5 жыл ішінде	153,0		0,4	0,1	153,3	99,8%
жылқы еті						
2011	75,6		3,7	0	79,3	95,3
2012	85,1		6,0	0	91,1	93,4
2013	89,4		4,8	0	94,2	94,9

2014	92,4	4,7	0	97,1	95,2
2015	101,4	3,2	0	104,6	96,9
орта ес. 5 жыл ішінде	88,7	4,4	0,0	93,2	95,2
құс еті					
2011	101,9	159,2	0,010	261,1	39,0
2012	123,1	203,7	1,4	325,4	37,8
2013	135,8	175,0	2,7	308,1	44,1
2014	134,2	159,6	5,4*	288,4	46,5
2015	146,1	161,8	7,3*	300,6	48,6
орта ес. 5 жыл ішінде	128,2	168,3	3,1	293,4	43,7%
сүт және сүт өнімдері					
2011	5232,5	908,3	16	6124,8	85,4%
2012	4851,6	902,7	1,5	5752,8	84,3%
2013	4 930,3	645,7	33,3	5542,7	89,0%
2014	5 067,9	684,6	40,0	5712,5	88,7%
2015	5 182,4	568,9	97,1	5654,2	91,7%
орта ес. 5 жыл ішінде	5038,78	742,04	37,58	5743,24	87,7%
тауық жұмыртқасы, млн. дана					
2011	3698,7	56,2	0,126	3754,8	98,5%
2012	3654,7	34,5	0,303	3688,9	99,1
2013	3879,4	43,1	0	3922,5	98,9%
2014	4275,9	43,8	18,4	4301,3	99,4
2015	4720,4	2,5	111,1	4611,8	102,4
орта ес. 5 жыл ішінде	4055,9	43,4	32,6	4066,7	99,7%

Ескертпе: *- ҚР АШМ деректері

17-қосымша

Ауыл шаруашылығы жануарларының өнімділігі

Сойылған немесе союға сатылған мал мен құстың бір басының орташа тірідей салмағы, кг:	2011		2015					
	АШК	Ш(Ф)Қ	ЖҚШ	Бар-лығы	АШК	Ш(Ф)Қ	ЖҚШ	
ІҚМ	301	344	307	298	326	401	332	319

18-қосымша

Ауыл шаруашылығы жануарлары басының саны

А / ш							
-------	--	--	--	--	--	--	--

жану-арла-ры	2011 жыл	2012 жыл	2013 жыл	2014 жыл	2015 жыл					
Барлық бас, мың бас	Асыл тұқымды бас үлесі, %	Барлық бас, мың бас	Асыл тұқымды бас үлесі, %	Барлық бас, мың бас	Асыл тұқымды бас үлесі, %	Барлық бас, мың бас	Асыл тұқымды бас үлесі, %	Барлық бас, мың бас	Асыл тұқымды бас үлесі, %	
ІҚМ	5702,4	7	5690	8,2	5 833,80	8,8	6 028,70	9,7	6 179,80	10,6
Қой	15439,4	12,7	15137,4	14	15 196,10	14	15 532,40	14,4	15 685,50	15,1
Шошқа	1204,3	13	1031,4	19,1	921,9	16,3	884,7	20,2	886,6	19,9
Жылқы	1607,5	7	1686,1	6,8	1 784,00	7,1	1 936,70	7,6	2 068,90	7,9
Түйе	173,2	10	165	10,6	160,9	12,5	165,9	12,2	169,7	13,1
Құс	32870,1	12,1	33474	11,8	34 155,50	8,7	35 000,70	10,1	35 623,40	17,1

19-қосымша

2011–2015 жылдардағы субсидиялар көлемі, млн. тг.

Мал шаруашылығы салалары	2011 ж.	2012 ж.	2013 ж.	2014 ж.	2015 ж.	2011 жылмен салыстырғанда 2015 жылы, %
Етті мал шаруашылығы	5 584	1 1796,6	13 844,8	2 0812,6	31 781,6	470
Сүтті мал шаруашылығы	3 934,4	4 284,2	5 334,5	7 992,9	10 609	170
Етті құс шаруашылығы	5 361,9	6 571,2	7 601	7 146,9	8 479,1	58
Жұмыртқа бағытындағы құс шаруашылығы	5 394,3	4 896,3	5 901,4	6 785,5	9 771,2	81
Шошқа шаруашылығы	1 031,3	1 485,4	2 296,7	2 543,8	3 133,9	203
Қой шаруашылығы	1 109,3	1 474,2	2 265,8	2 882,3	3 994,1	260
Жылқы шаруашылығы	650	846,4	1 042,3	861,7	981	50
Түйе шаруашылығы	73,7	99,9	152,2	204	238,2	223
Марал шаруашылығы				46,6	43,5	
Бал ара шаруашылығы				26	29,3	
БАРЛЫҒЫ	23 138,9	31 454,2	38 438,7	49 302,3	69 060,9	298

20-қосымша

2015 жылы субсидиялаумен қамтылған мал шаруашылығы өнімі өндірісінің көлемі

Өнім түрі	Өндіріс көлемі, мың тонна/млн. дана*	Субсидияланған өнім көлемі, мың тонна	Субсидиялаумен қамтылу %-ы	АШТӨ-дегі өндіріс көлемі	Субсидиялаумен қамтылу %-ы

Сиыр еті	416,8	24,8	6,0	106,2	23,8
Сүт	5 141,6	244,8	4,7	1 040,6	23,5
Құс еті	146,1	102,0	63,0	139,5	66,0
Тағамдық жұмыртқа*	4 720,4	2 951,0	62,5	3 497,1	84,4
Шошқа еті	95,3	29,1	30,5	38,1	76,4
Қой еті	144,1	3,3	2,3	38,4	8,6
Жылқы еті	101,4	4,2	4,1	27,2	15,5
Қымыз	25,9	5,1	19,5	10,4	48,3
Шұбат	13,3	3,2	24,2	5,1	62,9

* тағамдық жұмыртқа үшін өлшем бірлігі (млн. дана)

21-қосымша

Жануарлардың аса қауіпті аурулары бойынша эпизоотиялық ахуал

Р/с №	Аса қауіпті аурулар	2011 ж.	2012 ж.	2013 ж.	2014 ж.	2015 ж.
1	Жыл басынан бері тіркелген ошақтар	199	141	207	179	248
2	Ауыспалы ошақтар	28	39	5	15	29
3	Жойылған ошақтар	188	175	197	165	251

22-қосымша

Жануарлардың созылмалы аурулары бойынша эпизоотиялық ахуал (бруцеллез бойынша саламатты емес пункттер)

Р/с №	Созылмалы аурулар	2011 ж.	2012 ж.	2013 ж.	2014 ж.	2015 ж.
1	Жыл басынан бері тіркелген ошақтар	308	243	160	170	144
2	Ауыспалы ошақтар	15	9	12	35	114
3	Сауықтырылған ошақтар	314	231	137	91	171

23-қосымша

2015 жылғы органикалық өнім

Р/с №	Өнімнің атауы	Алаңы, га	Өндіріс, тонна	Экспорт, тонна
1	Арпа	4 672	7 485	
2	Арыш	200	300	
3	Ноқат	2 699	5 000	
4	Ноқат (конверсия кезеңі)	4 300		
5	Кориандр	405	486	
6	Тыңайған жерлер	53 800		
7	Зығыр	16 573	21 888	3 000
8	Зығыр (конверсия кезеңі)	8 600		

9	Жасымық	6 453	9 146	1 570
10	Мия	863	60	60
11	Жоңышқа	2 723	27 230	
12	Бөрібұршақ	402	563	
13	Жүгері	100	245	
14	Сары қыша	3 011	6 000	
15	Сұлы	1 770	3 944	1 000
16	Жайылым	2 481		
17	Асбұршақ	4 545	7 224	
18	Рапс	29 353	37 404	1 650
19	Рапс күнжарасы			8 410
20	Күріш	993	3 476	
21	Мақсары (конверсия кезеңі)	4 800		
22	Соя күнжарасы			660
23	Соя	6 528	15 014	4 703
24	Соя (конверсия кезеңі)	2 866		
25	Полба	793	1 190	
26	Күнбағыс	10 030	13 053	
27	Бидай	94 842	135 247	41 579
28	Бидай (конверсия кезеңі)	25 000		
29	Шарап жүзімі	20	32	
30	Сары зығыр	532	692	
31	Сары тары	2 712	4 000	
Барлығы		292 066	299 679	

24-қосымша

Ауыл шаруашылығы өнімінің экспорттық әлеуеті

Өнімнің атауы	Импорт	Импорттағы Қазақстаннан әкелінген өнім үлесі		2011 ж.			2014 ж.			2015 ж.			2015 ж.	
		2012 ж.	2013 ж.	2014 ж.	2015 ж.	2015 ж.	2015 ж.	2015 ж.	2015 ж.	2015 ж.	2015 ж.	2015 ж.	2015 ж.	2015 ж.
Көлемі, мың тонна	Сомасы, \$ млн.	Көлемі, мың тонна		Сомасы, \$ млн.	Көлемі, мың тонна	Сомасы, \$ млн.	Көлемі, мың тонна	Сомасы, \$ млн.	Көлемі, мың тонна	Сомасы, \$ млн.	Көлемі, мың тонна	Сомасы, \$ млн.	Көлемнің, %-ы	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
РЕСЕЙ														
Сиыр еті		604,2	2423,6	657,8	2956,6	658,4	2874,1	633,2	2722,2	435,3	1497,6	0,8	3,1	0,2
Қой еті		9,6	46,8	9,7	51,9	10,1	56,8	9,8	62,8	3,8	19,7			
Жылқы еті		25,6	77,5	27,0	98,4	16,0	56,4	18,5	62,3	12,1	34,6			
Шошқа еті		665,8	2138,4	735,5	2461,5	619,8	2135,1	372,3	1502,4	304,5	952,3	0,8	1,5	0,2
Құс еті		418,9	592,4	529,9	845,8	527,0	848,0	454,5	801,8	253,4	362,4	4,0	6,1	1,6
Бидай		1,4	1,3	373,5	85,9	913,3	234,5	396,9	97,0	403,6	74,5	349,4	66,7	86,6

Арпа	379,3	140,5	511,8	187,0	292,8	94,5	168,1	40,1	47,9	6,1	9,3	1,0	19,4
Жүгері	114,2	108,5	40,9	99,8	55,3	161,4	52,7	221,4	43,8	143,7	0,1	0,0	0,1
Күріш	178,9	112,4	205,5	123,3	247,5	138,2	302,1	157,8	227,9	100,3	17,0	4,6	7,4
Ұн	6,9	4,8	22,7	9,9	64,6	25,6	35,5	14,4	25,3	7,2			
Өсімдік майы	113,1	151,3	24,9	31,9	23,5	29,9	13,5	16,2	6,7	7,0	2,1	2,2	31,8
Майлы тұқым	948,8	702,9	746,5	674,0	1207,9	976,5	2098,8	1459,2	2355,5	1162,1	30,3	12,9	1,3

**ҚЫТАЙ ХАЛЫҚ
РЕСПУБЛИКАСЫ**

Сыыр еті	20,2	95,1	61,4	254,7	294,2	1270,1	297,9	1290,0	473,8	2320,6			
Қой еті	83,1	275,6	123,9	421,5	258,7	954,7	282,9	1133,1	222,9	729,7			
Жылқы еті	5,3	4,8	0,2	0,2	1,6	2,6	1,4	2,3	2,0	3,6			
Шошқа еті	467,7	847,7	522,2	981,5	583,5	1105,0	564,2	1049,5	777,5	1449,0			
Құс еті	420,9	872,3	521,7	955,9	584,2	1005,5	468,8	878,3	408,5	930,1			
Бидай	1248,8	418,0	3688,6	1101,5	5506,7	1865,9	2971,2	962,5	2972,7	886,4	117,9	27,8	4,0
Арпа	1775,5	612,4	2527,7	781,2	2335,2	798,6	5413,3	1573,8	10731,8	2859,4			
Жүгері	1752,8	577,5	5207,1	1688,7	3264,9	936,5	2598,5	729,0	4730,0	1107,8			
Күріш	578,4	386,8	2344,6	1125,6	2244,3	1052,0	2556,5	1228,9	3350,0	1472,4			
Ұн	9,2	5,7	12,4	7,2	28,4	14,7	33,0	16,1	34,1	15,2	0,7	0,2	1,9
Өсімдік майы	1766,1	2088,1	3108,6	3926,0	3120,4	3705,5	2400,4	2361,6	2283,9	1893,0	11,8	10,7	0,5
Майлы тұқым	54596,1	31306,3	62277,1	37716,6	67847,5	41421,1	77523,0	44490,6	87512,3	38348,6	94,4	36,0	0,1

**ИРАН ИСЛАМ
РЕСПУБЛИКАСЫ**

Сыыр еті	145,9	771,6	118,8	476,0	106,8	415,9	76,9	325,0	105,5	401,9			
Қой еті	11,1	77,9	11,9	77,0	4,9	30,4	1,2	5,0	1,8	7,9			
Құс еті	64,6	138,8	51,5	102,8	21,3	37,0	14,7	20,6	2,0	2,1			
Бидай	71,0	20,4	5445,4	1710,9	4386,0	1310,6	7365,4	2001,2	3300,2	684,2			
Арпа	813,3	256,6	1443,4	408,9	693,4	198,9	1970,1	417,5	1611,7	292,6			
Жүгері	3644,7	1294,0	4686,3	1229,7	4016,6	962,3	6184,3	1206,4	5335,4	936,4			
Күріш	1186,7	975,4	1261,1	1184,6	2227,4	2504,7	1144,2	1372,3	941,9	782,5			
Ұн	0,0	0,0	0,2	0,1	7,8	4,4	0,4	0,2	0,7	0,4			
Өсімдік майы	753,1	949,7	845,3	955,4	1034,8	1000,7	592,6	477,4	704,8	503,5			
Майлы тұқым	913,1	533,8	261,3	192,3	299,9	215,5	517,5	323,6	1722,5	781,5			

**БІРІККЕН АРАБ
ӘМІРЛІКТЕРІ**

Сыыр еті	0,0	0,0	87,9	389,3	94,2	417,1	96,4	444,7	93,9	453,7			
Қой еті	0,0	0,0	51,6	288,8	52,7	286,9	57,7	334,8	58,7	392,8			
Жылқы еті	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,2	0,0	0,0			
Шошқа еті	0,0	0,0	11,1	36,6	11,0	35,6	12,5	42,7	9,9	24,8			
Құс еті	0,0	0,0	412,5	757,5	396,2	842,5	398,9	763,9	430,8	744,0			
Бидай	0,0	0,0	93,3	31,7	1385,0	637,7	1661,9	533,3	1238,1	276,1			
Арпа	0,0	0,0	122,9	41,1	456,9	148,4	362,5	111,7	399,0	73,2			
Жүгері	0,0	0,0	430,3	145,5	413,6	150,3	426,7	126,7	630,2	119,4			
Күріш	0,0	0,0	945,8	783,2	727,0	635,4	888,9	814,6	993,4	731,2			

Ұн	0,0	0,0	91,0	39,8	68,5	33,6	82,6	37,5	109,8	42,7			
Өсімдік майы	0,0	0,0	140,4	184,5	143,3	168,4	159,4	164,5	140,5	119,3			
Майлы тұқым	0,0	0,0	933,8	643,5	953,0	659,7	969,0	540,8	800,3	359,3			
ТҮРКІМЕНСТАН													
Сыыр еті	1,3	2,8	0,9	3,7	6,0	15,3	21,7	56,8	18,1	48,4			
Қой еті	0,0	0,0	0,1	0,4	0,2	0,6	0,1	0,4	0,0	0,0			
Жылқы еті	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0			
Шошқа еті	0,6	1,4	1,1	3,5	2,1	7,5	1,9	6,5	3,5	9,8			
Құс еті	0,6	0,5	8,1	9,5	25,4	24,9	23,4	23,0	10,7	7,9			
Бидай	0,2	0,0	1,0	1,1	1,0	1,1	0,0	0,0	0,0	0,0			
Арпа	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0			
Жүгері	1,1	0,2	0,5	0,1	0,0	0,0	0,5	0,2	1,4	0,2			
Күріш	34,0	23,4	47,4	30,9	33,8	25,1	45,3	28,4	44,9	27,8	2,9	1,7	6,5
Ұн	51,5	19,3	71,3	27,7	61,3	27,9	65,4	27,9	57,5	20,8	32,5	12,6	56,6
Өсімдік майы	7,5	11,4	12,0	16,9	15,0	19,4	22,5	23,9	24,0	24,0	0,1	0,1	0,5
Майлы тұқым	0,0	0,1	0,5	0,8	1,7	1,2	2,5	2,0	3,2	4,4			
ӨЗБЕКСТАН													
Сыыр еті	4,4	19,5	5,0	21,8	8,1	41,5	6,6	29,2	18,9	55,7			
Қой еті	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0			
Жылқы еті	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0			
Шошқа еті	1,1	2,0	1,4	2,8	1,3	2,9	2,1	4,5	3,1	5,6			
Құс еті	12,1	9,8	18,1	15,9	26,7	23,3	38,6	29,0	18,7	14,3	0,0	0,1	0,2
Бидай	508,1	93,5	614,9	92,4	749,0	122,1	953,7	154,4	1322,4	207,4	1322,5	206,9	100,0
Арпа	66,1	11,8	52,3	10,6	29,4	6,7	46,7	7,8	52,0	8,3	36,0	4,8	69,2
Жүгері	8,2	3,2	3,8	1,3	2,4	0,8	26,6	7,5	50,4	12,7	23,3	5,4	46,2
Күріш	11,1	4,4	2,9	0,6	0,0	0,0	4,4	3,0	49,1	33,3	23,2	14,9	47,2
Ұн	1144,3	324,7	1243,6	291,0	984,3	273,2	900,7	232,5	824,5	195,4	818,1	193,7	99,2
Өсімдік майы	129,6	185,7	131,5	172,4	130,6	164,5	154,5	166,4	117,2	111,2	12,6	12,2	10,8
Майлы тұқым	19,0	7,7	49,7	19,5	62,4	33,0	87,2	34,6	94,1	32,9	92,9	31,7	98,7
УКРАИНА													
Сыыр еті	3,5	13,8	3,8	13,4	3,7	15,1	1,9	7,7	1,2	3,5			
Қой еті	0,0	0,1	0,0	0,4	0,0	0,5	0,0	0,1	0,0	0,1			
Жылқы еті	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0			
Шошқа еті	86,2	160,6	207,7	446,0	150,2	388,6	30,6	80,1	3,7	8,2			
Құс еті	61,1	60,4	114,6	157,1	71,1	101,5	61,0	57,6	61,2	37,4			
Бидай	2,1	2,0	1,4	1,3	1,8	1,9	1,8	1,9	2,2	1,4			
Арпа	39,8	16,9	25,2	10,0	10,1	3,8	6,9	2,7	5,6	1,4			
Жүгері	45,8	167,0	49,2	204,2	49,6	255,1	54,9	313,3	26,4	107,5			
Күріш	61,4	31,6	42,1	26,5	67,9	39,0	84,2	43,5	84,4	39,7			
Ұн	5,5	3,3	3,9	2,8	3,1	2,5	2,5	1,7	1,0	0,5			
Өсімдік майы	1,4	3,1	2,6	4,6	2,5	4,8	2,2	3,5	2,4	3,2			
Майлы тұқым	26,5	155,6	30,9	226,7	35,7	271,5	28,5	214,3	25,6	147,0	0,1	0,0	0,3

АУҒАНСТАН													
Сыыр еті	0,0	0,0	14,0	31,8	5,2	10,4	11,7	26,2	0,0	0,0			
Қой еті	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0			
Жылқы еті													
Шошқа еті													
Құс еті	0,0	0,0	21,7	35,5	45,9	69,8	42,3	63,9	0,0	0,0			
Бидай													
Арпа													
Жүгері													
Күріш	0,0	0,0	269,3	145,2	449,5	95,0	119,4	68,6	0,0	0,0			
Ұн	684,0	220,0	388,4	119,9	808,5	269,0	1610,1	523,1	1398,4	468,5	911,9	286,3	65,2
Өсімдік майы													
Майлы тұқым	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1			
ҚЫЗҒЫЗСТАН													
Сыыр еті	1,7	2,4	2,6	4,3	0,2	0,6	0,2	0,6	0,0	0,1			
Қой еті	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0			
Жылқы еті	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0			
Шошқа еті	6,8	9,8	5,9	11,8	2,3	5,9	3,5	8,9	2,1	5,2			
Құс еті	73,5	57,3	67,5	58,0	55,3	75,5	58,7	83,8	30,4	41,6	0,4	0,5	1,2
Бидай	289,9	67,0	440,1	88,1	361,7	89,8	449,9	100,4	333,1	61,5	332,7	61,3	99,9
Арпа	9,7	2,5	20,6	3,1	2,4	0,6	2,8	0,3	4,8	0,5	4,8	0,5	99,4
Жүгері	0,6	1,1	1,9	0,5	3,9	1,4	1,2	1,0	4,7	0,7	4,3	0,4	93,2
Күріш	15,9	8,4	25,8	12,4	21,7	11,7	20,2	12,3	16,2	8,5	6,6	2,6	40,6
Ұн	136,0	45,5	111,6	30,1	139,3	43,7	56,2	16,7	33,9	11,4	0,0	0,0	0,0
Өсімдік майы	34,2	53,1	39,2	54,7	43,8	59,9	49,6	53,9	55,7	48,7	7,3	8,5	13,1
Майлы тұқым	5,6	1,7	10,4	2,0	12,6	2,1	8,2	1,1	2,9	0,5	2,7	0,4	93,4
ТӘЖІКСТАН													
Сыыр еті	1,8	5,3	2,0	5,7	4,5	13,9	5,3	18,3	18,0	46,8			
Қой еті	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,4	0,1	0,4			
Жылқы еті	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0			
Шошқа еті	0,0	0,1	0,1	0,5	0,2	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0			
Құс еті	24,1	22,5	20,4	16,8	31,0	29,8	35,2	30,6	33,6	28,7	0,0	0,0	0,1
Бидай	454,3	96,6	749,7	162,2	654,9	161,0	744,8	179,1	852,4	184,1	852,4	184,0	100,0
Арпа	17,5	2,4	17,3	3,8	1,9	0,3	11,2	1,7	2,5	0,4	2,2	0,3	89,1
Жүгері	5,0	1,7	13,6	3,5	3,1	0,8	1,7	0,5	2,1	0,5	1,7	0,4	79,8
Күріш	11,5	9,0	44,6	23,0	22,9	11,6	30,1	15,8	25,0	12,2	12,0	5,3	48,2
Ұн	334,5	101,9	308,9	90,3	244,4	87,0	184,7	63,9	148,2	49,4	137,0	42,4	92,4
Өсімдік майы	21,2	26,0	20,3	24,6	20,3	24,1	35,2	34,5	34,8	32,4	6,5	5,7	18,8
Майлы тұқым	2,7	1,4	9,3	3,3	4,9	1,5	10,3	3,2	8,9	3,2	8,7	2,9	97,1

Дерек көзі: www.trademap.org

2015 жыл ішінде Қазақстанның су бассейндерінің қамтамасыз етілуі

Бассейн атауы	Жергілікті су ресурстары, км ³	Трансшекаралық су ресурстары, км ³	Жерасты сулары, км ³	Өзге су көздері, км ³	Жиыны, км ³
Арал-Сырдария	3,4	14,6	0,2	3,2	21,4
Балқаш-Алакөл	15,4	12,2	0,4	0,4	28,4
Ертіс	25,9	7,8	0,2	0	33,9
Есіл	2,5	0,1	0,1	0	2,7
Жайық-Каспий	4,1	7,1	0,2	0,3	11,7
Нұра-Сарысу	1,4		0,1		1,5
Тобыл-Торғай	1,6	0,3	0	0	1,9
Шу-Талас	1,6	2,6	0,1	0	4,3
Қазақстан Республикасы бойынша барлығы	55,9	44,7	1,3	3,9	105,8

26-ҚОСЫМША

Су ағынының 2040 жылға қарай ықтимал төмендеуі

Бассейн атауы	Өзен	Көрші мемлекеттер алатын су көлемі, км		Қазақстан Республикасына келіп түсетін су көлемі, км			
		2040 ж., 1-сценарий	2040 ж., 2-сценарий	2015 ж.	2040 ж., 1-сценарий	2040 ж., 2-сценарий	
Арал-Сырдария	Сырдария	19,8	15,4	15,4	16,2	14,6	12,8
Балқаш-Алакөл	Іле, Қаратал	3,5	7,9	7,9	7,4	12,2	7,9
Ертіс	Ертіс	1,2	4,5	4,5	9,0	7,8	4,5
Жайық-Каспий	Жайық	1,8	4,4	4,4	6,4	7,1	4,4
Тобыл-Торғай	Тобыл	0,0	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2
Шу-Талас	Шу	1,0	1,7	1,7	1,7	1,9	1,2
Шу-Талас	Талас, Аса	0,8	0,8	0,8	0,8	0,7	0,8
Қазақстан Республикасы бойынша барлығы		28,1	34,8	34,8	41,6	44,7	32,6

27-ҚОСЫМША

2015 жылғы ауыл шаруашылығы алқаптары жерлерінің құрылымы

Облыстар атауы	Жайылымдар, млн. га	Егістіктер (+тыңайған жерлер), млн. га	Шабындықтар, млн. га
Ақмола	5,2	5,8	0,02
Ақтөбе	20,2	0,7	0,04
Алматы	11,4	1,03	0,04

Атырау	7,2	0,042	0,13
Шығыс Қазақстан	16,6	1,5	0,95
Жамбыл	5	0,84	0,21
Батыс Қазақстан	7,9	1,2	0,92
Қарағанды	26,9	1,2	0,35
Қызылорда	10,7	0,21	0,10
Қостанай	9,6	6,2	0,23
Маңғыстау	11,4	0	
Павлодар	6,5	2,1	0,26
Солтүстік Қазақстан	2,5	4,9	0,02
Оңтүстік Қазақстан	5,7	0,93	0,89
Алматы қ.	0,01	0,01	
Астана қ.	0,06	0,01	
Қазақстан Республикасы бойынша барлығы	146,9	26,7	4,2

28-ҚОСЫМША

2015 жыл ішіндегі пайдаланылатын жер алқаптарының құрылымы, мың га

Облыстар атауы	А у ы л шаруашылығын жүргізу үшін берілгені	Анықталған пайдаланымай жатқан ауыл шаруашылығы мақсатындағы жерлер	Бос (босалқы)			
				Жайылым	Егістік	
	Егістік	Жайылым	Егістік	Жайылым	Егістік	
Ақмола	4331,5	5615,6	454,3	135,2	949,7	166
Ақтөбе	8470,7	538,4	74,7	5,2	11720,4	208,5
Алматы	7114,0	1037,7	162,5	39,0	4326,8	28,8
Атырау	2109,3	4,9	96,0	0,1	5102,4	2,9
Шығыс Қазақстан	8261,2	1429,5	791,7	92,2	8253,8	144,2
Жамбыл	3458,4	761	19,9	86,7	1495,8	44,1
Батыс Қазақстан	4355,9	537,9	163,0	6,1	3556,8	655,3
Қарағанды	12189,4	1100,8	1610,6	102,3	14734,0	145,1
Қызылорда	1697,7	156,6	114,6	7,4	9032,9	15,9
Қостанай	4283,7	6022,3	564,8	134,2	5266,6	168,1
Маңғыстау	4248,1	0,4	759,3		7174,7	
Павлодар	2966,7	1392,7	181,9	152,9	3647,7	693,5
Солтүстік Қазақстан	2079,1	4815,9	35,3	174,4	403,7	130,8
Оңтүстік Қазақстан	2788,7	875,4	14,4	7,0	2859	27,3
Алматы қ.	1,2	1,9	0,1	0,3		
Астана қ.	6,9	1,8				

Қазақстан Республикасы бойынша барлығы	68362,5	24298,8	5 133,1	943	78524,3	2430,5
--	---------	---------	---------	-----	---------	--------

29-қосымша

2015 жылғы орташа бонитет балы

Облыстар атауы	Егістік	Шабын-дық	Жайы-лым	Көпжылдық екпелер	А\ш алқаптары
Ақмола	37	19	19	35	28
Ақтөбе	25	13	12		13
Алматы	24		15		16
Атырау	19	7	4	19	4
ШҚО	39	40	21		23
Жамбыл	18				18
БҚО	28	14	12		14
Қарағанды	19	18	11		12
Қостанай	38	21	20		30
Қызылорда	14	9	6		10
Маңғыстау	23	5	5		5
Павлодар	18	22	10		13
СҚО	55	26	25	53	44
ОҚО	19	17	11		12

30-қосымша

Сақтандырылған егіс алаңдары

Жыл	Сақтандырылған егістердің жалпы алаңы, га	Өлген егістер алаңдары, толық (дәнді), га	Өлген егістер алаңдары, ішінара (дәнді), га	Өлген егістер алаңдары, толық (майлы), га	Өлген егістер алаңдары, ішінара (майлы), га	Өлген егістер алаңдары, толық (қант қызылша-сы), га	Өлген егістер алаңдары, ішінара (қант қызылша-сы), га	Өлген егістер алаңдары, толық (мақта), га	Өлген егістер алаңдары, ішінара (мақта), га	Барлық өлген егістер алаңы
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	(11)=(3)+...+(10)
2006	4 004 968	133 588	104 178	9 716	1 779					249 260

2007	4 934 740	210 971	29 887	16 276	1 443	22		8		258 607
2008	6 474 845	406 956	154 964	93 695	11 538	1 722		1 398	5	670 278
2009	5 461 672	477 221	79 996	31 606	2 345	100				591 269
2010	7 904 526	812 067	293 334	62 525	16 279	11		18		1 184 235
2011	2 321 996	56 701	14 852	40 623	9 458	13				121 647
2012	9 321 153	681 355	586 874	92 435	46 168	43				1 406 875
2013	4 035 642	79 254	63 505	15 294	10 958	35				169 046
2014	4 505 740	145 564	191 413	7 974	24 464					369 415
2015	231 685	27 729	15 925	1 894	4 386					49 934
Бар-лығы :	49 196 967	3 031 406	1 534 928	372 038	128 818	1946	0	1424	5	5 070 566

31-қосымша

Негізгі ауыл шаруашылығы техникасының бар-жоғы және оны сатып алу, бірлік

Техниканың атауы	1 қаңтарда техниканың бар-жоғы	Техниканы сатып алу	15 жылдан асқан техника үлесі				2000-2015 үшін барлығы			
			2007	2010	2013	2016	2007	2010	2013	2015
Тракторлар	154 800	158 143	1 528 800	1 520 000	1129	845	2 205	3 346	24 300	84 %
Астық жинайтын комбайндар	46 600	48 503	45 600	42 000	1606	630	1 146	914	19 500	54 %
Дестелегіштер	15 200	15 279	16 100	15 600	310	214	317	185	4 100	73 %
Дәнсепкіштер	90 700	91 725	89 700	86 100	681	242	319	345	10 600	88 %
Егу кешендері	1 520	2 537	3 030	3 453	394	92	210	189	3 405	-
Өзге техника	-	-	533 393	503 973	968	1074	1985	2963	17 225	-
Өзгелерді қоспағанда барлық техника	308 820	316 187	307 230	299 153	4 120	2 023	4 197	4 979	61 905	80 %

32-қосымша

«Ауыл шаруашылығы» саласы бойынша бюджетке салық, басқа міндетті төлемдер және әлеуметтік сақтандыру бойынша аударымдар түсімдерінің серпіні

млрд. теңге

Р/с №	Түсімдер атауы	2011	2012	2013	2014	2015	2011-2015 жылдары орта есеппен
1.	Салықтар, барлығы	23,4	32,2	31,0	29,2	33,6	29,9
2.	КТС	2,1	2,6	2,0	2,3	3,6	2,5
3.	ЖТС	3,0	4,1	4,3	4,6	4,4	4,1
4.	Әлеуметтік салық	1,7	2,1	2,2	2,2	2,0	2,0
5.	Жер салығы	0,2	0,2	0,2	0,3	0,9	0,4
6.	Мүлік салығы	0,6	0,7	0,8	0,8	0,8	0,7
7.	Көлік құралдарына арналған салық	0,1	0,3	0,1	0,2	0,1	0,2
8.	ҚҚС	12,5	18,4	17,0	14,6	17,4	16,0
9.	Басқа салықтар мен төлемдер	3,1	3,9	4,3	4,2	4,4	4,0
10.	<i>Экономиканың барлық салалары бойынша түсімдердің жалпы көлеміндегі ауыл шаруашылығының үлес салмағы, %</i>	<i>0,4</i>	<i>0,6</i>	<i>0,5</i>	<i>0,5</i>	<i>0,7</i>	<i>0,5</i>

ҚР ҰЭМ СК деректері бойынша

33-қосымша

Индикативті параметрлер

Өз өндірісін ұлғайту есебінен басым өнім түрлері бойынша импортты азайту

МЫҢ ТОННА

	2017	2018	2019	2020	2021
Өнім импорты	140	135	130	120	110
Құс еті	46,8	44,4	42,2	40,1	38
Ет өнімдері (етке қайта есептегенде)	469,7	452,6	436,1	420,4	405,2
Сүт өнімдері (сүтке қайта есептегенде)	155	125	95	83	69
Өсімдік майы	439	399	347	302	274
Көкөніс	357	325	300	265	232
Жеміс-жидек дақылдары және жүзім	86	78	71	67	62
Жеміс-көкөніс консервілері	160	145	130	110	75
Қант					

Ішкі тұтынудың отандық өндіріс өнімімен қамтамасыз етілуі

пайыздар

--	--	--	--	--	--

Ішкі тұтынудағы өндіріс үлесі	2017	2018	2019	2020	2021
Құс еті	59	64	69	72	74
Ет өнімдері (етке қайта есептегенде)	64	67	70	74	77
Сүт өнімдері (сүтке қайта есептегенде)	78	81	85	89	93
Өсімдік майы	99	120	174	204	217
Көкөніс	91	93	94	96	97
Жеміс-жидек дақылдары және жүзім	49	53	57	61	66
Жеміс-көкөніс консервілері	24	30	37	42	48
Қант	11	14	18	23	28

2021 жылғы экспорттық саясат бойынша индикативтік көрсеткіштер

МЫҢ ТОННА

Өнім	ЕАЭО елдері	ТМД елдері (ЕАЭО-дан тыс)	Қытай	Иран	Ауғанстан	Басқа елдер	Барлығы
Сиыр еті	30	—	30	—	—	10	70
Қой еті	—	—	4	3	—	3	10
Шошқа еті	4	—	3	—	—	3	10
Астық	479	2519	990	900	86	370	5343
Майлы тұқым	138	412	376	52	30	522	1530
Күнжара және шрот	42	125	122	18	3	11	321
Ұн	50	1373	7	—	570	—	2000
Өсімдік майы	20	45	190	70	6	10	341
Картоп	21	32	106	11	—	42	212
Көкөніс	5,5	8,3	28	2,8	—	11	55

2021 жылғы өсімдік шаруашылығы өнімінің өндіріскөлемі

МЫҢ ТОННА

Өңірлер	Арпа	Сұлы	Астыққа арналған жүгері	Күріш	Майлы дақылдар	Азықтық дақылдар	Қант қызылшасы	Картоп	Көкөніс	Жеміс-жидек дақылдары
Ақмола	892	94	—		302	886	—	319	97	2,9
Ақтөбе	98	2,8	—		30	301	—	106	78	3
Алматы	467	8,0	585	33	389	2399	518	754	1047	120
Атырау	0,7	0,2	—			18	—	28	72	0,6
Батыс Қазақстан	87	2	—		42	281	—	84	69	3,3
Жамбыл	263	2	104		146	980	462	205	788	42
Қарағанды	250	20	—		26	542	—	350	106	2,6
Қостанай	468	115	—		357	1777	—	218	97	3,2

Қызылорда	2,5	–	18	341	8,3	398	–	82	114	0,8
Маңғыстау	–	–	–		–	–	–	–	0,5	
Оңтүстік Қазақстан	73	–	372	13	141	1490	–	281	950	143
Павлодар	108	43	–		239	916	–	476	233	1,2
Солтүстік Қазақстан	1077	183	–		807	1483	140	595	212	7,7
Шығыс Қазақстан	218	47	18		557	1202	–	494	268	14
Қазақстан Республикасы	4004	517	1097	387	3046	12688	1120	3992	4132	344

Тыңайған жерлерді әртараптандыру мен игеру және бос пайдаланылмаған жерлерді пайдалану есепке алынған 2021 жылғы егіс алаңдары

мың гектар

Өңірлер	Бидай	Арпа	Сұлы	Астыққа арналған жүгері	Күріш	Майлы дақылдар	Азықтық дақылдар
Ақмола	3191	676	78	–		378	468
Ақтөбе	177	131	4,0	–		54	203
Алматы	133	217	4,0	90	8,1	204	286
Атырау		1,3	0,3	–		–	3,7
Батыс Қазақстан	140	100	2,0	–		75	225
Жамбыл	89	150	1,0	17		144	233
Қарағанды	443	223	19	–		34	347
Қостанай	3115	347	90	–		406	853
Қызылорда	4,0	3,1		4,0	74	9,0	74
Маңғыстау	–	–	–	–		–	–
Оңтүстік Қазақстан	133	45	–	68	2,0	123	259
Павлодар	381	117	40	–		307	413
Солтүстік Қазақстан	2016	626	111	–		729	667
Шығыс Қазақстан	310	150	35	5,0		537	361

Қазақстан Республикасы	10132	2787	385	184	84	3000	4393
------------------------	-------	------	-----	-----	----	------	------

кестенің жалғасы

Өңірлер	Қант қызылшасы	Мақта	Картоп	Көкөніс	Бақша дақылдары	Жеміс-жидек дақылдары	Жүзім
Ақмола	–	–	21	6,0	–	0,6	–
Ақтөбе	–	–	6,0	4,2	1,0	0,2	–
Алматы	14	–	41	35	5,0	17	5,1
Атырау	–	–	2,0	2,5	1,0	0,3	–
Батыс Қазақстан	–	–	5,5	4,5	2,0	0,7	–
Жамбыл	14	–	9,0	30	10,0	4,9	0,4
Қарағанды	–	–	15	3,3	–	0,5	–
Қостанай	–	–	11	3,0	1,0	0,5	–
Қызылорда	–	–	5,4	7,0	8,4	0,4	0,1
Маңғыстау	–	–	–	0,5	1,1	–	–
Оңтүстік Қазақстан	–	100	16	42	62	22	9,9
Павлодар	–	–	19	7,0	2,0	0,1	–
Солтүстік Қазақстан	4	–	29	5,4	–	0,5	–
Шығыс Қазақстан	–	–	25	10	5,0	1,1	0,1
Қазақстан Республикасы	32	100	205	161	99	49	16

Өнеркәсіптік жылыжай алаңдары

гектар

Өңірлер	2017	2018	2019	2020	2021
Ақмола	3,6	3,6	3,6	3,6	3,6
Ақтөбе	12,2	12,2	14,2	17,2	17,2
Алматы	17,2	18,2	25,2	30,2	40,2
Атырау	1,2	1,2	5,2	5,2	10,2
Батыс Қазақстан	0,2	0,2	4,2	6,2	11,2
Жамбыл	0,4	2,9	5,9	5,9	14,9
Қарағанды	20,8	20,8	20,8	20,8	20,8
Қостанай	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Қызылорда	5,0	7,0	7,0	12,0	12,0
Маңғыстау	5,2	10,2	15,2	15,2	15,2
Оңтүстік Қазақстан	84,0	93,5	105,5	114	114
Павлодар	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3
Солтүстік Қазақстан	6	6	6	6	6
Шығыс Қазақстан	9,6	9,6	9,6	9,6	9,6
Астана қ.	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7
Алматы қ.	0,1	0,1	3,1	14,1	20,1

Қазақстан Республикасы	170	190	230	265	300
------------------------	-----	-----	-----	-----	-----

Жоғары репродукциялы тұқымдар өндірісі

МЫҢ ТОННА

Өңірлер	2017	2018	2019	2020	2021
Ақмола	15,2	16,1	15,0	17,2	18,2
Ақтөбе	2,0	2,1	2,1	5,5	5,5
Алматы	2,6	1,0	1,2	9,0	10,7
Батыс Қазақстан	1,0	1,9	2,6	4,5	5,0
Жамбыл	5,5	5,8	6,2	6,2	7,0
Қарағанды	7,5	8,6	9,7	10,5	11,4
Қостанай	9,9	10,6	10,6	37,3	39,7
Қызылорда	0,9	1,0	2,1	3,8	4,0
Оңтүстік Қазақстан	2,5	2,8	3,0	4,3	4,9
Павлодар	5,8	7,3	8,1	9,2	10,0
Солтүстік Қазақстан	11,8	11,6	13,9	17,0	20,1
Шығыс Қазақстан	7,9	5,0	4,8	10,6	11,8
Қазақстан Республикасы	72,6	73,8	79,3	135,2	148,3

Ғылыми негізделген және экологиялық қауіпсіз қолдану нормаларына сәйкес минералды тыңайтқыштарды енгізу көлемдері

МЫҢ ТОННА

Өңірлер	2017	2018	2019	2020	2021
Ақмола	25,4	26,5	27,7	28,9	30,2
Ақтөбе	0,7	0,7	0,7	1,2	1,3
Алматы	20,5	16,8	17,7	26,8	27,4
Атырау	1,0	1,0	1,0	1,1	1,1
Батыс Қазақстан	1,2	1,3	1,3	1,3	1,3
Жамбыл	15,7	16,8	17,9	27,9	28,5
Қарағанды	7,2	7,6	8,0	7,7	7,8
Қостанай	9,4	10,5	11,6	26,8	27,4
Қызылорда	32,6	32,6	32,6	43,3	43,3
Маңғыстау	0,5	0,6	0,6	0,6	0,7
Оңтүстік Қазақстан	81,8	81,8	87,6	101,5	110,0
Павлодар	7,8	8,4	8,8	9,4	9,6
Солтүстік Қазақстан	46,8	49,5	52,4	55,3	58,6
Шығыс Қазақстан	26,5	28,9	30,3	28,0	28,8
Астана қ.	0	0	0	0,07	0,07
Барлығы	277,1	283,0	298,3	360,1	376,2

Аса қауіпті зиянды, зиянды және карантиндік организмдермен залалданған алаңдарды қысқарту

мың гектар

Таралу ошақтарының алаңдары	2017	2018	2019	2020	2021
Ақмола	1484	1389	1356	1331	1307
Ақтөбе	275	283	274	268	264
Алматы	292	279	263	256	245
Атырау	43	17	18	14	13
Батыс Қазақстан	204	189	179	171	166
Жамбыл	211	212	193	181	167
Қарағанды	223	165	156	147	142
Қостанай	1631	1314	1291	1267	1250
Қызылорда	234	197	190	184	177
Маңғыстау	0,06	0,06	0,06	0,05	0,04
Оңтүстік Қазақстан	163	309	287	272	256
Павлодар	95	99	91	86	81
Солтүстік Қазақстан	902	881	865	852	838
Шығыс Қазақстан	115	105	98	90	82
Астана қ.	1,36	1,00	0,90	0,90	0,70
Алматы қ.	0,23	0,12	0,12	0,10	0,08
Қазақстан Республикасы	5875	5439	5262	5121	4988

Арамшөп өсімдіктеріне қарсы гербицидтермен өңделген алаңдарды ұлғайту

мың гектар

Арамшөп өсімдіктеріне қарсы гербицидтермен өңделген алаңдар	2017	2018	2019	2020	2021
Ақмола	5273	5383	5445	5445	5445
Ақтөбе	176	172	168	166	163
Алматы	89	86	88	88	92
Атырау	0,92	0,72	0,92	0,91	1,11
Батыс Қазақстан	32	31	32	32	32
Жамбыл	98	88	88	90	92
Қарағанды	538	561	573	584	586
Қостанай	4 423	4558	4508	4735	4926
Қызылорда	74	75	74	75	77
Маңғыстау	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01
Оңтүстік Қазақстан	71	70	71	74	74
Павлодар	684	721	766	761	781
Солтүстік Қазақстан	3249	3395	3475	3475	3475

Шығыс Қазақстан	445	455	465	476	489
Астана қ.	–	–	–	–	–
Алматы қ.	0,06	0,06	0,06	0,05	0,04
Қазақстан Республикасы	15153	15596	15754	16002	16233

2021 жылғы дақылдардың түсімділігі

центнер/гектар

Өңірлер	Дәнді дақылдар	Майлы дақылдар	Қант қызылшасы	Мақта	Көкөніс	Бақша дақылдары	Картоп	Жеміс-жидек дақылдары
Ақмола	11,8	8			162		152	62
Ақтөбе	6,9	5,5			186	192	175	160
Алматы	29,6	19,1	370		296	241	186	65
Атырау	5,3				285	297	142	6,6
Батыс Қазақстан	8	5,9			152	162	152	50
Жамбыл	19,8	10,2	330		262	267	227	92
Қарағанды	10,3	7,6			322		232	56
Қостанай	12,7	8,8			322	105	197	68
Қызылорда	42,5	9,2			162	222	152	23
Маңғыстау					100	70		
Оңтүстік Қазақстан	27,4	11,5		30	227	232	175	65
Павлодар	9,8	7,8			332	262	250	130
Солтүстік Қазақстан	16,3	11,1	350		392		205	166
Шығыс Қазақстан	13,7	10,4			267	283	197	141
Қазақстан Республикасы	13,9	10,2	350	30	257	234	195	70

2021 жылғы мал шаруашылығын өсірудің көлемі

МЫҢ ТОННА

Өңірлер	Құс еті	Сиыр еті	Қой еті	Шошқа еті	Сүт
Ақмола	68,9	31,5	4	14	455,3
Ақтөбе	8,0	32,9	9	5	319,5

Алматы	101,6	76,7	27	15	861,0
Атырау	0,6	11,4	4	–	75,7
Батыс Қазақстан	6,0	37,1	9	5	257,7
Жамбыл	4,2	23,3	22	4	316,3
Қарағанды	11,9	39,0	12	20	455,0
Қостанай	15,8	31,1	3	23	430,1
Қызылорда	1,5	15,3	3	–	92,8
Маңғыстау	–	0,80	4	–	5,8
Оңтүстік Қазақстан	21,9	66,2	36	4	714,2
Павлодар	3,4	28,3	5	9	396,1
Солтүстік Қазақстан	3,4	27,3	3	22	475,4
Шығыс Қазақстан	50,4	69,6	19	11	805,7
Астана қ.	0,018	0,02	–	–	0,4
Алматы қ.	0,014	0,09	–	–	2,7
Қазақстан Республикасы	298,0	491,0	161,0	133,0	5 665,0

2021 жылғы ауыл шаруашылығы жануарлары мен құс басын ұлғайту

мың бас

Өңірлер	ІҚМ	Жылқы	Қой мен ешкі	Шошқа	Құс	Түйе
Ақмола	491	216	550	98	9630	0,2
Ақтөбе	404	141	1059	35	1493	22
Алматы	1071	390	4175	95	12824	7
Атырау	159	85	556	1	296	29
Батыс Қазақстан	502	186	1175	24	845	3
Жамбыл	402	154	3054	29	1198	6
Қарағанды	507	358	1290	89	3462	2
Қостанай	486	139	432	145	5449	–
Қызылорда	277	128	607	3	87	45
Маңғыстау	15	73	463	0	15	55
Оңтүстік Қазақстан	905	322	4481	26	2758	33
Павлодар	432	189	594	60	906	0
Солтүстік Қазақстан	382	166	453	155	3631	0
Шығыс Қазақстан	917	408	2207	65	5912	1
Астана қ.	0	–	2	–	3	–
Алматы қ.	0	–	2	–	6	–
Қазақстан Республикасы	6951	2957	21100	825	48516	202

2021 жылы ғылыми негізделген нормативтерге сәйкес азықтармен қамтамасыз етілу деңгейі

пайыздар

Өңірлер	Азықтармен қамтамасыз етілу		
	ірі	шырынды	құрама жем
Ақмола	105	125	59
Ақтөбе	117	97	41
Алматы	106	191	44
Атырау	126	30	18
Батыс Қазақстан	120	205	35
Жамбыл	102	90	27
Қарағанды	118	50	50
Қостанай	125	327	49
Қызылорда	105	88	7
Маңғыстау	40	0	52
Оңтүстік Қазақстан	125	225	29
Павлодар	106	189	51
Солтүстік Қазақстан	111	269	65
Шығыс Қазақстан	107	225	33
Қазақстан Республикасы	112	168	42

2021 жылы асыл тұқымды ауыл шаруашылығы жануарлары мен құс басының үлесін арттыру

пайыздар

Өңірлер	ІҚМ	Жылқы	Қой мен ешкі	Шошқа	Құс	Түйе
Ақмола	27,3	1	2,8	2,6	74,2	–
Ақтөбе	8,4	20,9	16,7	91,4	6,8	3,6
Алматы	31,2	17,2	24,5	52,6	24,2	83,7
Атырау	3,4	1,8	16,6	–	2,0	8,8
Батыс Қазақстан	8,0	6,2	4,0	–	2,6	13,5
Жамбыл	36,9	29,2	30,9	56,9	9,3	45,6
Қарағанды	6,6	1,8	24,1	36	20,4	–
Қостанай	24,7	1,1	0,4	4,1	19,6	–
Қызылорда	3,0	6,2	14,7	–	1,2	13,8
Маңғыстау	0,0	12,2	5,6	–	0,0	7,1
Оңтүстік Қазақстан	5,2	7,7	14,1	–	35,6	42,3
Павлодар	14,3	8,1	4,7	10,8	7,9	–
Солтүстік Қазақстан	25,2	2,5	1,5	1,6	15,1	–
Шығыс Қазақстан	11,8	10,9	16,0	–	21,7	–
Қазақстан Республикасы	16,9	8	17,7	17,9	31,2	18,1

Ауыл шаруашылығы жануарлары мен құстарының өнімділігі

жылына килограмм

Өңірлер	Бір сиырға шаққанда сауым	Бір бастың тірідей орташа салмағы			
		ІҚМ	Қой	Шошқа	Құс
Ақмола	3007	365,1	43	104	2,1
Ақтөбе	1952	391,8	46	118	2,3
Алматы	2837	406,8	38	110	2,3
Атырау	1223	312,9	42	61	2,1
Батыс Қазақстан	1727	392,9	45	104	2,1
Жамбыл	2709	380,2	40	133	2,5
Қарағанды	1997	353,5	46	106	2,2
Қостанай	2748	358,1	42	106	2,4
Қызылорда	1214	318,7	41	99	2,3
Маңғыстау	1214	324,5	42	87	3,2
Оңтүстік Қазақстан	2298	410,3	44	118	6,2
Павлодар	2579	367,4	44	114	2,0
Солтүстік Қазақстан	3166	377,9	43	106	2,4
Шығыс Қазақстан	2226	370,9	43	114	2,2
Астана қ.	2440	425,4	42	107	2,5
Алматы қ.	2450	391,8	44	95	1,5
Қазақстан Республикасы	2406	377,9	42	109	2,4

Мал шаруашылығының басым өнім түрлері өндірісі

Параметрлер	өлш. бірл.	2017	2018	2019	2020	2021
Жақсартылған жайылымдардың жалпы алаңы	мың гектар	6753	7553	8353	9153	9953
Суландырылған (құдықтармен) жайылымдардың жалпы алаңы	млн. гектар	47	50	54	57	61
Жайылымдарды суландыруға арналған құдықтардың жалпы саны	бірлік	2077	2777	3477	4177	4929
Сүтті бағыттағы ІҚМ репродукторларының жалпы қуаты	бас	0	5000	5000	5000	5000
Сүтті-тауарлы фермалардың жалпы қуаты	мың бас	123	127,5	133,5	141	150

Облыстар бөлінісінде құс еті өндірісі бойынша 2017 – 2021 жылдарға арналған жоспарлы көрсеткіштер

МЫҢ ТОННА

Өңірлер	2017	2018	2019	2020	2021
Ақмола	25,6	36,2	52,8	59,1	68,9
Ақтөбе	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0

Алматы	75,8	89,0	99,6	101,6	101,6
Атырау	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Батыс Қазақстан	0,5	0,5	6,0	6,0	6,0
Жамбыл	4,2	4,2	4,2	4,2	4,2
Қарағанды	11,9	11,9	11,9	11,9	11,9
Қостанай	3,8	15,8	15,8	15,8	15,8
Қызылорда	0,0	0,0	0,0	1,5	1,5
Маңғыстау	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Оңтүстік Қазақстан	13,3	15,9	17,9	19,9	21,9
Павлодар	3,4	3,4	3,4	3,4	3,4
Солтүстік Қазақстан	3,4	3,4	3,4	3,4	3,4
Шығыс Қазақстан	36,9	41,5	44,4	50,4	50,4
Астана қ.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Алматы қ.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Қазақстан Республикасы	187,4	230,5	268,0	285,8	297,6

Облыстар бөлінісінде сиыр еті өндірісі бойынша 2017–2021 жылдарға арналған жоспарлы көрсеткіштер

МЫҢ ТОННА

Өңірлер	2017	2018	2019	2020	2021
Ақмола	26,0	27,0	28,1	29,4	31,6
Ақтөбе	29,2	30,0	30,7	31,5	32,9
Алматы	63,8	66,6	69,6	72,4	76,8
Атырау	10,3	10,6	10,8	11,1	11,4
Батыс Қазақстан	33,5	34,3	35,2	36,1	37,1
Жамбыл	19,3	20,3	21,3	22,3	23,4
Қарағанды	35,4	36,2	37,3	38,3	39,0
Қостанай	25,8	27,1	28,1	29,2	31,2
Қызылорда	14,0	14,3	14,7	15,0	15,3
Маңғыстау	0,8	0,8	0,8	0,8	0,9
Оңтүстік Қазақстан	59,5	60,7	62,2	63,5	66,3
Павлодар	25,0	25,9	26,4	27,5	28,4
Солтүстік Қазақстан	23,3	24,2	25,2	26,1	27,0
Шығыс Қазақстан	61,1	62,8	64,6	66,4	69,6
Астана қ.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Алматы қ.	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Қазақстан Республикасы	427,3	440,9	455,2	469,9	490,9

Облыстар бөлінісінде қой еті өндірісі бойынша 2017 – 2021 жылдарға арналған жоспарлы көрсеткіштер

МЫҢ ТОННА

Өңірлер	2017	2018	2019	2020	2021
Ақмола	4,2	4,2	4,2	4,2	4,2
Ақтөбе	9,2	9,2	9,3	9,3	9,4
Алматы	23,2	24,1	25,1	26,1	27,1
Атырау	4,3	4,3	4,4	4,4	4,5
Батыс Қазақстан	9,3	9,4	9,4	9,4	9,5
Жамбыл	18,7	19,4	20,2	21,0	21,9
Қарағанды	10,9	11,2	11,5	11,8	12,1
Қостанай	2,9	2,9	3,0	3,0	3,0
Қызылорда	2,8	2,8	2,7	2,6	2,5
Маңғыстау	3,1	3,3	3,4	3,5	3,6
Оңтүстік Қазақстан	33,0	33,8	34,6	35,5	36,3
Павлодар	4,7	4,8	4,8	4,9	4,9
Солтүстік Қазақстан	3,1	3,1	3,3	3,4	3,5
Шығыс Қазақстан	18,2	18,5	18,7	19,0	19,3
Астана қ.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Алматы қ.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Қазақстан Республикасы	147,8	150,9	154,5	158,1	161,8

**Облыстар бөлінісінде шошқа еті өндірісі бойынша
2017–2021 жылдарға арналған жоспарлы көрсеткіштер****МЫҢ ТОННА**

Өңірлер	2017	2018	2019	2020	2021
Ақмола	16	15	15	14	14
Ақтөбе	4	4	4	5	5
Алматы	16	16	17	15	15
Атырау	0	0	0	0	0
Батыс Қазақстан	3	4	4	4	5
Жамбыл	4	4	4	4	4
Қарағанды	24	19	19	20	20
Қостанай	15	23	23	23	23
Қызылорда	0	0	0	0	0
Маңғыстау	0	0	0	0	0
Оңтүстік Қазақстан	4	4	4	4	4
Павлодар	11	8	9	9	9
Солтүстік Қазақстан	22	21	22	22	22
Шығыс Қазақстан	10	10	10	10	11
Астана қ.	0	0	0	0	0
Алматы қ.	0	0	0	0	0

Қазақстан Республикасы	129	128	132	131	133
------------------------	-----	-----	-----	-----	-----

Облыстар бөлінісінде сүт өндірісі бойынша 2017 – 2021 жылдарға арналған жоспарлы көрсеткіштер

МЫҢ ТОННА

Өңірлер	2017	2018	2019	2020	2021
Ақмола	393,8	407,3	423,4	438,1	455,3
Ақтөбе	299,4	304,7	309,6	314,2	319,5
Алматы	741,2	773,1	802,0	828,3	861,8
Атырау	61,0	64,9	68,4	71,6	75,7
Батыс Қазақстан	240,1	244,8	249,1	253,1	257,8
Жамбыл	277,6	287,9	297,2	305,6	316,3
Қарағанды	418,3	428,0	436,9	445,1	455,0
Қостанай	389,1	400,0	409,9	418,9	430,1
Қызылорда	88,9	89,9	90,9	91,8	92,8
Маңғыстау	5,4	5,5	5,7	5,8	5,9
Оңтүстік Қазақстан	677,7	687,5	696,5	704,8	714,2
Павлодар	362,1	371,1	379,4	386,9	396,2
Солтүстік Қазақстан	420,4	435,0	448,2	460,3	475,5
Шығыс Қазақстан	746,6	762,3	776,7	789,9	805,7
Астана қ.	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Алматы қ.	2,7	2,7	2,7	2,7	2,8
Қазақстан Республикасы	5124,7	5265,2	5397,2	5517,5	5665,1

Облыстар бөлінісінде пырынды азықпен қамтамасыз етілу бойынша 2017–2021 жылдарға арналған жоспарлы көрсеткіштер, %

Өңірлер	2017	2018	2019	2020	2021
Ақмола	60	78	101	114	125
Ақтөбе	35	56	77	88	97
Алматы	97	127	162	178	191
Атырау	16	21	26	29	30
Батыс Қазақстан	54	109	161	187	205
Жамбыл	28	50	71	82	90
Қарағанды	12	25	37	43	50
Қостанай	47	58	74	82	88
Қызылорда	151	203	266	298	327
Маңғыстау	0	0	0	0	0
Оңтүстік Қазақстан	116	148	189	207	225
Павлодар	98	123	156	172	189
Солтүстік Қазақстан	126	177	222	246	269

Шығыс Қазақстан	112	154	192	207	225
Астана қ.	79	107	139	154	168

Облыстар бөлінісінде ірі азықпен қамтамасыз етілу бойынша 2017–2021 жылдарға арналған жоспарлы көрсеткіштер, %

Өңірлер	2017	2018	2019	2020	2021
Ақмола	109	108	107	104	105
Ақтөбе	107	109	110	113	117
Алматы	103	103	103	105	106
Атырау	127	126	126	125	126
Батыс Қазақстан	117	120	123	121	120
Жамбыл	104	103	104	103	102
Қарағанды	97	114	115	114	118
Қостанай	107	106	106	105	105
Қызылорда	114	126	125	123	125
Маңғыстау	36	36	37	37	40
Оңтүстік Қазақстан	130	122	120	122	125
Павлодар	106	105	105	104	106
Солтүстік Қазақстан	175	113	112	110	111
Шығыс Қазақстан	97	100	101	101	107
Астана қ.		101	101	100	105
Алматы қ.	101	100	103	102	107
Қазақстан Республикасы	112	110	110	110	112

Облыстар бөлінісінде құрама жеммен қамтамасыз етілу бойынша 2017–2021 жылдарға арналған жоспарлы көрсеткіштер, %

Өңірлер	2017	2018	2019	2020	2021
Ақмола	46	52	53	54	59
Ақтөбе	18	20	23	32	41
Алматы	33	35	39	40	44
Атырау	5	9	14	16	18
Батыс Қазақстан	17	19	23	26	35
Жамбыл	2	2	9	17	27
Қарағанды	51	50	50	50	50
Қостанай	0	3	4	6	7
Қызылорда	39	39	42	47	49
Маңғыстау	56	53	53	53	52
Оңтүстік Қазақстан	16	21	24	28	29
Павлодар	19	27	42	48	51

Солтүстік Қазақстан	38	47	52	63	65
Шығыс Қазақстан	21	25	27	30	33
Қазақстан Республикасы	28	31	34	38	42

Сүт қабылдау пункттерін құру бойынша 2017–2021 жылдарға арналған жоспарлы көрсеткіштер

бірлік

Облыстар	2017	2018	2019	2020	2021
Ақмола	30	25	10	10	5
Ақтөбе	9	8	5	10	3
Алматы	24	20	10	10	3
Атырау	3	1	0	0	0
Батыс Қазақстан	2	2	2	3	3
Жамбыл	30	28	10	5	3
Қарағанды	23	20	10	5	3
Қостанай	6	5	5	5	3
Қызылорда	3	2	2	5	5
Оңтүстік Қазақстан	14	15	8	5	3
Павлодар	25	25	13	6	3
Солтүстік Қазақстан	20	20	6	5	1
Шығыс Қазақстан	31	30	10	5	3
Қазақстан Республикасы	220	200	91	74	38

Сою пункттерін құру бойынша 2017–2021 жылдарға арналған жоспарлы көрсеткіштер

бірлік

Облыстар	2017	2018	2019	2020	2021
Ақмола	0	1	5	5	5
Ақтөбе	7	5	3	3	2
Алматы	5	4	3	3	5
Атырау	1	1	3	3	5
Батыс Қазақстан	5	3	2	2	1
Жамбыл	0	2	2	2	1
Қарағанды	5	5	2	2	2
Қостанай	5	5	2	2	2
Қызылорда	10	5	2	3	3
Оңтүстік Қазақстан	5	5	2	2	2
Павлодар	0	1	1	1	0
Солтүстік Қазақстан	5	1	2	3	2
Шығыс Қазақстан	5	4	2	2	1

Қазақстан Республикасы	53	42	31	33	31
------------------------	----	----	----	----	----

Құс шаруашылығы бойынша кооперативтер құру бойынша 2017–2021 жылдарға арналған жоспарлы көрсеткіштер

бірлік

Облыстар	2017	2018	2019	2020	2021
Ақмола	2	2	2	2	1
Ақтөбе	2	2	2	2	1
Алматы	2	2	2	2	1
Атырау	2	2	2	2	1
Батыс Қазақстан	2	2	2	2	1
Жамбыл	2	2	2	2	1
Қарағанды	2	2	2	2	1
Қостанай	2	2	2	2	2
Қызылорда	2	2	2	2	2
Оңтүстік Қазақстан	2	2	2	2	2
Павлодар	2	2	2	2	2
Солтүстік Қазақстан	2	2	2	2	2
Шығыс Қазақстан	2	2	2	2	1
Қазақстан Республикасы	26	26	26	26	18

Отбасылық бордақылау алаңдарын құру бойынша 2017–2021 жылдарға арналған жоспарлы көрсеткіштер

бірлік

Облыстар	2017	2018	2019	2020	2021
Ақмола	894	849	485	346	208
Ақтөбе	1225	1163	665	475	285
Алматы	447	425	243	173	104
Атырау	60	62	50	37	20
Батыс Қазақстан	1508	1432	818	584	351
Жамбыл	1454	1381	787	563	338
Қарағанды	778	739	422	301	181
Қостанай	286	272	155	111	67
Қызылорда	1237	1174	671	479	288
Оңтүстік Қазақстан	1788	1698	970	693	416
Павлодар	519	492	281	201	121
Солтүстік Қазақстан	754	716	409	292	175
Шығыс Қазақстан	1922	1825	1043	745	447
Қазақстан Республикасы	12 871	12 228	7 000	5 000	3 000

Облыстар бөлінісінде сары май өндірісі бойынша 2017–2021 жылдарға арналған жоспарлы көрсеткіштер

МЫҢ ТОННА

Өңірлер	2017	2018	2019	2020	2021
Ақмола	0,59	0,68	0,78	0,90	1,20
Ақтөбе	0,02	0,02	0,03	0,03	0,30
Алматы	1,1	1,27	1,45	1,67	1,89
Атырау	0	0,00	0,00	-	0,00
Батыс Қазақстан	0,21	0,24	0,28	0,32	0,38
Жамбыл	1,32	1,52	1,74	2,01	2,21
Қарағанды	0,24	0,28	0,32	0,36	0,49
Қостанай	3,64	4,19	4,91	5,65	5,80
Қызылорда	0,01	0,01	0,01	0,02	0,20
Маңғыстау	0	0,00	0,00	-	0,00
Оңтүстік Қазақстан	0,05	0,06	0,07	0,09	0,50
Павлодар	1,06	1,22	1,23	1,25	1,31
Солтүстік Қазақстан	1,97	2,27	2,70	3,11	3,20
Шығыс Қазақстан	1,12	1,29	1,48	1,71	2,21
Астана қ.	0	0	0	0	0
Алматы қ.	5,08	5,84	6,71	7,74	9,11
Қазақстан Республикасы	16,4	18,9	21,7	24,9	28,5

Облыстар бөлінісінде қатты ірімшік өндірісі бойынша 2017 – 2021 жылдарға арналған жоспарлы көрсеткіштер

МЫҢ ТОННА

Өңірлер	2017	2018	2019	2020	2021
Ақмола	0,16	0,19	0,23	0,28	0,3
Ақтөбе	-	-	-	-	-
Алматы	0,01	0,01	0,02	0,02	0,02
Атырау	-	-	-	-	-
Батыс Қазақстан	-	-	-	-	-
Жамбыл	0,92	1,10	1,32	1,59	2,0
Қарағанды	0,07	0,09	0,10	0,12	0,15
Қостанай	0,23	0,27	0,33	0,39	0,53
Қызылорда	-	-	-	-	-
Маңғыстау	-	-	-	-	-
Оңтүстік Қазақстан	0,52	0,62	0,74	0,89	1,0
Павлодар	0,35	0,42	0,50	0,60	0,7
Солтүстік Қазақстан	0,23	0,27	0,33	0,39	0,5

Шығыс Қазақстан	1,09	1,31	1,57	1,89	2,2
Астана қ.	-	-	-	-	-
Алматы қ.	-	-	-	-	-
Қазақстан Республикасы	3,57	4,28	5,14	6,17	7,4

2021 жылы құнды балық түрлерін өсіру көлемі

ТОННА

Өңірлер	Бекіре тұқымдастар	Албырт тұқымдастар	Ақсақа тұқымдастар	Өсімдікқоректілер	Тұқы тұқымдастар
Ақмола	-	-	40	1	63
Ақтөбе	2	-	-	-	48
Алматы	129	676	-	-	-
Атырау	200	-	-	-	-
Батыс Қазақстан	131	-	-	21	57
Жамбыл	110	-	-	-	-
Қарағанды	45	-	10	-	320
Қостанай	-	-	20	2	20
Қызылорда	-	-	-	400	372
Маңғыстау	58	239	-	-	-
Оңтүстік Қазақстан	-	-	-	65	400
Павлодар	-	-	-	-	-
Солтүстік Қазақстан	-	-	1043	-	205
Шығыс Қазақстан	45	-	50	-	228
Қазақстан Республикасы	720	915	1163	489	1713

2021 жылы құнды балық түрлерін өсіру көлемі

МЫҢ ТОННА

Өндіріс түрлері	Бекіре тұқымдастар	Албырт тұқымдастар	Ақсақа тұқымдастар	Өсімдікқоректілер	Тұқы тұқымдастар
Тұйықталған сумен камтамасыз ету кондырғылары	560	-	-	-	-
Шарбақтық	158	554	-	-	-
Тоғандық, бассейндік	2	361	2	2	248
Көлдік-тауарлы балық шаруашылықтары	-	-	1161	487	1465

2021 жылы нормативтерге сәйкес бекіре, албырт, тұқы тұқымдас балық түрлерін өсіруге арналған мамандандырылған азықтарды пайдалану

ТОННА

--	--	--	--	--

Өңірлер	Бекіре тұқымдастар	Албырт тұқымдастар	Тұқы тұқымдастар
Ақмола	–	–	252
Ақтөбе	2,25	–	194
Алматы	193,5	1098	–
Атырау	300	–	–
Батыс Қазақстан	67,5	–	228
Жамбыл	165	–	–
Қарағанды	196,5	–	1280
Қостанай	–	–	80
Қызылорда	–	–	1487
Маңғыстау	87	–	–
Оңтүстік Қазақстан	–	–	1600
Павлодар	–	–	–
Солтүстік Қазақстан	–	–	820
Шығыс Қазақстан	–	–	912
Қазақстан Республикасы	1079	1098	6853

2021 жылы ауыл шаруашылығы өнімін қайта өңдеу және тағам өнеркәсібі салаларының басым өнім түрлерінің өндіріс көлемі

МЫҢ ТОННА

Өңірлер	Өсімдік майы	Жеміс-көкөніс консервілері	Қант	Картопты қайта өңдеу өнімдері	Өңделген сұйық сүт
Ақмола	24	0,4	–	–	111,3
Ақтөбе	21	0,03	–	–	20,7
Алматы	83	10,2	56	0,4	140,9
Атырау	–	–	–	–	0,6
Батыс Қазақстан	7,8	0,2	–	–	1,5
Жамбыл	0,4	0,5	50	–	13,2
Қарағанды	–	0,1	–	0,1	14,9
Қостанай	92	–	–	–	75,1
Қызылорда	1,8	2,2	–	–	7,4
Маңғыстау	–	–	–	–	0,8
Оңтүстік Қазақстан	51	14,6	–	–	28,4
Павлодар	0,8	0,2	–	260	22,8
Солтүстік Қазақстан	86	0,6	15	–	167,4
Шығыс Қазақстан	80	0,1	–	–	27,9
Астана қ.	–	0,04	–	–	0,1
Алматы қ.	57	26,7	–	–	51,4
Қазақстан Республикасы	505	55,9	121	260,5	684,4

кестенің жалғасы

Өңірлер	Қышкыл сүт өнімдері	Сүзбе	Шұжық өнімдері	Ет және ет-өсімдік консервілері
Ақмола	9,1	0,8	1,6	–
Ақтөбе	30,7	0,2	2,3	–
Алматы	32,9	8,8	2,3	0,5
Атырау	0,3	0,03	–	–
Батыс Қазақстан	0,7	0,07	9	8,0
Жамбыл	3,9	1,2	4	–
Қарағанды	30,1	2,09	6	–
Қостанай	16,6	1,3	4,4	0,3
Қызылорда	1,1	0,2	0,1	–
Маңғыстау	17,2	0,34	–	–
Оңтүстік Қазақстан	41,4	0,7	1,8	–
Павлодар	45,4	1,1	5,4	0,3
Солтүстік Қазақстан	17,5	1,5	1,7	2,2
Шығыс Қазақстан	15,3	2,5	5,2	2,2
Астана қ.	–	1,4	1,5	–
Алматы қ.	13,4	3,1	4,2	–
Қазақстан Республикасы	275,6	25,33	49,5	13,5

2021 жылы жұмыс істеп тұрған қайта өңдеуші кәсіпорындардың қуаттарын жүктеуді және ауыл шаруашылығының өңделетін өнімі үлесін (өндірістің жалпы көлемінен) ұлғайту

пайыздар

Қуаттылықтарды жүктеу дәрежесі	Сүтті қайта өңдеуші	Етті қайта өңдеуші	Өсімдік майы	Жеміс-көкөніс консервілері	Қант	Картопты қайта өңдеу	Құрама жем
Ақмола	90	62	88	100	–	–	85
Ақтөбе	100	59	98	12	–	–	57
Алматы	70	14	95	31	89	90	95
Атырау	54	100	–	–	–	–	41
Батыс Қазақстан	33	68	92	40	–	–	28
Жамбыл	79	90	55	24	95	–	28
Қарағанды	62	74	–	–	–	8	95
Қостанай	93	100	51	–	–	–	95
Қызылорда	68	100	7	–	–	–	–
Маңғыстау	100	0	–	–	–	–	60
Оңтүстік Қазақстан	67	100	76	58	–	–	67
Павлодар	99	99	92	100	–	87	34
Солтүстік Қазақстан	68	82	55	100	93	–	46
Шығыс Қазақстан	59	41	100	43	–	–	56

Астана қ.	58	31	–	100	–	–	81
Алматы қ.	76	41	90	100	–	–	85
Қазақстан Республикасы	79	67	70	64	93	87	57

пайыздар

Ауыл шаруашылығы шикізатын өңдеу үлесі	Сүт	Ет	Жеміс-көкөніс	Майлы тұқым	Картоп	Қант қызылшасы
Ақмола	38	19	14,7	22	–	–
Ақтөбе	52	59	1,0	100	–	–
Алматы	33	37	5,8	61	0,4	98
Атырау	1	5	–	–	–	–
Батыс Қазақстан	4	45	4,2	52	–	–
Жамбыл	24	31	0,3	0,8	–	94
Қарағанды	20	26	1,0	–	0,2	–
Қостанай	56	36	0,0	74	–	–
Қызылорда	13	5	96,5	63	–	–
Маңғыстау	–	–	–	–	–	–
Оңтүстік Қазақстан	18	23	9,4	100	–	–
Павлодар	34	67	0,5	0,9	77	–
Солтүстік Қазақстан	56	20	22	30	–	93
Шығыс Қазақстан	14	32	0,0	41	–	–
Астана қ.	–	–	91	–	–	–
Алматы қ.	–	–	0,0	–	–	–
Қазақстан Республикасы	37	34	9,7	49	26	95

2021 жылы жұмыс істеп тұрған кәсіпорындарды жаңарту және жаңаларын пайдалануға беру арқылы қайта өңдеуші қуаттылықтарды кеңейту

жылына мың тонна шикізат

Қайта өңдеуші қуаттылықтар	Сүтті қайта өңдеуші	Етті қайта өңдеуші	Жеміс-көкөніс консервілері	Өсімдік майлары	Қант	Картоп
Ақмола	–	–	1,9	77	–	–
Ақтөбе	–	20	0,1	60	–	–
Алматы	–	15,0	43	252	582	0,5
Атырау	–	–	–	–	–	–
Батыс Қазақстан	7,2	12	0,9	24	–	–
Жамбыл	10	–	2,1	2,2	484	–
Қарағанды	10	–	0,4	0,1	–	1,2
Қостанай	30	–	–	512	–	–
Қызылорда	–	–	9,1	75	–	–

Маңғыстау	–	–	–	–	–	–
Оңтүстік Қазақстан	42,4	–	62	190	–	–
Павлодар	15	5,0	0,9	2,4	–	300
Солтүстік Қазақстан	15	–	2,7	450	150	–
Шығыс Қазақстан	–	–	0,4	226	–	–
Астана қ.	–	–	0,2	–	–	–
Алматы қ.	5	–	114	180	–	–
Қазақстан Республикасы	134,6	52,0	238	2051	1216	302

Ауыл шаруашылығы өнімін қайта өңдеу және тамақ өнеркәсібі салаларын шикізатпен қамтамасыз ету инфрақұрылымы

Параметрлер	өлш. бірл.	2017	2018	2019	2020	2021
Құрылған сою пункттерінің саны	бірл.	53	42	31	33	31
Құрылған сүт қабылдау пункттерінің саны	бірл.	220	200	91	74	39
Құрылған жеміс-көкөніс өнімін және картопты дайындау пункттерінің саны	бірл.	15	33	39	39	39
Құрылған отбасылық жылыжайлар саны	бірл.	12	17	20	23	31

Су ресурстарын тиімді пайдалану жөніндегі көрсеткіштер

Параметрлер	өлш. бірл.	2017	2018	2019	2020	2021
Салынған жаңа су қоймалары саны	бірл.	0	0	0	3	19
Реконструкцияланған авариялық су қоймалары мен гидротехникалық құрылыстар саны	бірл.	7	9	14	14	8
Қалпына келтірілген каналдар ұзындығы	км	400	2100	5200	6618	6850
Қалпына келтірілген коллекторлы-дренажды желілер ұзындығы	км	160	1100	3900	3964	4030
Қалпына келтірілген тік дренажды ұңғымалар саны	бірл.	12	256	270	200	217
Қалпына келтірілген көлтабандап суаратын гидротехникалық құрылыстарының саны	бірл.	44	178	288	521	598

Аббревиатуралардың және қысқарған сөздердің толық жазылуы

АӨК	агроөнеркәсіптік кешен
АҚШ	Америка Құрама Штаттары
«Атамекен» ҚР ҰКП	«Атамекен» Қазақстан Республикасы ұлттық кәсіпкерлер палатасы
АТК	ауылдық тұтыну кооперативтері
АТКО	Агротехнологияларды трансферттеу және коммерцияландыру орталығы
АШМ	Қазақстан Республикасының Ауыл шаруашылығы министрлігі
АШТӨ	ауыл шаруашылығы тауарын өндірушілер

ӘКК	әлеуметтік-кәсіпкерлік корпорациясы
БАӘ	Біріккен Араб Әмірліктері
БҒМ	Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігі
БЖС	бірыңғай жер салығы
БҚО	Батыс Қазақстан облысы
ГТО	генетикалық түрлендірілген организм
ҒЗИ	ғылыми-зерттеу институттары
ҒЗТҚЖ	ғылыми зерттеулер және тәжірибелік-конструкторлық жұмыстар
ДББҰ	дербес білім беру ұйымы
ДСҰ	Дүниежүзілік сауда ұйымы
ЕАЭО	Еуразиялық экономикалық одақ
ЕДБ	екінші деңгейдегі банктер
ЖБ	жергілікті бюджет
ЖЖМ	жанар-жағармай материалдары
ЖҚШ	жеке қосалқы шаруашылық
ЖТС	жеке табыс салығы
ЖШС	жауапкершілігі шектеулі серіктестік
ЖІӨ	жалпы ішкі өнім
ИДМ	Қазақстан Республикасының Инвестициялар және даму министрлігі
ИИДМБ	Қазақстан Республикасын индустриялық-инновациялық дамытудың 2015 – 2019 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы
КДЖ	көктемгі дала жұмыстары
КЕАҚ	коммерциялық емес акционерлік қоғам
КЕЖЖ	күзгі егін жинау жұмыстары
КЛО	көліктік-логистикалық орталық
КС	кредиттік серіктестік
КТБӨШ	көлдік-тауарлы балық өсіру шаруашылықтары
КТО	көтерме-тарату орталығы
КТС	корпоративті табыс салығы
«ҚазАгро» ҰБХ» АҚ	«ҚазАгро» ұлттық басқарушы холдингі» акционерлік қоғамы
ҚҚС	қосылған құн салығы
ҚМЖ	құрылыс-монтаждау жұмыстары
ҚР	Қазақстан Республикасы
ҚР ҰБ	Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі
МЖК	Мемлекеттік жер кадастры
ОҚО	Оңтүстік Қазақстан облысы
ӨСҚ	өзара сақтандыру қоғамы
ПӘК	пайдалы әсер коэффициенті
РБ	республикалық бюджет
СДО	сервистік-дайындау орталығы
СҚО	Солтүстік Қазақстан облысы

ТМД	Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығы
ТМҚ	тауарлы-материалдыққұндылықтар
ТР	техникалық регламент
ТСҚЕК	тұйықталған сумен қамтамасыз ету қондырғылары
«ҰАҒББО» КЕАҚ	«Ұлттық аграрлық ғылыми-білім беру орталығы» коммерциялық емес акционерлік қоғамы
ҰК	ұлттық компания
ҰЭМ	Қазақстан Республикасының Ұлттық экономика министрлігі
ҰЭМ СК	Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігінің Статистика комитеті
ШЖҚ РМК	шаруашылық жүргізу құқығындағы республикалық мемлекеттік кәсіпорын
ШҚО	Шығыс Қазақстан облысы
ШҚҰ	шағын қаржы ұйымдары
ШОБ	шағын және орта бизнес
Щ(Ф)Қ	шаруа (фермер) қожалықтары
ІҚМ	ірі қара мал
ЭБДҰ	Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымы

© 2012. Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің «Қазақстан Республикасының Заңнама және құқықтық ақпарат институты» ШЖҚ РМК